

MUSIKLIV I KARLSKRONA UNDER FORNA DAGAR

**MED INRIKTNING PÅ VERKSAMHET
AV IDEELL NATUR**

KARLSKRONA 2006, Leif Karlsson
ISBN 91-974567-6-4

ISBN 91-974567-6-4

© Leif Karlsson

Häftet kopieras och distribueras av Blekinge museum i Karlskrona.

Kan beställas via mail eller telefon.

blekingemuseum@karlskrona.se

Telefon museibutik 0455-30 49 85

www.blekingemuseum.se

Omslagsbild: Violin, som ägdes av fam. Hjalmar Christiernson under andra hälften av 1800-talet (medlemmar i Musicaliska sällskapet). Instrumentet är byggt av Le Grand. I. J. född i Paris 1800, död i Lund 1869. Nu i musikläraren Jan Engelstedts ägo. Det tillhörande formetuiet är även från samma tid.

Musik i kyrkliga förrättningar och militära manifestationer har förstås funnits i staden mycket tidigt. För befolkningen i gemen var de sociala och samhällsmässiga förhållandena inte inbjudande till ett mera aktivt musiklyssnande eller musicerande. Det var krigsåren, det var farsoter och för de flesta omsorg om livets nödort som över-skuggade det mesta.

På goda grunder kan man anta att om inte människan i urminnes tider börjat uttrycka sig i sång skulle vi heller inte haft instrumentalmusik. På sin höjd skulle då bara finnas slag- och rasselinstrument.

Det fanns under 1700-talet slutna sällskap där körsången intog den främsta platsen och man får inte underskatta körernas musikbildande inflytande då de för många utgjorde den första kontakten med seriös musik. Som på så många andra håll började frivillig musikutövning i staden bland de mera ekonomiskt oberoende. Somliga av dem var aktiva som amatörer och andra lämnade ekonomiska bidrag till musikverksamheten för den goda sakens skull. Det blev en lång väg att nå dit vi är idag då alla kan ta del av all slags musik. Rundradioverksamheten kom igång 1923. Grammofonindustrin etablerades efter hand på 1920-talet. Numera har vi ju den utbyggda musikskolan över landet med frivillig undervisning.

För att på något sätt göra en indelning på de sällskap som varit viktiga inom den ideella musikverksamheten i staden så anger jag de tre nedanstående. Emellertid är det en grov förenkling då hela tiden en mängd stora och små musikverksamheter dels verkat sinsemellan självständigt och dels förekommit i samarbete med dessa tre nämnda. Parallellt med Musicaliska sällskapet fanns ju som det visar sig t. ex. "Sällskapet för Musiköfningar i Carlskrona". Denna beteckning anger i första hand ett syfte för medlemmarnas egen nytta och nöje och därmed helt utan någon kommersiell tanke. Man behövde ju då strängt taget inte genomföra någon offentlig konsert. Nu blev ju just den verksamheten inte så långlivad. Inom Musicaliska sällskapet syns en medelväg ha tillämpats. Man hade där även interna musiksammankomster som musiksoaréer i all gemytlighet för att underhålla sig själva men därtill framföranden för stadens allmänhet. Erfarenheter har ju visat att det vid musikverksamhet gärna behövs en så att säga "morot" med planerade konserter som ett incitament till att uppnå högre kvalitet.

Det är ganska påfallande hur de mest skilda aktiviteter började uppträda en liten bit in på 1800-talet. Då hade stadslivet kommit in i lugnare banor efter krigsåren 1788-1790 och 1809. Mycket hade byggts upp igen efter den stora branden 17 juni 1790. Gustav IV Adolf som, sägs det, helst hade velat avskaffa Kungl. Operan hade avsatts och transporterats utomlands. Både Musicaliska sällskapet och Societeten stiftades i staden år 1815. Om "Societeten" hette det "Dess ändamål är att vinna de nöjen ett bildadt Sällskap af olika åldrar och Stånd förväntar". Tyvärr finns de äldsta protokollen från det sällskapet ej i behåll. Det mesta i musikkväg där var i samband med baler som man anordnade för att idka sällskapsliv. Societeten uppgick 1886 i Stora Amarantherorden vars karlskronaavdelning då kom till.

Det som vid historiska återblickar i allmänhet var landsbygdens och det gamla bondesamhällets musik, folkmusik i dagligt tal, är förstås svårt att få någon dokumentation om inom stadens hank och stör. Vid marknader kom säkert spelmän in till staden vid vissa tillfällen. I det gamla Karlskrona var uppdelning i olika socialgrupper väl så markanta i staden som på landsbygden. Man noterar när den gode amiral Carl Tersmeden på midsommardagen 1770 ville se "det sämre folkets lekar och lustbarheter" att han med sitt sällskap lät transportera sig i slupar till Saltö som då var "ute på landet".

Min tanke är att vid sidan av beskrivningen av de tre dominerande sammanslutningarna även komma in på andra musikodlingar som har blomstrat i staden. I enlighet med överskriften berör jag mycket lite stadens militärmusik som ju har dokumenterats på särskilt sätt och inte så mycket de olika körverksamheter som har funnits. Hur som helst låter det sig knappast göras. Beträffande det rika hemmusicerandet finns bara i undantagsfall något bevarat på pränt.

Personer att omnämna vid en enkel överblick:

Inom Musicaliska sällskapet som fanns åren 1815-1886

Israel Nordvall (1787-1857): Initiativtagare, orgelspelare, mecenat inom musiken.

Johan Thomas Byström (1810-1870): Ordf. 1842-1870. Dirigent i sällskapet, fritids-musiker (piano), hustrun **Sophie Byström (1833-1922):** Sång och piano.

Conrad Nordqvist (1840-1920): Alternerade delvis med Byström som dirigent. Nordqvist framträdde även med violin. Uppgifter tyder på att detta var under några år då han samtidigt var musikdir. på Jönköpings regemente från 1864.

Inom Musikföreningen i Karlskrona som fanns åren 1899-ca 1971

Körmedlemmar och några stadigt hängivna sångsolister och instrumentalister,

bl. a: handlanden **Carl Stjernberg (1873-1929)** violin, piano och delvis dirigent.

Rådman **Lars Levertin (1865-1940)** violin och hans hustru **Anna L. (1865-1956)** sopran.

Rådman **Arvid Elliot (1865-1918)** ordf. och pianist.

Musikdirektör **Svante Sjöberg (1873-1935)** dirigent och organist.

Inom Karlskrona orkesterförening som finns från år 1913

Svante Sjöberg (1873-1935): Dirigent för Musikföreningen i Karlskrona men även för Karlskrona orkesterförening till och med år 1934.

Andra dirigenter: Dirigenttid:

Carl Gudmundsson (1884-1970): 1935 - 1944

John Skoglöf (1902-1989): 1944 - 1957

Sune Sundberg (1904-1988): 1957 - 1960

Åke Dohlin (1921-1997): 1960 - 1973

Senare mera tillfälliga dirigenter: Bl. a. Adolf Schmidt, Helle Rosén, Folke Nilsson, Ulf Sigurdsson och under de senare åren den unge norrmanen Rune Bergmann, samtidigt studerande vid Sibeliusakademien fram till år 2005 och en inspirerande tillgång.

I de gamla sydsvenska f. d. danska landskapen fanns under 1600- och 1700- talen stadsmusikanter. De var organiserade på liknande sätt som andra hantverkare i ett skrå-system. Efter några års utbildning för en mästare kunde de bli gesäller o. s. v. Specifikt för staden Karlskrona är det tydligen svårt att få några direkta uppgifter om detta men för städer som Karlshamn och Lund fungerade det i varje fall på detta sätt.

Redan på 1700-talet höll borgerskapet i Karlskrona en musikkår. Dokumentationen därom är dock inte så stor. I slutet av 1700-talet och början av 1800-talet bildades en hel del musiksällskap runtom i landet. Det bör väl ses som efterdyningar av det musikkulturella klimatet som aktiverades under Gustaf III:s dagar. Det finns exempel på att musiksällskap från den tiden formellt finns kvar men då inte är aktiva på annat sätt än att man engagerar och kallar till sig gästande solister för en och annan konsert.

Från Karlskronas horisont kan ett och annat noteras från dessa tidiga år:

En annons i Carlskrona Weckoblad i februari 1762 meddelade "Fastlagsmusiquen på Rådhusalen kl. 5 efter Aftonsången, continuerar nijo gånger, näml. Tis-, tors- och söndagar, de som åstundar för alla gånger ärlägga Åtta Daler S:mt eller En Daler S:mt för hvarje gång, kan bekomma Poletter af bägge slagen hos Peruquemakaren mäster Voug samt vid ingången till Concerten". (anm: S:mt =silvermynt)
(Dåvarande rådhuset låg vid västra sidan av nuvarande Klaipedaplatsen)

Det var ofta tillfälligt gästade musikanter som kom. Så t. ex. 14 aug. samma år nämnes som inpasserad till staden musikanten Georg Schwartz från Stralsund, och det är denne som 21 aug. annonserar: "De Herrskaper, och andre, som åstunda at afhöra en ljufvelig och wacker Vokal, samt Instrumental musique, som uppföres af Tyska Musicanter, tillika med 2:ne Fruentimmer som sjunga på Tyska, kunna, enär så åstundas, låta hämta dem till sig. De logera hos Bleckslagaren Anster på Runnebygatan".

Den första musikrecensionen i stadens tidning enligt historieskrivaren Bromé daterar sig från mars 1770. Tre "venetianske virtuosi" gävo nämligen en "musical och vocal concert" i stora rådhusalen, och skalden-skådespelaren Neuman, som var närvarande som recensent, fann prestationerna mycket underbara. Först uppträdde "vår kække herr Risognol", skrev han, som icke blott "med naturlig röst ackompanjerade alla möjliga toner" utan även på ett överdådigt sätt härmade "en bofink, en steglits, en lärka, en korp, en hund, ett barn, en näktergal". Nära nog lika beundransvärda voro de båda andra i sällskapet, herrar Gedoni och Sewerino, som sjöngo italienska arior och duetter till ackompanjemang av mandolin.

Musikställningar har under århundradena ofta kombinerats med insamling för ekonomiskt behövande i staden. Så också vid påsktider/långfredagar. Den 11 mars 1775 annonserades: "Nästkommande Onsdag, som är den 15 Martii blifwer uti Handelsman Wolfs Hus, Passions-Musique uppförd för härwarande Frimurare-Logens Barnhus Räkning, Hwilka sedan continuerar till Påsk. Billetter fås mot 1 Daler Silf:mt, wid Entreen". Platsen var den som senare hade adressen Landbrogatan 8. Handelsmannens namn var egentligen Gerhard Petter Wulff.

Ska vi få med amatörer på ett hörn också kan vi välja ett evenemang från år 1779. Sålunda hette det:

"Uti för detta Höglöfliga Kongl. Am:ts Collegii Råds-Sal uppföres af Herrar Amateurer på Söndagen den 10 jan. Kl. half Fem eftermiddagen en fullständig Instrumental och Vocal Concert för Am:ts Kyrkans och Församlingens Fattig-Scholas inkomst: Man gör sig så mycket säkrare hopp om Respective Åhöreres bifall och bidragande til en så nödvändig Inrättnings förmåga, som inkomsterna i förledne året för behofwen varit otillräcklig. - Billetter försäljas hos Herr Sjö-Milice-Bokhållaren Johan Pisarsky, samt wid ingången till Concerten". (Anm: Denne Johan Pisarsky, var far till den senare nämnde Zackarias P.)

Platsen var den som senare fick adressen Södra Kungsgatan 2 och på platsen blev skolbyggnad uppförd och "Amiralitets-Barnhus-Skolan" kom så till år 1827, senare känt som Amiralitetsskolan (nedlagd i början av 1970-talet).

I maj 1786 gästades staden av italienske sångmästaren Charles Barberini, som lät höra sig i tre nummer: "En rondo af Blancaï, en ariette af Sachini och en allegro af Piccini. En frisk fläkt i stadens nöjesliv blev det då teaterdirektören Johan von Blanc slog sig ned i staden. 21 augusti år 1786 startar han med maskerad på teaterhuset (Västerudd). Senare fortsätter dessa evenemang på Storkällaren som han ägde, men på ett sådant ställe hade inte kvinnor tidigare varit tillåtna. Dock, det blev baler där i den dittills varande biljardhallen och stora matsalen och även damer blev flitiga gäster. Efter den stora branden 17 juni 1790 återstod bara grundmurarna där men Storkällaren byggdes upp igen och i januari 1792 sätter han igång igen i sitt hus. Då blev det maskerader med musik. Han satte upp stränga regler, t. ex. att ingen fick vara omaskerad och han proklamerade att för det skulle bli ordning på musiken "så dirigerar jag den själv". - Johan von Blanc var ju en teaterman i grunden så han hade kanske en viss erfarenhet av detta.

För gamla vänner av Karlskrona Högre Allmänna Läroverk kan meddelas att 1 aug. år 1789 kungjordes: "Uppå Höga Herrskapers begäran uppföres Onsdagen d. 5 dennes uti

Herr Advocat-Fischalen Strübings hus på Witthusgatan utaf Hennes Maj:t Drottningens Lif-Regements Haoutboister, en fullständig Concert uppå Blås-Instrumenter, början blir precis kl. half 6. Entrén kostar 8 sk. Specie emot Billetter på stället”.

Det var alltså i Läroverkets äldsta byggnad mot Östra Vittusgatan som konserten ägde rum. Byggnaden uppfördes enl. uppgift troligen 1786 och undgick alltså stadsbranden. Ett annat ställe där det konserterades var i assessorn Gersdorffs hus vid Bredgatan (från år 1797 lasarett). Det tillkännagavs: ”I morgon Söndagen den 15:de December 1793, blifver af undertecknad hos herr Assessoren Gersdorff uppförd Amateurs Concert, som börjas kl. precis 4 eftermiddagen. Billetter fås vid ingången”.

Carlskrona den 14 December 1793. Fried. A. Wolter.

Musikställningar och annat uppträdde blandades friskt under denna tid. Sålunda hette det i aug. 1786: ”Priviligerade Equilibristen, Mechaniske Konstnären och Luftspringaren Jean Fr. Albertz har tagit in hos fältskär Heiligtåg, och på Nya Operahuset vill han visa ganska många, rara, besynnerliga och förundransvärda Kropspositeurer, såsom Låter han, af hvem som behagar, skära hufvudet af ett lefvande Kreatur, blodet af-rinna och sedan gör det åter lefvande m. m.”

Anm: Nya Operahuset = teaterladan på Västerudd, hade varit varvets materialbod.

Lite förvånansvärt är det i sammanställningen av amiral Carl Tersmedens omfattande memoarer att det inte nämns så mycket om musikframförandena då han höll sina fester. Det mesta tyder på att det var för sällskapandets skull, och då med amiraler och amiralinnor som Tersmeden anordnade fester och dans. Musikintresset där syns inte ha varit av samma slag som för ex. vis F. H. af Chapman.

C. Tersmeden levde 1715-1797 och året 1764 då han bosatte sig i Karlskrona skrev han ”På söndagen hos grevinnan Sjöblad träffade jag det vanliga sällskapet Sparreska familjen och några främmande fröknar hvilka efter vanligheten mot afton efter von Gerttens violin dansade ett par timmar, under det jag med landshövd. Strömfeldt och en till gjorde grefvinnans partie quadrille --”. Vid en annan tillställning snart därefter i en familj Fischerströms lokaler (sedermera adress Ronnebygatan 3) skrev Tersmeden att ”menueterna voro passerade, då vi började en långdans af 16 par som höll ut, till dess denna balletten, väl fatiguerad (=tröttande) aflöstes med lika många par”. Tersmeden sade, att så fort han fått veta vad musiken kostade, så skulle var och en få betala. ”Musiquen är regementets och den kostar intet” sade von Gertten. - Från okt. 1767 hölls motsvarande evenemang i köpman Gerhard Petter Wulffs hus (sedermera adress Landbrogatan 8). De lokalerna användes då även av Frimurarlogen. - Nyårsdagen 1784 på en festställning i överstelöjtnant C. F. Eneskiölds gård dansades även men då orkade man inte så mycket för sina tjocka magar. Bellman var emellertid på modet och hans ”supvisor” Fredmans sånger och epistlar sjöng man. Am. Tersmeden hade ju då från sensommaren 1781 blivit avskild från överinseendet över skeppsbygget. Den s. k. Eneskiöldska gården fick senare adressen Borgmästaregatan 2. Huvudbyggnaden där återuppfördes igen år 1794 av C. F. Eneskiöld efter den stora stadsbranden 1790. Numera är namnet i stället Nordenskiöldska gården (tidigare plats för Blekinge Museum).

Under sina senare år hade Tersmeden lugnat ned sig en hel del och de många åren med fester och goda middagar hade satt sina spår. Han var dock nyfiken fortfarande att som åskådare bevista ett och annat. Det annonserades att 5 aug. 1785 skulle en viss De Lelly som varit underofficer i det amerikanska kriget och där förlorat ett ben dansa. Af-fischen blev ett allmänt samtalsämne. Tersmeden skrev: ”Den 5 aug. var vi på spektaklet (gamla teaterladan) kl. 5 där knappt 50 personer voro vid en musique af två violer och en bas, som ej prometterade (verkade utlova) mycket. Då rideaun öppnades stod en ung, välklädd karl med det allra vackraste ansikte uti röd och blå uniforme midt på theatern. Han gjorde en reference, och då musiquen började en engelsk gigue, gjorde han på sitt träben med en admirablaste adress de vackraste steg och tournures man någonsin ville

se, och med en otrolig geschwindigkeit drejade han över 100 slag omkring, sjöng och var obeskrivligen munter. - - Spektaklet blev avslutat efter en timme”.

Denna episod kom mig att tänka på en historia om en dam och en herre som kom till en danstillställning. Dom började dansa med varandra och höll på långt om länge. - Till slut kom frågan från den unga damen: ”Men varför dansar herrn alltid åt samma håll”.

- - ”Jo”, svarade han, ”annars skruvas träbenet av”.

Som ovan beskrivits började ju teatermannen Johan von Blanc med maskerader i staden år 1786. Tersmeden tog sig dit men enligt hans anteckningar började dessa tillställningar redan den 30 mars. I Karlskrona hade man då ingen erfarenhet av maskerader. Han skriver om att det blev ca 60 masker, största delen av damerna kom i Blekingsk bonde-dräkt. ”Musiquen började kl. 11 från den ena balconen och 4 á 5 quaréer af våra nyare contra-dantser”. - Tersmeden var alltså bara besökare och hade betalat 24 Sk. för entrén. Till slut kunde han inte hålla sig längre, och han skrev: ”Jag ville probra och lära känna dem och gick ner på theatern”. - Resultatet blev tydligen mest misslyckanden med att känna igen personerna och delvis gjorde han fatala misstag. Han skrev: ”Till kl. 2 på natten blev jag kvar”.

Beträffande de nämnda gatuadresserna bör påpekas att adressnumrering i staden kom till först i slutet av 1870-talet och sedan dröjde det ytterligare några år innan det trängde igenom i praktiskt bruk av allmänheten.

Fredric Henric af Chapman, den store skeppsbyggmästaren skymtade mera sällan i sällskapskretsen men han ordnade ofta - ibland regelbundet varje vecka konserter i sitt hem (varvschefsostället) dit alla som ville komma var välkomna. Vid dessa konserter spelade oftast en orkester av stadens amatörer. - Vid ett tillfälle där, 1781 bevistade hertig Carl en av dessa musikaftnar och ”accompagnerade själv en stund med violoncell som ganska snäll musicus”.

Den ovan nämnde am. von Gertten som alltså spelade violin var tydligen allmänt musikalisk. Vid en sammankomst i Cronans Coldinu 20 maj 1779 var hertig Carl med. Då stämde amiral Gertten upp en visa och första versen där sjöng han ensam. Den åsyftade bör ha varit Johan Vilhelm von Gertten (1727-1779). Han gifte sig år 1755 med Beata Sofia Sparre, dotter till amiral Erik Sparre och blev 1774 konteramiral. Hans bostad var vid Kungsbron. Det är ju där den ”Sparreska familjen” som Tersmeden nämner kommer in.

På 1780- och 90- talen annonserades om assembler och konserter i handlanden och rådmannen Erik Brunérus hus (sedermera adress Ronnebygatan 21). Där framträdde t. ex. den namnkunnige violoncellisten Simson, då man fick höra ”med hvad delicatessen han handterade sin violoncell”. Det var även hos Brunérus som Les Bergères hade sin ordenslokal, (en motsvarighet till nuvarande Stora Amarantherorden).

När Gustav III blivit skjuten, avlidit och begravt i Riddarholmskyrkan i Stockholm 14 maj 1792 anordnades en minneskonsert med en särskilt författad text. Det meddelades alltså enl. följande:

”Orden til den Musique som kommer at upföras wid Parentationen den 6 Juni eller Klagodagen uti Herr Directeuren von Blancs Sal öfwer Högstsalig Hans Kongl. Maj:t Konung Gustaf Den Tredje, utgifwes på Am:ts Boktryckeriet om Torsdags förmiddag för 1 Sk. Exemplaret, hwilket resp. Allmänheten härigenom tillkännagifwes”.

Det finns någonstans en uppgift om att man ringde i kyrkklocka så hårt i Ramdala vid Gustaf III:s död att klockan spräcktes. I kyrkans historia framgår även att klockan då smältes ned och omgjöts. - Detta kan ju nämnas bara som ett kuriosum.

Ja, kuriosa finns det gott om när man läser gamla handlingar. Så meddelades t. ex. den 23 juni 1792 för den som ville ut och resa men samtidigt roa sig med musik:

"Till salu finnes: Et litet Positive eller Orgelwärl med 4 stämmor, tjenlig at hafwa med sig på resor uti en Wagn; äfwenledes en 2 á 3 sitsig wacker och lätt öfwertäckt Wagn, i godt stånd, hwarom underrättelse fås på Boktryckeriet".

En mångsysslare var Johan Gottfrid Zaar (1754-1818), studerade i Lund (juridik). Han var en läkarson från Karlshamn men släkten kom urspr. från Sachsen. Åren 1773 - 1780 arbetade han vid Gustav III:s operascen. Han spelade fiol men spelade även cittra och sjöng. Emellertid kom han till Karlskrona 1796 och slog sig ned vid Borgmästaregatan. Antagligen var det väl då inte så gott att arbeta vid Operan längre. Tvärs över gatan från sin bostad framträdde han. Det var alltså på Storkällaren då nyuppyggt efter den stora branden. Där blev han värdshusidkare och biljardägare efter Johan v. Blanc. Han skaffade sig undervisningslokal i staden där han hade musikelever. Tillsammans med hustrun undervisades då även i olika skolämnen och även i franska när så önskades. Därom annonserade han i Carlskrona Weckoblad 1797.

Med lokala musikvänners bistånd gav han konsert i Rådhuset som 1798 var nybyggt i sin första skepnad. Det finns även uppgift på att han uppträdde en och annan gång på teatern (teaterladan) vid Varvsgatan. Så angagerade han Georg Joseph Vogler ("Abbé Vogler") som annars fanns i Hovkapellet. Denne skulle spela orgel i Fredrikskyrkan men betraktades lite kontroversiell då det gällde kyrkomusik. Därför nekades han att spela av stadens organist som inte låste upp orgeln med motiveringen att orgeln då skulle bli "profanerad". Han fick visst ge orgelkonsert sedan efter mycket om och men. Vid frimurarnas sammanträde 15 mars 1797 infann sig kammarmusicus Zaar. Han prövades och anvisades plats i logen. Han erbjöd sig där att med hjälp av musikälskare i staden på instundande långfredag hålla en konsert med "fullständig vocal- och instrumentalmusik". Detta skulle tillfalla barnhusfonden. - Konserten som skedde inbragte den för tiden ansevärda summan av 32 Rdr och 16 Sk. Zaar utförde även senare flera gånger musik i logen och han blev som tack för sin hjälpsamhet intagen i denna utan att erlägga receptionsavgift, blott med förbindelse att erlägga årsavgiften på 32 Sk. År 1807 försvann han ur logens matrikel över medlemmar men redan 1799 försvann Zaar från staden då de ekonomiska inkomsterna blev dåliga. En uppgift säger att han då kom till Operan som altviolinist men det blev väl kortvarigt för det finns notering om att han verkade som kantor i Örebro 1800-1810. En initiativrik man måste man säga att han var. Hans hustru Frederique framträdde även och då som sångerska. J. G. Zaar avled i Stockholm 1818 och hustrun i Göteborg 1834.

Det kom senare en man till Karlskrona som likt Zaar erbjöd sig att utföra musikundervisning. Omfattningen av hans verksamhet eller hur länge den pågick är oklart. Han klagade emellertid sin kompetens på ett ganska intressant sätt i Carlskrona Weckoblad 20 mars 1830 och det lød sålunda:

"Undertecknad, som kvarstadnar härstädes, ärnar, på några Musikvänners inrådan, inrätta en Sångskola för unga gossar och flickor, der de för en ganska billig afgift kunna uppöfwa och bilda sitt anlag för sång. Planen för underwisningen will jag här meddela: Elevernas antal bör icke öfwerstiga 24, hälften pojkar och hälften flickor. De förre sjunga Måndagar, Onsdagar och Fredagar, de sednare Fredagar, Torsdagar och Lördagar; men som jag förutser, att blott en timma om dagen blir otillräcklig för en mera fullständig underwisning, anser jag det wara mera gagneligt för Eleverne, att sjunga tvenne timmar å rad, då de infinna sig wid samma tid och underwisas på samma gång. Priset för hwarje Elev blir 6 Sk. Banko i timmen. - Jag gifwer äfwen enskildt underwisning i Pianofortespelning och sång, mot 24 Sk. Banko i timman, och will äfwen mot billigt pris meddela åt någre Nybörjare de första grunderna för Fiolinspelning. Jag vågar smickra mig med det hopp, att mitt bemödande för Musikens utbildning hos

ungdomen skall med wälwilja omfattas. De, som wilja begagna sig utaf mitt tillbud, torde göra sin anmälan i mitt Logis, som tills vidare är uti Bildthuggarn Törnströms Gård på Wästraudden.

Carlskrona d. 20 Mars 1830

J. H. Ahlström”

Den nämnda Törnströms gård fanns i nordöstra hörnet av korsningen Baggesgatan-Teatergatan. Området är numera inom Karlskronavarvets skrovhall.

Det är allmänt beskrivet att det under andra hälften av 1800-talet i snart sagt varje hem förekom musicerande bland bildade familjer. Som en företeelse inom viss klass-tillhörighet har det väl i stort spelat ut sin roll senare under 1900-talet och det är ju bra. Man skulle kunna tro att utövande av instrumentalmusik på fritiden skulle blomstra som aldrig förr numera eftersom så många barn fått undervisning i de kommunala musikskolorna. De har ju funnits nu i över 40 år. Snarare tycks en tillbakagång ha blivit fallet. Det finns ju så mycket annat i dagens samhälle som lockar. Däremot är verksamheten inom körsång väl så livlig som tidigare.

Musicaliska sällskapet som utförde både vokal- och instrumentalmusik grundades 6:e nov 1815. Det fastställdes ”Reglor för inrättande af ett musicaliskt sällskap i Carlskrona”.

År 1816 hette det: ”Herrar amatörer samlas hvarje Måndagseftermiddag kl. 3 till repetition af den musik som af direktören bestämmes”. Enligt handlingarna nämns musikdir. **Nordvall** och kassören Zackarias Pisarsky som ansvariga första tiden. Nordvall hade den mil. titeln amiralitetsauditör (alltså en funktion som jurist) och Pisarsky också en militär titel, nämligen krigskommissarie. Efter ett par år var en herr Kihlgren ansvarig för musikeleverna som ”ordningsdirektör” i föreningen. Förmodligen var denne man Magnus Gabriel Kihlgren, född 1757 i Malmö, död 1822 vid Ö. Boråkra, Nättraby.

Han var överkommissarie vid Amiralitetet där ju även Nordvall tjänstgjorde.

Initiativtagare och drivande kraft från sällskapets början var alltså Israel Nordvall, född i Linköping 26/5 1787 och prästson. Så genomgick han studier i Uppsala där han avlade juristexamen år 1808. Han kom så till Karlskrona 1809 och blev då resten av livet karlskronabo. I sitt yrke var han sedan anställd vid flottans krigsrätt som amiralitetsauditör.

Byggnaden där han arbetade finns fortfarande och är belägen söder om flottans gymnastikhall vid Amiralitetstorget. Ägande en viss finhet i umgängessättet upptogs han i societeten och blev där tongivande. Vad som är ytterligare märkligt var hans musikintresse och han var en framstående orgelspelare. Så tog han även initiativ att bilda Musicaliska sällskapet 1815. - Vid ett tillfälle hörde han utanför sin bostad fiolmusik. Det visade sig att det var två gossar som satt på trappan utanför och spelade där på marknadsplatsen. Han uppfattade strax att de ägde stora musikaliska anlag. Den ene gossen var från Ramdala och den andre från Jämsjö. Han från Ramdala kom att anta namnet Randel och han från Jämsjö namnet Jändel.

Denne sistnämnde blev senare handelsman i staden och var en tidig släkting till diktaren Ragnar Jändel. Resten är historia. Nordvall avled 11/10 1857. Zackarias Pisarsky levde 1781-1864.

Jag tycker nog att man måste högakta Nordvall och hans kompanjoner för deras initiativ att bilda Musicaliska sällskapet. De olika personerna där är lite svåra att fastställa. En dir. Mankell undervisade på blåsinstrument. Kanske anlätades en eller annan militär-

musiker. Nordvall var ju en god orgelspelare. I Tyska kyrkan tjänstgjorde han under många år, hur han nu kunde hinna med det. Om rätt ska vara rätt så blev det ju inte någon orgel i den kyrkan förrän år 1823 på grund av penningbrist och liten var ju den. Tobaksfabrikören Stephanus Rettig, född i Hamburg 1750, avliden i Karlskrona 1828 kom så att donera pengar till en proffsig orgel. År 1828 kom denna på plats och tillverkad av Pehr Zacharias Strand (1797-1844) och då kunde förstås Nordvall få sitt lystmäte. Hur det gick till vid invigningen av orgeln som skedde nyårsdagen 1828 är oklart eller likaså spelandet på den under dessa tidiga år. Det noterades att den 30 jan 1828 utpasserade orgelbyggardirektören Strand tillsammans med medhjälparna orgelbyggarna Lund, Lindström och Josephsson från staden för avfärd till Stockholm. Denna orgel får nu, om man bortser från övriga kvalitéer, anses som den ur kulturhistorisk synpunkt mest intressanta som finns kvar i staden. Vid enstaka tillfällen spelas den fortfarande.

Fredrikskyrkans äldsta orgel finns inte kvar. Den gjordes 1764 av Lars Wahlberg, Kalmar och vid den tiden blev Christian Joachim från Stralsund organist i denna kyrka. Den ännu befintliga orgelfasaden går tillbaka till året 1764 och anses mycket förnämlig.

Amiralitetskyrkans första orgel.

Bild: Leif Karlsson

Det är omvitnat att i kyrkor runt våra trakter i ett tidigt skede när man saknade orgel så kunde man engagera exempelvis någon äldre båtsman som ofta var ledig och hade stark sångröst. Han fick då leda psalmerna vid gudstjänsterna.

Israel Nordvalls släkt tillhörde Tyska församlingen. Någon formell anställning där av honom som organist finns ingen uppgift om. Han hade ju ändå anställning i Amiralitetet som amiralitetsauditör. Vi vet nu att i denna funktion fick han bl. a. som uppgift att administrera en del verksamhet vid Sjöartillerikårens musikkår. Detta kan ju ha gjort det lättare för honom att få personkontakter när han bildat sin ideella musikverksamhet. Ett antagande, vilket det tydligen ej finns dokumentation om i Tyska kyrkans historieskrivning är, att Israel Nordvall har sin gravsten i sydvästra hörnet av kyrkogården även om hans namn inte syns där. På stenen finns endast inskription utgörande fragment av ett musikstycke i 6/8-takt på ett enkelt notsystem. Ganska nära där finns bevisligen gravstenen över Israel Nordvalls son med skriften: "Löjtnanten vid Marinregementet Anders Herman Nordwall född den 27 november 1815. Afled den 6 november 1852". Rent allmänt var det flera medlemmar av tyska församlingen i Karlskrona under första hälften av 1800-talet som var kulturellt eller musikaliskt intresserade. De stöttade då församlingen på olika sätt. Den upplöstes som bekant 1846 som egen församling.

Amiralitetskyrkans första orgel, en.s. k. kabinettsorgel av fransk tillverkning kom på plats 1857. Anledningen till att det dröjde så länge innan första orgeln kom på plats där bör ha varit att man länge räknade med att denna kyrka skulvara ett provisorium. En tid var instrumentet deponerat i Bl. museum men har senare återbördats till sin kyrka.

Den första fast stationerade orgeln där byggdes av Molander (Göteborg) och kom till år 1883 men har senare ersatts av andra verk.

Tillgång till musik över huvud taget där fanns förstås tidigt genom Sjöartilleriregementets musiker.

Kontakter med etablerade musikinstitutioner kan från Karlskronas horisont inte ha varit lätta att skaffa i den tidens samhälle. Det finns tecken som tyder på att man inspirerats av ett då redan bildat musikaliskt sällskap i Värmland.

Det hela började mycket ambitiöst och man ville försäkra sig om att få blivande unga orkesterinstrumentalister i föreningen. Ja, man kan rentav säga att det blev den tidens motsvarighet till dagens kommunala musikskola som man på ideell väg bildade institution för inom sällskapets ram. I detta sammanhang märks klart att endast manliga deltagare upptogs. Flickor ansågs ha sitt hemmamusicerande med piano och sång på sitt sätt. I alla fall syns inget nämnt om flickor i sällskapet under dessa tidiga år.

Alltnog, gossar och ynglingar fick sina vitsord efter ett år som musikelever och jag återger här detta så som det angavs i handlingarna år 1816 justerat endast enl. modern stavning:

Carl Gabriel Nyström som redan förlidet år på denna dag erhöll förmånligt vitsord, har under senaste musikåret förkovrat sig mycket och förtjänar således verkligen uppmunt-
ran såsom arbetsam och mån om att med sina musikaliska framsteg såväl göra heder åt sin plats i institutet som att glädja sin snillrike fader, som icke sparar någon kostnad för hans bildning i denna sköna konst. (Anm: Hans instrument var violin)

Anders Pettersen har såväl med sin violin som sina vackra studier och sitt beskedliga uppförande skaffat sig all rätt till sällskapets fortfarande omvårdnad. Vid detta tillfälle anser sällskapet även för en plikt att hemlära dess tacksamhet för den omsorg hans nuvarande lärare herr magister Arrhéen använder vid hans undervisning i språk och vetenskaper, varigenom Sällskapet hoppas att i framtid i honom få se en nyttig och god människa. (Anm: Denne elev omnämns här även på annat ställe. Han antog senare namnet **Andreas Randel** och blev konsertmästare i Kungl. Hovkapellet.)

Oscar Cimmerdahl hade även förlidet år ett gott lovord. Sällskapet får även det nöjet förklara att han fortfarit så väl att vara flitig i musiken som dygdig och beskedlig varför han även vidare har att påräkna sällskapets välvilja. (klarinetrist)

Carl Lundgren: Om honom yttrade sällskapet förlidet år att han var lika så pålitlig i sin second violinstämma som i sitt uppförande, och vad kan väl sällskapet nu mera säga till den ynglings beröm som dagligen tillväxer i musikalisk kunskap och alltid iakttagert ett stadgat och hedrande uppförande, varigenom han icke allenast är ett värdigt föredöme för sina kamrater i institutet utan ock belönar en god far som med livlig glädje hör hans framsteg och iakttar alla tillfällen att vidare uppmuntra honom.

Andreas Randel Bild:BLM

Fredric Brunsberg kan med sina musikaliska anlag och träget arbete med tiden bliva en god spelare – hans flit och goda uppförande gör honom emellertid redan berättigad till sällskapets vänskap, och uppmuntran skall icke fela om han fortfar att förkovra sig på sitt instrument. (violinist)

Petter Andreas Vickström har nu antagit ett nytt instrument, valthorn i stället för violin. Av hans fallenhet för musik och den grundliga undervisning herr dir. Manckell nu särskilt meddelar honom hoppas sällskapet med tiden i honom få en god musicus i blåskåren.

Gustaf Hagström har naturligt gott anlag för musik – är lycklig att njuta särskild information av vår lärare i institutet och är även i avseende på sitt uppförande till sällskapets nöje. (violinist)

Fredric Pettersen har under detta års undervisning i institutet varit för det mesta till sjöss. Otto Engelhardt har även varit och är ännu till sjöss, men har förut under sällskapets sammankomster givit prov på mycken förkovran på sin klarinett.

P. Ameén har nu nyligen övergivit vår undervisning för att börja en ny bana vid Kungl. Krigsakademien. Han har hela tiden i år varit till sjöss men är känd för gott anlag för flöjtblåsning.

Samuel Jacobson är redan en god och säker flöjtist samt i övrigt en anständig yngling som gör sällskapets institut mycken heder.

Vilhelm Jacobson kan med använt arbete på sitt instrument med tiden bliva en god musicus, emellertid har sällskapet icke minsta orsak att vara med honom missnöjd, varken i avseende på flit eller uppförande. (flöjtist)

Carl Ljungstedt är väl nybegynnare på violin men genom sin flit och bemödande har sällskapet all anledning förmoda att han med tiden blir en god musicus.

Axel Palander har en lång tid genom sjöresa varit hindrad att bevista sällskapets undervisning men då han åter efter högtidsdagen begagnar den, gör sällskapet av hans flit och goda anlag sig fullt förvissad att snart, vid ett passande tillfälle få yttra sig mera bestämt om hans förkovran i musiken. (flöjtist)

Johan Lipke fortfar att vara flitig och beskedlig så att sällskapet med honom är fullkomligen nöjd. (violinist)

Gustaf Höijer har varit till sjöss detta år och nu valt ett nytt instrument som nu är klarinett – av hans flit och ”lyft för musiquen” väntar sig sällskapet med tiden en säker man i blåskåren. (anm: spelade tidigare violin)

Carl Lundqvist är en flitig och redig yngling med vilken sällskapet således har all anledning att vara mycket nöjd. (violinist)

Jonsson har detta år icke begagnat undervisning i institutet.

Albert Königson är en yngling med ett gott stadgat väsende och avser att uppöva sig på sin violoncell. – Sällskapet kan därför icke annat än berömma hans flit och glädja sig i hoppet över en god violoncellist i framtiden.

Danielson har icke bevistat institutets undervisning detta år men är känd för gott handlag på flöjt.

Av de sedan högtidsdagen förra året inskrivna men ännu inte antagna elever äro:

Carl Tornquist som yttrar mycken livlighet och fallenhet för musik har redan gjort sig förtjänt av det bästa lovord för flit och ett gott uppförande. (klarinettist)

Joh. Ljungberg har ock arbetat sig upp på sin klarinett på ett berömvärt sätt men är av sjukdom hindrad att därpå i dag låta höra sig.

Herr Carl Rutz har på sin fagott redan ehuru därpå nybegynnare gjort vackra framsteg så att sällskapet snart hoppas få upptaga honom bland sina arbetande ledamöter.

Emanuel Törnström röjer mycket gott anlag för musik samt har nu antagit fagott till sitt instrument.

Anm: Om Emanuel T. kan även noteras att han arbetade inom samma yrke som sin berömde fader bildhuggaren Johan Törnström och i föräldrahemmet var konst i olika former det stora intresset. Under senare år var beställningar på galjonsbilder till skeppen inte så många så det bör ha blivit liksom det även ibland var för fadern att göra and-

ra träarbeten för Kronans räkning. Emanuel T. som alltså på fritiden spelade fagott blev inte så gammal. Han föddes 1797 och avled 1833. Han är representerad på Marinmuseum med två galjonsbilder.

Rudolph Petterdahl är nybegynnare på valthorn, flitig och beskedlig.
Janne Thorn har nyligen börjat att blåsa flöjt samt använder därvid all flit.

Som synes var det en hel skara elever. Man anar ju mellan raderna att man i många fall med lock och pock försöker uppehålla intresset bland musikeleverna vilket väl inte är helt obekant för 2000-talets musiklärare heller.

Det framgår ett par år senare att 4 st. av eleverna då blev som det hette "Arbetande medlemmar" i sällskapet.

Musicaliska sällskapets vidare omsorg om den blivande musikern Andreas Randel född 6 okt. 1806, avliden 27 okt. 1864 kan sammanfattas i några ytterligare fakta:

År 1817 (sommaren) spelade han på en marknad i Karlskrona. Det bör alltså ha varit på den plats som idag heter Klaipedaplatsen ty Stortorget var då ännu alltför bergigt och otillgängligt. Samma år tog Musicaliska sällskapet sig an honom under ett par års tid. Man betalade för "vissa förnödenheter för gossen Anders Pettersson, såsom klädespersedlar, gossens skötsel, frukost och aftonspisning, husrum, tvätt och vård". De ekonomiska utgifterna godkändes av styrelsen.

Han fick husrum i staden och förutom skolgång med traditionella ämnen även daglig undervisning i musik. Sedan hade man inte möjlighet att hjälpa honom vidare. Hans musiklärare i Musicaliska sällskapet lät sin elev spela några variationer av Rode för Carl XIV Johan i Karlskrona vid en musiktillställning 1819. I det kungliga sällskapet fanns också hovmarskalken, friherre Gerard De Geer. Inom hans släkt drevs järnbruket i Finspång från 1641-1848. - I huvudsak var där tillverkning av kanoner. Gerard De Geer blev så begeistrad att han tog med sig gossen hem till Finspång och anställde själv en särskild musiklärare åt honom. Utöver traditionella skolämnen fick han lära sig en del franska. Med detta understöd och sedan även av hjälp från den musikintresserade blivande kung Oskar I sändes gossen år 1821 så till Paris för studier i komposition för Cherubini och i violinspelning för Baillot. Den store franske violinisten Viotti kom också att uppmuntra honom under parisvistelsen som varade i sju år.

Nyligen hemkommen efter dessa studier kom han vid ett tillfälle till Karlskrona 1829 och kunde visa vad han hade lärt sig. Konserten gick av stapeln i Tyska kyrkan 9 juli 1829. Även 20 aug. 1847 spelade han med sin violin på en konsert i Tyska kyrkan. Så på samma sätt på en musiksoaré i Teaterhuset dagen därpå. Vid det tillfället medverkade även en sångerska, Wilhelmina Fundin (1819-1911) vars röst beskrevs som liknande Jenny Linds. Hon var en uppburen sångerska på K. Teatern i Stockholm på sin tid. På konserten medverkade även den då 15-årige Ludvig Norman. I recensionen skrevs då om Norman "Man kan säga att ynglingen är sammansatt av toner".

Randel hade normalt Kungliga Hovkapellet som arbetsplats där han också blev konsertmästare. Jordfästningen skedde i Klara kyrka i Stockholm 2:e nov. 1864. Musicaliska Akademien svarade för musiken och vid tillfället spelades även sorgmarsch komponerad av Randel själv till Oscar I:s begravning. Den store Ramdalasonen blev så begravd på Norra kyrkogården i Stockholm.

Om man vill ha lite mera kuriosa om gossen Anders Pettersson (Andreas Randel) så noteras i Musicaliska sällskapets handlingar: - - maj 1819 - - "framfördes muntligen av herr Kihlgren herr Mankells klagomål över eleven Anders Petterssons försummelse att

hålla sig hemma om aftnarne hos nämnde herr Mankell på hvilket besvär ej kunde göras något afseende hälst det ju stått i herr Mankells makt, att såsom gossens vårdare på lämpligt vis förekomma ett sådant oskick” - - o. s. v.

Musicaliska sällskapets omsorg om gossen kan nog inte överskattas. Ett antal månader fick han husera hos en änka Lindström och sedan också en tid hos en direktör Mankell. Uppgifter pekar på att denne dir. J. H. Mankell hade sin bostad på sedermera adressen Östra Prinsgatan 16 till år 1826. Det var ju förenat med vissa kostnader av vilka en del tedde sig på följande sätt:

Eleven Anders Pettersson

Till Enckan Lindström	15/4 1817	för underhåll	2	-
Till do	30/2	” do	2	-
Sömmarelön för en skjorta			-	12
För Strängar särskildte gånger			3	18
Till Skräddaren Broome för kläders förfärdigande			1	24
För Skolagning	10/5	enl. quitto N 4	-	24
Till Enckan Lindström	13/5	för underhåll	3	-
För Skolagning	4/7	enl. quitto N 8	-	24
Till Enckan Lindström	16/7	för underhåll	3	36
För Skolagning	18/7	enl. quitto N 9	2	32
Till Enckan Lindström	31/7	för underhåll	2	03
Till do	16/8	för do	1	-
För Skolagning	17/9	enl. quitto N 13	1	40
Sylön för Kläder	1/11	enl Landers räkn N 14	1	16
Till Enckan Lindström	17/10	för underhåll	8	27
Summa:			34,	16 Riksdaler

Vid ett sammanträde 16 juli 1819 i Musicaliska sällskapet skrevs i protokollet: ”Beslöts att gossen Anders till sin nu snart förestående afresa, skulle equiperas med nya kängor och skor, 4 st. nya skjortor af linne och med hvad nödigt kan vara, och hvarom kassadirektören har att ombesörja”.

Anm: Detta var inför resan till Finspång för vidare studier.

Exempel på aktiviteter år 1828. Det hette då:

”Med benäget biträde av Musikaliska sällskapets H:rr Ledamöter anställer undertecknad i morgon, Torsdagen den 17 dennes, konsert i Källarmästarn Harms nedre Salong, då följande piecer (=stycken) komma att utföras: - I 1:a Avdelningen: 1:o, Ouverty; 2:o, Konsert för violin av Maurer exekveras av undertecknad; 3:o, Aria för sång av Rossini. - I 2:a Avdelningen: 4:o, Thema med Variationer för Violin av Maurer exekveras av undertecknad; 5:o, Kvartett för Fortepiano av Ries; 6:o, Pollonais för Violin av Maurer axekveras av undertecknad. - Konserten börjar kl. 6 e. m. och Biljetter försäljas á 24 Sk B:ko Smt, såväl i mitt Logihus hos Kapten Brunsberg som hos Källarmästarn Harms och Kapiten Berg på Frimurare-Källaren. Carlskrona d. 16 Jan. 1828.”

I. C. Schlossbauer.

Detta hände i Storkällaren på Borgmästaregaten. Under året annonserade samme man sedan också om ett liknande arrangemang tisdagen 29 juli i Frimurare- Salen.

Herr Johan Herman Mankell som ju undervisade på blåsinstrumentet i sällskapet visade också upp sig under samma år och det tillkännagavs då:

”För mera bekvämlighet åt resp. allmänheten uppföres den av undertecknad annonserade fullstämmige Konserten uti Källarmästaren Herr Harms Salong, Söndagen den 16 dennes, kl. 6 e. m. Biljetter à 16 Sk. Banko Smt, fås så väl i mitt Logi som på Storkällaren och vid ingången. Följande piecer komma att exekveras: 1:o, Symfonie av Haydn; 2:o, Klarinett-Konsert, exekveras av undertecknad; 3:o, Polonaise för Flöjt med full Orchester, exekveras af Direktör Gerlach; 4:o, Violin-Variation av Maurer, exekveras av Hr Elvers; 5:o, Kvartett för Klarinett, exekveras av Direktör Gerlach; 6:o, Slut-Symfonie. Carlskrona den 14 Nov. 1828. J. H. Mankell”

Det kan tilläggas att källarmästaren Christoffer Harms var ägare av Storkällaren på Borgmästaregatan.

Tonsättaren Louis Wilhelm Maurer, född 1789 i Potsdam och avliden i St. Petersburg 1878 som man alltså spelade stycken av är numera endast av pedagogiskt intresse. Det finns av honom vissa violinetyder som fortfarande kan anses värdefulla.

J. H. Mankell tillhörde en svensk musiksläkt som ursprungligen kom från Tyskland. Flera andra av dem var under första hälften av 1800-talet också verksamma i musikverksamhet, antingen som ekonomiskt stödjande eller aktivt musikutövande. De genuina karlskronaborna var i alla fall under den tiden ganska svårflörtade i detta avseende. Huruvida J. H. Mankell gav sig in på några ekonomiska äventyrligheter kan man bara spekulera i. Det kan ju ha fört med sig vissa utgifter i den ideella musikverksamheten han var delaktig i. I Carlskrona rådhus hamnade han emellertid och då i ett ärende som lydde sålunda:

”För att höras öfver Musik-Direktören J. H. Mankels och hans Hustru, Helena Mankels, hvar för sig till Rådhus-Rätten ingifne ansökningar, den förre om Boskillnads- och den sednare om Utträdesförmåns tillgodonjutande, warda deras härstädes eller i orten wistande Borgenärer kallade, att Lördagen den 6 nästk. September, kl. 11 f. m., inför Stadens Rådhus-Rätt sig infinna, samt wara beredde att deras fordringar uppgifwa och med handlingar eller annorledes bestyrka. Carlskrona Rådhus den 30 Augusti 1828.

Borgmästare och Råd.”

Onsdagen den 22 okt. 1828 meddelades även en helt annan sak och som för övrigt inte berör Musikaliska sällskapet. Det hade då varit en marknad i staden och kringresande italienare hade uppträtt med gatumusik. Det hette: *”De trakterade små orgelpositiv, till särdeles fägnad för bönder och gatupojkar vilka församlade sig kring musikmakarna, som utanför husen ställde sina instrument och pinade dem att ljuda. Åhörarna stod med uppspärrade munnar och stor förundran, åtminstone till en början och det hela fick anmälarer att tänka på Bellmans ord: ”Hör i Orphei Drängar ! Stämman edra strängar”.*

I flera fall framförde Musikaliska sällskapet musik av tonsättare som man numera sällan hör något av. Långfredagen 9 april 1830 gjordes sålunda en konsert i Stora Frimurarensalen enligt programmet:

1. Introduktion för stor orkester av Mehul.
2. Soloaria ur Haydns oratorium Skapelsen.
3. Trio för röster.
4. Religiös Fantasi för stor orkester av Neukomm.
5. Soloaria ur Skapelsen.
6. Kvartett för röster.
7. Duett ur Skapelsen.
8. Final för orkester av Braun.

Biljettpriset var 24 Sk. Banko och behållningen tillföll insamling till ett barnhus.

Etienne Nicolas Méhul (1763-1817) var en fransk tonsättare och Sigismund Neukomm var en österrikisk, född 1778, död 1858. Braun var en tysk musikersläkt med flera medlemmar. Man kan undra varifrån dom fick alla tips på tonsättare vid denna tid.

Vid en konsert fick sällskapets herrar ledamöter biträde av Artilleri-Korpsen. Vid detta tillfälle var Wilhelmina Lindeberg, sångerska från Stockholm och Johan Nagel, violinist som varit Paganinielev solister. Den konserten gick av stapeln 26 sept. 1830 och som vanligt i Stora Frimuraresalen. Biljettpriset var denna gång lite högre, nämligen 32 Sk. Banko.

Så gjorde man sista konserten för året sönd. den 5 dec. För sällskapet räknades det som första soaréen för säsongen. (1:a dec. var deras årliga högtidsdag).

Programmet var då enligt följande:

1. Ouvertyr Militär för stor orkester med tre skott av Gerke. 2. Polonäs för flöjt av Furstenu. 3. Soloaria för "fruntimmersröst med accompagnement af Piano-Forte" av Rossini. 4. Kvintett för blåsinstrument av Rossini. 5. Solokonsert för klarinett av Crusell med ackompanjemang av orkester. 6. Trio för Karlröster. 7. Trio för piano, violin och violoncell av Hummel. 8. Final ur Rombergs Sinfonie a la Turca för stor orkester med turkisk musik.

Det är märkvärdigt lite av personuppgifter på ansvariga eller medverkande som ges i dessa annonseringar.

Det framgår i alla fall att Psarski svarar för biljettförsäljningen och vid detta tillfälle var biljettpriset 24 Sk. Banko som vanligt igen. Zackarias Psarski var ju kassör redan från föreningens början 1815. (Alternativ stavning "Pisarsky")

Sällskapet kom senare in i en svacka men år 1839 började aktiviteter uppstå och i Carlskrona Weckoblad men även i Najaden tillkännagavs: "Musikaliska sällskapet ärnar under instundande höst och vinter om ett bestämt antal Åhörande personer anmäler sig till sällskapets sammanträden, dels gifva Tio Musicaliska Soiréer, dels och anställa större Musik- och Sångöfningar lika många gånger, af hvilka sammanträden Soiréerne komma att bevistas af både Damer och Herrar men öfningarne endast af de sednare; allt efter den plan som är att tillgå hos Sällskapets Sekreterare Herr Apotekaren Smith, hvilken å en dertill inrättad särskild lista äfven antecknar namnen å dem som önska inträde i Sällskapet för att af Direktionen sedermera komma att antagas". Under sällskapets tidigaste år hade man delvis hållit till i Storkällarens lokaler men det framgår att man numera kunde disponera Frimurarordens utrymmen vid Drottninggatan på förmånliga villkor.

Ungefär vid tiden för ovanstående meddelande tillkännagavs 20 sept. 1839: "Musikaliska sällskapet sammanträder till musik- och sångöfningar i Stora Frimuraresalen Lörd. den 21 Sept. 1839, Orchesteravd. kl 3 och Sångavd. kl 5 e. m.

Apotekaren Salomon Adrian Smith (1795-1856) var innehavare av "Tre Kronor", ett apotek på hörnet av Ronnebygatan-Borgmästaregatan men han var alltså även sekreterare i Musikaliska sällskapet.

Under samma år 12 okt. vittnar ett meddelande om att sällskapet i god sämja kunde samarbeta med militärmusiker: "Med biträde af Musicaliska sällskapets Herrar ledamöter och Kongl. Sjö-Artilleri-Regementets Harmonister ärnar undertecknad nästa söndag den 13 okt. 1839 kl. 6 e.m. uti Tyska Kyrkan uppföra en Konsert för Blåsinstrumentalister och Röster, hvarom Affischer lemna närmare underrättelse. Biljetter å 24 Sk B:ko stycket erhållas vid ingången äfvensom dessförinnan hos Vaktmästaren Malmgren i Frimurarehuset. / A. F. Meissner "

Det var alltså denne man som tog initiativ till att sammanföra Musikaliska sällskapets ledamöter med Kungl. Sjöartilleriregementets musiker. Han var ledare där från år 1833 till 1840 och var liksom sin efterträdare E. W. von Lühmann född i Tyskland.

J. T. Byström, varom mera beskrivs nedan blev medlem då 1839 och man kan undra om han inte fört en del nya idéer på tal, en musikeldsjäl som han kom att visa sig vara. År 1840 kom också sällskapets stadgar att justeras. Ur dessa som daterades 25 maj 1840 märks bl. a.:

§1 "H. K. H. Kronprinsen har uppå gjord underdånig anhållan i Nåder täckts förklara sig vilja vara Sällskapets Höge Beskyddare". Anm: Kronprins då var blivande Oskar I Även exempelvis **§5** "Directeuren för Musicaliska detaillén äger inseendet öfver Sång- och Orkester-personalen sig uppdragen, samt bestämmer all den Musik, hvilken så väl vid Sällskapets enskilda öfningar bör instuderas, som vid Dess allmänna Sammankomster utföras."

Ur **§8** hette det: "Finnes något Musikpiece böra i stämmor utskrifvas eller felande sådana anskaffas, har Bibliothekarien att derom hos Styrelsen göra tidig anmälan, på det behöfvat må genom hans föranstaltande varda afhjälpt i öfverensstämmelse med Styrelsens derom fattade beslut. Emot tryckta Qvittencer och deruti bestämda villkor äger Bibliothekarien rättighet att till Sällskapets Arbetande Ledamöter utlåna särskilde stämmor eller hela Musik-Verk".

§13 löd som följer: "Val till Arbetande och Åhörande Ledamöter förrättas af Styrelsen medelst ballottering med hvita och svarta kulor, då de förra anses jakande och de sednare nekande. Högsta antalet hvita kulor bestämmer den under omröstning varande Ledamotens inträde i Sällskapet".

§16 löd som följer: "Med Sällskapets mindre Decoration uppmuntras ynglingar och flickor, hvilka med håg och fallenhet för Musik förena någon färdighet i execution däraf, och uppflyttas till Arbetande Ledamöter, då de befinnas dertill hafva förvärfvat erforderlig skicklighet. För denna Decoration äger ej någon afgift rum".- (observera att här, troligen för första gången flickor är omnämnda som aktiva musikutövare i sällskapet)

§19 Ifrån och med October till och med påföljande April månad anställas öfningar i Vocal- och Instrumentalmusik i hvarje vecka, utom under Julhelgen, och ett visst antal Soirées gifves derjemte af Sällskapet under nämnda tid, hvarvid antagne åhörande Ledamöter äfvensom Resande, till ett mot utrymmet lämpadt antal lämnas tillträde emot den afgift och de villkor i öfrigt, som dels i dessa allmänna stadgar redan äro bestämda, dels ock i serskilte Reglor för ofvanomförmälte Soirées framdeles komma att föreskrivas.

§20 Sällskapets Högtidsdag firas den 1 December.

Ja, det var alltså ord och inga visor det. De aktiva i föreningens musikutövande benämndes Arbetande Ledamöter och detta var före kopieringsapparaternas tid. – Även kostnad för användning av eldstad, oljelampor m. m. fick förstås beaktas.

Vissa av sällskapets medlemmar benämndes "Resande" och fick betala en mindre årsavgift. Det framgår nämligen att somliga var sjömilitärer och ute på sjön en stor del av året och inte kunde medverka så mycket i verksamheten. Det verkar på något sätt som de "Resande" i praktiken mest hade karaktär av stödjande medlemmar i största allmänhet och då förväntades ingå i publiken. Amiraler, amiralskor och liknande personer var rikt representerade bland dessa om dom inte rent av blivit Hedersmedlemmar.

Vid konserten som här nedan dokumenteras så kan man fråga sig om det var ett evenemang för särskilt inbjudna med tanke på konserttiden, en tisdag kl. 9 på förmiddagen.

Hur som helst är det ju klart att det var en elevuppvisning. Efter vad som framgår var det mycket flickor bland eleverna.

Programme

Första Afdelningen

1. Overture	till Faust af Spohr, arrangerad för Piano-Forte och 8 händer,	exequ. af	R.A. B.H. R.A. S.H.
2. Andante	” af Czerny	”	en 5-årig Elev C.C.
3. ”	” ”	”	S.W.
4. Romance	” Diabelli	”	J.T. S.A. H.S. H.B.
5. Introd. o Thema	” Duvernoy	”	L.H.
6. Tvenne stycken	” Czerny	”	C.P. A.S. H.S.
7. Andante	” Diabelli	”	S.W. C.W. E.A. S.A.
8. Introd. o And.	” Bellini	”	C.B. A.S.
9. Allegro o Trio	” Diabelli	”	E.A. W.K. H.B. S.A.
10 And. Cantabile	” ”	”	C.W. J.T.
11 Allegretto vivace	” Czerny	”	H.H.
12 Allegro	” ”	”	A.O.
13 Åtskilliga stycken	” Diabelli	”	E.A. S.A.

Andra Afdelningen

14 Första Allegro ur Beethovens C-Dur Symfoni, arr.	för Piano-Forte och 8 händer,	exequ.	M.B. H.W. R.A. A.H.
15 Allegro o And.	” af Czerny	”	F.T.
16 Sonat	” Kuhlau	”	C.F. B.H.
17 Åtskilliga stycken	” Czerny	”	J.A. P.T. C.K.
18 Thema o Variat.	” Hünten	”	S.H.
19 Valda stycken ur Norma	” Bellini	”	R.L. J.T.
20 Rondos över beliebte Opern Melodien	” Kuhlau	”	A.H.
21 Introd. o Thema med Variat.	” Hünten	”	B.M.

Tredje Avdelningen

22 Ouvert. till Trollflöjten af Mozart för 16 händer	exequ. af	M.B. E.O. R.A. B.H. R.D'A. R.A. H.W. A.H
23 Introd. o Thema med Variationer	af Hüntén	” M.B.
24 ” ” ”	” Czerny	” R.A.
25 Thema med Variationer	” Hüntén	” H.W.
26 Fantasie Italienne pour piano sur des motifs de Bellini, composée par Hüntén	”	E.O.
27 Grands exercisses af Czerny	”	R.Am.
28 Choral	”	Sångeleverna
29 En Fuga af undertecknad	”	Sångeleverna

C a r l s k r o n a d e n 24 A u g. 1841

G. E. WINROTH.

Musiklärare

Uvertyren till Trollflöjten i arr. för 8 pianister, det måste ha varit en upplevelse. Det är väl troligt att bakom signaturen S.W. står Sophie Wallenstrand, då 8 år som senare blev gift med J. T. Byström. Bakom signaturen M.B. bör dölja sig Malin Bruzelius, senare gift Neyber. Bägge är omnämnda här i annat sammanhang. Enl. en anmärkning står sign. B.H. för Betty Hubendick (blev sedan hustru till överfätläkaren Carl Fürst (1791-1855).

G. M. Stangenberg Bild: BLM

Tobaksfabrikör Stangenberg tillhörde förstås de rika familjerna i staden men det är ändå imponerande att där fanns minst 4 pianon när man då spelade á quatre-mains där framförandet ägde rum. Stangenbergs hus var beläget på Kyrkogatan 16. Det var egentligen 2 tomter där som han ägde. Fabriken där startade han 1838, så det var alltså tre år därefter som han kunde gynna musiklivet genom att upplåta en del av sina lokaler på detta sätt. 1894 upphörde fabriken.

Att det hette Musikinstitutet berodde på att det var musikskoleverksamheten inom Musikaliska sällskapet som benämndes så. G. E. Winroth innehade en befattning som organist i Tyska kyrkan. Troligt är väl att detta även var något samarbete med Tyska församlingen då Stangenberg var tillhörande där. Israel Nordvall skymtar fortfarande i musikverksamhet men hade nu lämnat över ansvaret mer och mer och han var ju formellt sett inte musiker till professionen som den något senare Winroth.

Under samma år 1841 annonserades i november:

”Musikaliska Sällskapet gifver fred 12 nov. half 6 e.m. uti Stora Frimurarelokalen den första Soiréen för Damer och Herrar. Biljetterna afhentas dessförinnan hos Kasso-Direktören Herr Förvaltare Psarski”.

Att medlemmarna i verksamheten i huvudsak fanns bland militärer och köpmän var säkert ingen medveten strategi utan det låg i tiden.

Bland s. k. bildade familjer musicerades det särskilt med piano och sång i snart sagt varje hem, särskilt av de kvinnliga medlemmarna. Och detta att spela fyrhändigt piano kom länge att vara signifikativt för 1800-talets hemmusicerande. Man skulle kunna tro att gitarr och luta även exekverades men det finns inte dokumenterat. Lutan var populär i Sverige mest under tiden 1780-1820 under vilka år den även modifierades till sin konstruktion, särskilt av instrumentmakaren Petter Kraft, den s. k. svenska lutan. Alldeles mot slutet av 1800-talet kom luta och senare gitarr till heders igen.

Kvalitén på musikutövandet kring 1850 fick efter hand, vokalt och instrumentalt en mera proffsig karaktär.

Inträdeskort till
den årliga Högtidsdagen
1:a december

Medlemskort, baksidan,
som tillhört Fru Öfverstinnan
Nordensköld.

Medlemskort, framsidan

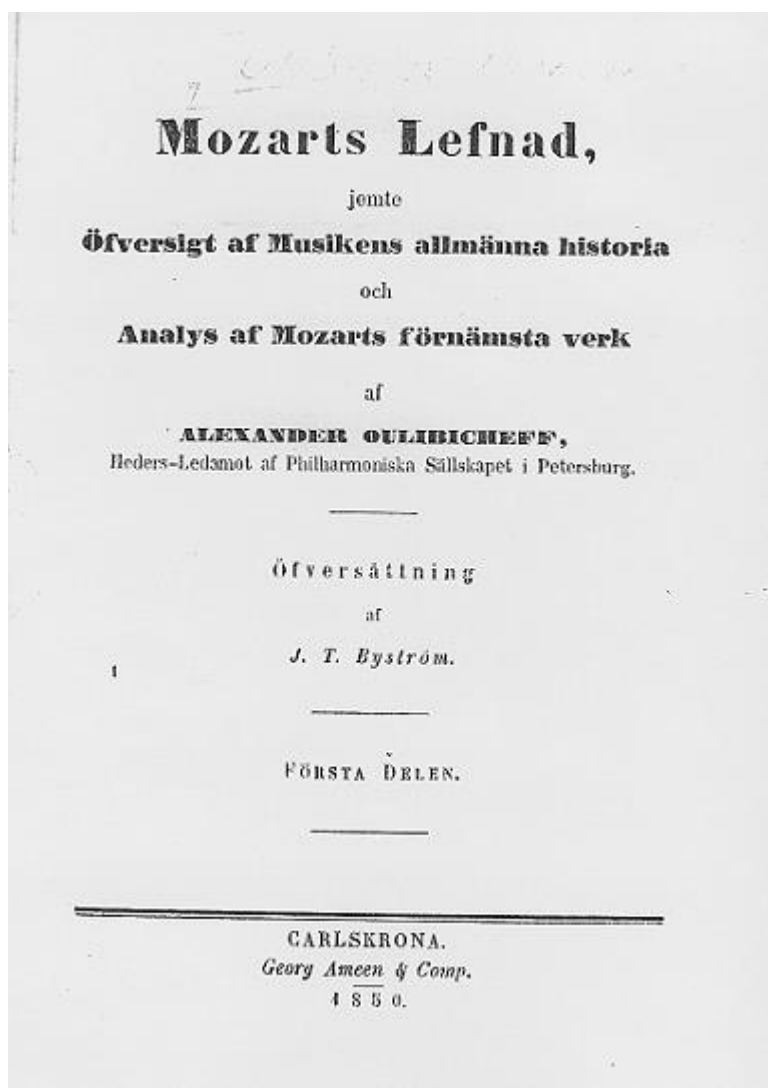

Medlemskort, baksidan

Under åren 1842 till 1870 var den drivande kraften i verksamheten löjtnanten **Johan Thomas Byström**. Den tiden var han även ordf. i sällskapet. År 1839 blev han medlem och titulerades då i handlingarna "Lieutenant Machanicus". Han var bror till den kände tonsättaren Oscar Byström och tillhörde en musikersläkt som ursprungligen kom från Finland.

J. T. Byström (1810-1870) arbetade på Mekaniska departementet på Örlogsvärvet och var överstelöjtnant och chef där 1854-1870. Han var i det militära sammanhanget samtidigt medlem av Kungl. Örlogsmannasällskapet 1840-1870 och dessutom sekreterare där 1848-1860 som han fick goda lovord för. I detta militära sällskap blev han hedersmedlem. Man kommer osökt att tänka på vissa likheter i uppbyggnaden mellan Kungl. Örlogsmannasällskapet grundat 1771 (samma år som Mus. Akademien kom till) och Musicaliska sällskapet i Karlskrona grundat 1815. I bägge fallen finns en indelning av

medlemmarna med benämningar som Arbetande medlemmar, Hedersmedlemmar och Korresponderande/stödjande medlemmar. Om man idag kallar sig för Arbetande medlem i musiksammanhang skulle nog folk bli konfunderade.

Mozartbiografen som Byström översatte från tyska till svenska utkom i tre band 1850-1851. Hustrun Beata som varit behjälplig med renskrivningen fick alltså uppleva den tryckt före sin död den 30 okt. 1853. Bild: BLM

Byström i sin krafts dagar. Bild: BLM

En tid bodde Byström i det som numera kallas Thörnska gården, Östra Köpmansgatan nr 21. Hans första hustru **Beata**, född Fornell var dotter till majoren Lars F. som ägde den nämnda gården. Hon avled i en tärande sjukdom 1853 vid endast 37 års ålder. Hon och hennes make hade inga barn, men i sorgen deltog många vänner i Musiksällskapet. Enligt beskrivningen avled hustrun tydligen inte av den då grasserande koleraepidemin. Behjälplig sin man hade hon varit i hans musikintressen. Bl. a. renskrev hon en Mozartbiografi från tyska som Johan Thomas B. översatt. Den utkom på sv. år 1851 och bidrog väl till att han i samband därmed blev invald i Musikaliska Akademien. Han gifte emellertid 1854 om sig med 21-åriga **Sophie**, född Wallenstrand. I hennes föräldrahem erhöll senare familjen Byström från 1863 sitt hem, beläget på nuvarande Västra Prinsg 43. Det var varvets tjänstebostad som var avsett för den tjänst som J. T. Byström innehade. Sophie var musikalisk, sjöng och spelade utmärkt piano. I det Byströmska

hemmet med sin hemtrevliga gård stod dörren öppen för vänner och fränder med litterära och musikaliska intressen. Under de år överstelöjtnant Byström förde taktpinnen inom Musicaliska sällskapet var det hans fru som ackompanjerade vid repetitioner och konserter. Men lyckan blev ej långvarig. Maken gick bort år 1870, och där stod nu änkan med ytterst små tillgångar och fyra minderåriga barn. Fru Byström var emellertid ej den som tappade modet. Hennes hurtiga väsen och sällskapliga lynne gjorde henne synnerligen uppskattad i vänners krets. Ännu de sista åren, då hennes egen generation var borta sökte sig yngre slakten gärna till hennes sällskap, och ingen kunde vara språksammarer, mera intresserad och påpasslig i laget än hon. Det kan nämnas att två av sönerna, Oscar och Herman (bägge blev överstar, Herman kartograf på Generalstabben) spelade violin resp. violoncell. En dotter, Gertrud, som var äldst av syskonen var född 1855 och blev lärarinna på Flickskolan i Karlskrona. Det beskrevs om henne att hon där var lite originell; hon undervisade franska på "karlskronitiska" och var rödhårig och fräknig. Även hon hade tydligen en viss musikskolning eftersom hon där alltid spelade psalmerna vid morgonbönen. Tillsammans med modern bodde hon in på 1900-talet på adressen Arklimästaregatan 28.

Spåren av Byströms yrkesmässiga verksamhet finns idag kvar i det militärsjukhus som invigdes 1863 nära bastion Aurora. Han gjorde nämligen ritningarna till detta. År 1858 fick Byström ett stipendium att resa utrikes till olika städer för att studera nyare militära sjukvårdsanläggningar. Resan företogs tillsammans med fältdoktorn Samuel Mörck sommaren 1858. I sina minnesbilder skrev Byström om hur hänförd han blev över att få se nya platser som han bara drömt om. Det blev besök i Hamburg, Berlin, Leipzig, Wien och andra städer och det blev även tillfällen att besöka museer och konserter. Väl hemkommen från denna resa kom så gamla flottans sjukhus till. Det visade sig ett antal år därefter att det var så väl konstruerat att man då kunde bygga till en våning ytterligare. Detta gjordes år 1910 på den stora längan av 90 meters längd som är på vänster sida när man går fram till Amiralitetskyrkan.

Även läkar- och personalbostad mot Vallgatan är Byströms konstruktion. Flottans sjukhus avvecklades på platsen 1945 och lokalerna kom då att ingå i Örlogsskolorna.

Vi vet att det var inget lätt arbete som J. T. Byström hade som chef på Mekaniska departementet på Varvet. Det var en brytningstid mellan de gamla seglande örlogsskeppens era och den kommande tillverkningen av järnskrov och ångmaskiner.

För Byström gällde att bedöma vilka byggnader och anläggningar i samband därmed som måste planeras och man förstår att det var konfrontation mellan olika chefer på varvet under denna tid som tärde på krafterna.

Ett är säkert !. För karlskronaborna som älskade musik hade det blivit mycket fattigare utan hans entusiasm och engagemang.

En musiksäl som han var så lämnade han 1868 in en motion till stadsfullmäktige som han tillhörde om att bygga en ny teater i stället för den gamla teaterladan vid Varvsgatan som hade gjort sitt. - Som chef på Örlogsvärket hade han även hand om skötsel och hyreskontrakt av den gamla teaterladan. Tyvärr fick han inte se frukten av denna sin önskan ty Gamla Teatern som ritades av August Strehlenert invigdes först 1880. Byström gjorde emellertid ritningarna till schweizeriet i Hoglands Park som blev färdigt 1859. Där musicerades det sedan ofta på verandan medan publiken kunde avnjuta kaffe med punsch, bakelser och andra förfriskningar. För musiken där svarade ofta Marinregementets sextett fram till 1872 och som därefter lydde under namnet Flottans sextett.

Schweizerier fanns det lite varstans i landet. Det var en sorts konditori där även alkoholhaltiga drycker serverades. – När Hoglands Park blivit iordningställd och invigd år 1825 så hette det redan då att i parken kunde stadens innevånare för en billig penning 2 ggr i veckan höra regementsmusik och ”där äga tillgång till alla nödiga förfriskningar”

Johan Thomas Byström BLM

detta spelades i Vämöparken i juni 1912 av Allan Rydings teatersällskap och med en publik på ca 1000 personer. På Karlskrona gamla teater vid Varvsgatan framfördes det åren 1900-1923 så mycket som 56 gånger. På Kungl. teatern i Stockholm har det spelats över 800 gånger. Librettot är av Fredrik August Dahlgren. När Värmlänningarne uruppfördes första gången på Gustav III:s operascen den 27 mars 1846 räknade man icke med att den skulle ha så stor succé. När upphovsmännen då tillfrågades om hur de ville ha sin lön önskades därför en engångssumma. De fick då 75 riksdaler banco var. När tiden så gick och uppförandena blev många framgår det att det ibland utgick en penningssumma till författaren och en dotter till honom, Lotten Dahlgren. Medlemmar av släkten Randel ha dock ej hedrats med från det stora huset vid Gustav Adolfs torg utströmmande gratifikationer. Denna uppgift enligt sonsonen Ane Randel. (Sv. Dagbl. 1/4 1946). Andra, mera traditionella uppgifter om Andreas Randel finns att hämta ur Svenskt Biografiskt Lexikon som är från år 1997.

År 1905 kom en särskild 8-kantig musikpaviljong till framför denna plats och där schweizeriet låg finns sedan 1944 ”snäckan” där det i stället kan framföras musik.

Violinisten Andreas Randel från Bokbackarna i Ramdala socken kom tillbaka från sina studier i Paris och besökte Karlskrona 1829 och visade vad han hade lärt sig. År 1847 kom han även tillbaka och sammanträffade med J. T. Byström som hänförd beskrev mötet med uttalandet: ”ju mer man hör hans violinspel ju mer vill man höra”. Ja, Randel, (1806 – 1864) en fattig torparson som slutade som konsertmästare i Hovkapellet kräver en särskild biografi. Han var även dirigent och tonsättare av kammarmusik, violinkonserter, musik till ett antal sånglustspel varav ”Värmlänningarne” har blivit det mest kända. Som exempel kan nämnas att

Som repetitionslokal använde sällskapet delvis rådhusets stadsfullmäktigesal. Byström var själv ledamot av stadsfullmäktige från dess instiftande 1863. Vid soaréer och små intimare konserter användes nästan alltid frimurarordens lokaler vid Drottninggatan.

Schweizeriet i Hoglands Park kom till 1859, ofta benämnt "Paviljongen". Ritningarna till byggnaden gjordes av Johan Thomas Byström, ledande kraft i Musicaliska sällskapet under mitten av 1800-talet. OBS ! Det skymtar ett notställ uppe på verandan. Här firades även stadens 200-års jubileum vid en enkel festlighet 10 augusti 1880. Bild: BLM

En son till J. T. Byström skrev i Stockholms Dagblad 4/2 1917 och då hågkomster från ca 50 år dessförinnan. Han var överste och skrev under signaturen *O. B-n* (Oscar Byström) bl.a. följande:

"Musiklifvet i Karlskrona stod på den tiden ganska högt – efter den tidens fordringar nota bene. Många goda förmågor funnos bland "societeten" och på de konserter som då och då gäfvos uppträdde såväl amiralskor "kommendörkaptenkor af 1:a klassen" som officerare och kammarskrivare m. fl.

Under flera år var min far anförare för Musicaliska sällskapet, som efter hans död 1870 öfvertogs af en adjunkt Lundborgh. Bland verk som uppfördes minns jag årtiderna af Haydn, Comala och Elverskud af Gade, Om vinterkväll m. fl. --- Musicaliska sällskapets konserter utbyttes ibland mot te- eller kaffeaftnar hvarvid damerna med sina arbeten bänkade sig omkring småbord och herrarna prydde väggarna. Då deklamerades, lästes en teaterpjäs eller spelades och sjöngs något nummer. – Utom "societetens" musiksällskap fanns en s. k. "Bildningscirkel". Denna skulle beredas tillfälle att få höra litet god musik, deklamation m. m. Så småningom infördes där äfven dans, men därmed började "cirkeln" urarta och frånga sitt ursprungliga ändamål."

Han skrev vidare: "För 50 år sedan spelades rätt mycket quatre mains – och publiken, åtminstone den kvinnliga satt märkvärdigt nog andäktigt och hörde på. Ett "à quatre mains" nu för tiden brukar eljest vara signal till allmänt prat. En framstående kvinnlig pianist spelade en gång på en konsert ett stycke af Spindler, Elfentanz. Under dylika nummer brukade herrarna springa ner på Frimurarekällaren tvärs öfver gården för att svepa ett glas punsch eller toddy. Vid tillfället i fråga hade några toddygubbar i detta lofliga ärende också begifvit sig ner på krogen – och när de tyckte att solonumret kunde vara slut gingo de upp igen. Just medan pianisten höll på med ett fint pianissimo öppnades dörren till tamburen och därifrån hördes då: "Är inte det förb-e pianoklinket slut än".

Äfven om man inte var musikalisk ansågs det "fint" att gå på Musicaliska sällskapets konserter, i synnerhet då Conrad Nordqvist uppträdde där, vanligen ackompanjerad av min mor."

Så skrev alltså översten Oscar Byström (1856 - 1930) om minnen från sin ungdom. På äldre dagar var han bosatt på Lidingö i Stockholm. Man kan lätt föreställa sig den lille gossen Oscar, som åttaåring tillsammans med sina syskon satt i frimurarordens lokaler intill sin ackompanjerande mamma då det framfördes Adolf Fredrik Lindblads sångcykel "Om vinterqväll". I andanom tycker man sig höra texten och sången tona fram:

*"Vid brasans sken
En treflig krets sig samlat ren
I muntert glam i lek och sång
Blir själ ej tung och tid ej lång".*

Ur handlingarna framgår att detta gick av stapeln som den 1:a soarén under år 1864.

Programmet var enligt följande:

Första Afdelningen

1. Ouverture till Operan Lully och Quinault af H. Berens
2. "Majsång och "Höstsång", kvartetter för sopran, alt, tenor och bas av Mendelssohn Bartholdy
3. Duo ur Operan "Alphyddan" af A. Adam
4. "Ziguenarlif" Chör och Soli af R. Schumann

Andra Afdelningen

5. Chörer för mansröster
6. "Till Kamp" Dansk krigssång af Peter Heise
7. "Om vinterqväll" för Soli och Chörer af A. F. Lindblad

- - - - -

Anm: "Om Vinterkväll" framfördes där senare också, i varje fall år 1874.

Oscar Byström skrev vid olika tillfällen i tidning om sin barndom i Karlskrona. Exempelvis skrev han år 1928 om händelser ca 1875 då han bör ha varit i 19-årsåldern:

"I Rådhusbacken hade vinhandlare Nordström sin affär, känd särskilt för dess goda starka viner.

På övervåningen bodde en tid friherre Gyllenkrok. Han hade gift sig med en fröken Hegedahl från Danmark, musikalisk och mycket god pianist som jag brukade spela fiolduetter med ibland."

Anm: Affären där togs ju senare om hand av Vin och Spritcentralen (Systembolaget) då monopollet kom till 1920.

När det gäller den nämnda Bildningscirkeln som Oscar Byström skrev om så var det en sammanslutning som bildades 1847 inom medelklassen där hantverkare, tjänstemän m. fl. skulle få lite vidgade vyer. Georg Améen, boktryckare och utgivare av tidningen Najaden blev ledande där. I bildningscirkelns stadgar hette det att man skulle få "en på en gång nyttig och nöjsam vederkvickelse", främst genom föredrag, men dessa skulle omväxla med "samtal, sång, musik med mera sådant". Direkt från den motsv. Stockholmscirkelns stadgar hette det i början att man från medlemskap uteslöt "fruntimmer" och personer ur "de egentligen s. k. tjänande klasserna". Denna bildningscirkel upphörde år 1876.

O. B. skrev att när man började med dans där i Frimurarnas hus som man hyrde in sig i "började cirkeln urarta och frångå sitt ursprungliga ändamål". Det blev faktiskt så också att år 1850 nekades cirkeln av Direktoratet att hyra lokalerna där. Lite senare mjukades emellertid detta upp med tillåtelsen "för högtidligare sammanträde med dans på H. M. Enkedrottningens höga Födelsedag". För annan bildning fanns t. ex. Läselskapet med sitt särskilda bibliotek som är bevarat trots att dess förening upphörde redan 1863. Andra bildningsverksamheter har ju senare uppstått på ideell grund.

Frimurarlogens förmak med marmorbyst av Carl XIV Johan. Här har åtskilliga föreningar hyrt lokal under årens lopp. Så gjorde även Musicaliska sällskapet under många år. Andra hyresgäster att nämna är Coldinu- och Mikaelsordnarna och den s. k. Societeten. Bild: BLM

På 1850-talet hade det varit en tillfällig svacka i verksamheten. Koleraepidemin 1853-1854 kan väl ha varit en av orsakerna. Ordf. Byströms första fru avled ju också. Man lyckades blåsa nytt liv i föreningen 1856. Bl. a. berodde detta på att man sålde sitt dyrbara "flygelpiano" till exp. sekr. Arnoldson för femhundrafemtio riksdaler banko. Arnoldson var medlem i föreningen och sångare. Så fick man ett visst kapital att röra sig med.

Åren 1862, 1863 och 1864 gav man soaréer med tryckta program. Om soaréerna leddes av den tidvis varande dirigenten Lühmann eller den oförbrännelige Byström är oklart. von Lühmann var född i Pommern och kom till Karlskrona 1840 som militär musikledare. Han gick i pension 1871. Klart är emellertid att Byström under flera år vid mitten av 1860-talet ledde en av amatörer och yrkesmusiker från Marinregementet vars musikdirektör då var Conrad Nordquist, den blivande hovkapellmästaren, sammanfatt orkester. Något senare dirigerade Nordquist flera orkesterkonserter här också.

Efter J. T. Byströms död 1870 upptogs den fallna manteln genom översten C. W. von Heidenstam som fungerade som ordf. och rådmannen Ludv. Peterson som sekr. En hel del ledamöter, såväl manliga som kvinnliga anmälde sig. De flesta var redan tidigare

ledamöter och sång och musikutövare. Adjunkt Lundborg som förklarar sig villig att leda sällskapets sångövningar utsågs till direktör för den musikaliska detaljen. Direktör för ordningsdetaljen blev doktor Th. Lundberg, kassör kamreraren F. Lindbom, bibliotekarie adjunkten Ph. Ljunggren. Till direktörer utsågs fru Julie Nordenskjöld, amirallinnan Sundewall och fru Rosamunda Nordbeck (hustru till proviantmästaren N. och syster till Oskar Arnoldson). Bland sångarna var icke mindre än tre rådmän (Joh. Kindgren, Ludv. Peterson och Hjalmar Christiernson), dessutom baron Fr. Bennet och kaptenen Otto Dreilick m. fl. Ackompanjerande pianister var fru Sophie Byström (änka efter Johan Thomas B.), pianolärarinnan fröken Gunilla Arnoldson (halvsyster till Oskar A.) och fru Mie Wollin.

Bland de tre rådmännen i Musikaliska sällskapet fanns alltså denne Ludvig Peterson. Han blev 1870 sekreterare där. Redan under sin studietid i Lund var han en god studentsångare, livligt intresserad av sång och musik.

Bild: BLM

En annan musikfamilj i staden under mitten av 1800-talet var varvschefen, kommendören Ch. D. Osterman och hans hustru Mathilda, född Améen. Åtminstone tre av döttrarna, nämligen Hanna, pianist och sedermera gift med löjtnanten Wilhelm Eneqvist och sedan moder till en i staden känd sånglärarinna fröken Wilma E. och så även Tilda och Christine Louise, bägge sångerskor var lyckliga musikutövare i staden.

Det finns uppgift på att den ovanstående kamreraren Lindbom (baryton) med förnamnet Fale en tid ledde en sångtrio tillsammans med Janne von Heidenstam (tenor) och Otto Lennman (bas). De hade stor framgång med sina framträdanden på schweizeriet i Hoglands Park. - Den nämnde "Janne" v. H. bör ha varit Johan Verner v. Heidenstam, som var född 1843 i Karlskrona och dog 1927 vid Arboga. Hans far, översten Carl Verner v. Heidenstam (1811-1895) blev alltså 1870 ordf. i Musikaliska sällskapet efter Byströms frånfälle.

Louise Hybinette Fischerström

Bild: BLM

Efter upplösningen av de Byströmska och Ostermanska hemmen blev kommandören A. N. Fischerströms familj en av medelpunkterna för musiklivet i Karlskrona tack vare hustrun Louise Hybinette, en av Karlskronas främsta vokala förmågor på 1800-talet. Hennes stämma, en väl skolad, omfångsrik och klar, hög sopran, beskrevs såsom både kraftig och välljudande, och hon lär ha sjungit med mycken smak, intelligens och temperament.

Ett annat musikcentrum utgjorde rådmannen Hjalmar Christiersons familj, vars samtliga medlemmar var musikutövare. Familjefadern själv var sångare, hans hustru, Lotten Bruzelius, både spelade och framför allt sjöng utmärkt väl. En av sönerna spelade utmärkt violin. (En violin som var i familjens ägo finns här på foto som omslagsbild). Två döttrar ärvde familjens ovanliga röstbegåvning. När Lotten Christerson (född Bruzelius) upptogs som medlem skrevs en handling med den högtidliga formuleringen:

Musikaliska Sällskapet i Carlskrona

*som anser för en utmärkt heder att inom sig äga Medlemmar, som antingen genom grundlig kunskap i Musik och skicklighet i Konstens utöfning, eller godkänd smak i detta Yrke, kunna gagna och gifva Inrättningen anseende utbeder sig härmedelst den äran, att få kalla Fru **Lotten Christerson** till Sällskapets Arbetande Ledamot.*

Carlskrona den 26 nov. 1870.

På Musikaliska Sällskapets vägnar:

(Undertecknat: Nils Lundborg, Ph. Ljunggren, Th. Lundbergh, L. Peterson, F. Lindbom.)

Det var ett standardformulär som skrevs när nya medlemmar blev invalda.

Hjalmar H. E. Christiersons far var den beryktade borgmästaren i staden, Håkan Fredrik Christerson (1796-1859). Han var känd för sin stränghet och hårdhet. "Hans ord var lag" sade man. Till hans försvar brukar anföras att han vårdade sig mycket om de fattiga med olika bidrag. Borgmästarens familj hade sommarställe på Skärva.

Hjalmar H. E. Christiernson (1832-1889)
Bild: BLM

I det Christiersonska hemmet idkades företrädesvis vokalmusik för blandade stämmor. Där utfördes t. ex. kvartettsång. Ledare och 2:e bas var adjunkten Nils Lundborg. Han hade redan under studietiden i Lund gjort sig känd som framstående kvartettsånganförare. Övriga deltagare var rådmannen Ch. själv (tenor) och hans hustru Lotten (alt), fru Malin Neyber (sopran), syster till Lotten, samt adjunkten Ph. Ljunggren (tenor).

Denna sånggrupp presterade synnerligen god sång och när Oskar II och drottning Sophia gästade Skärva år 1874 underhöll kvartetten på anmodan de höga gästerna. I slutet av 1800-talet var Lotten Christiernson, då änkefru sedan 1889, boende på Ronnebygatan 26. Tidigare bebodde och ägde familjen fastighet på Ronnebygatan 7.

En viktig detalj i verksamheten blev inköp av en flygel. Efter en del manövrar då och med en rekommendation och förmedling av Ludvig Norman inköptes så ett instrument av märket Rönisch som anlände 23 nov. 1871. Vi ser ur protokollen under dessa senare år i sällskapet att Sofie Byström, den skickliga pianisten och ackompanjatören, nu änka fortfarande är verksam i föreningen.

- Det beslöts att övningar skulle hållas alla lördagsaftnar under hösten och vintern med undantag för julhelgen. Lokal blev liksom tidigare Frimurarelogernas stora förmak vid Drottninggatan. – År 1872 blev den energiske adjunkt Lundborg ordf. en funktion som 1876 övertogs av adjunkt Philip Ljunggren, sångare och violoncellist, vilkens fina umgängessätt kanske bättre passade det societetsbetonade sällskapet än Lundborgs mera robusta uppträdande. Den nämnde adjunkten Nils Lundborg var en fetlagd herre med ett kraftigt vitt skägg av typen skepparkrans enligt ett foto över läroverkets lärare från cirka 1880. Han var född 1833 och blev adjunkt på Läroverket 1868. Kören benämndes av karlskronabor allmänt "Herrskapskören" på grund av sin societetsframtoning. Man ska nog inte lasta sällskapet så hårt för detta ty i det stadsliv som då fanns var det nog svårt för de flesta att få impulser till vidgade vyer inom kultur o. s. v. och kunna medverka i sådan verksamhet.

Under föreningens senare verksamma år från 1882 blev revisorn vid flottans pensionskassa Axel Lundgren ledamot av sällskapet. Sedan dess var han under flera årtionden stödjepelaren i så gott som all kvartettsång i staden. Han hade en kraftig och välklingande 2:a basstämma. Vid det senare bildade Musiksällskapet blev han även verksam.

År 1886 upphörde sällskapet. Genom ett gåvobrev av den 6 nov. 1886 undertecknat av sällskapets styrelse hette det att "hela musikbiblioteket, instrumenter, inventarier och handlingar till oqvald och evärdlig egendom med önskan och tillförsigt att dess musikalier måtte bibehållas i oförskingradt skick och hållas tillgängliga för samhället och i syn-

nerhet för Sällskapets ledamöter”. Allt detta donerades till Högre Allmänna Läroverket. Överlämnandet gjordes av den tidigare nämnde adjunkt Lundborg, och det var säkert med sorg i hjärtat man nödgades till detta som en sista utväg.

Det kan nämnas att med motsvarande formuleringar överlämnade Carlskrona Läsesällskap sina samlingar till samma läroverk när dess sällskap upphörde år 1863.

- - - -

Ett besök i staden av violinisten Ole Bull skedde i Amiralitetskyrkan 1875.

Det förkunnades då i annons: ”Ole Bull gifver med biträde af Musikdir. Eduard Bull samt Kongl. Hofpianisten Leonard Emil Basch Fred. 22 oktober kl. half 8 e. m. EN KONSERT i Kongl. Amiralitetskyrkan. - Av de framförda styckena då är det väl egentligen bara ”Ett Säterbesök” som numera emellanåt spelas.

- - - -

Under den tid Musikaliska sällskapet fanns gjordes ambitiösa ansatser att komma i gång med en parallell verksamhet till densamma. Av stiftarna till denna sammanträffades initiativtagaren musikdirektör G. E. Winroth, doktor A. Ahlberg, magister Sv. Aug. Strömgren, boktryckarna A. och F. Hallén, kantor J. A. Askling, kantor Carl Berg samt provisor R. Hallén. Man kom i gång och kunde öva i direktör Winroths bostad. Han var föreningens ordf. och dirigent. Den nämnde Johan August Askling var under många år organist i stadsförsamlingen från 1847-1901. Övningarna alternerade för föreningens sångare och orkester. Av tillgängliga handlingar framgår ingen närmare programförklaring och allt tyder på att Musikföreningen som den benämndes kom till för medlemmarnas egen nytta och nöje. Under åren 1852- 1853 synes verksamhet ha varit i gång. Man fick tillfälligt låna notmaterial från Musikaliska sällskapet. Sedan kom verksamheten av sig. Den 13 okt. 1868 gjordes emellertid en rekonstruktion vid ett möte på Frimurarehotellet under ordförandeskap av överstelöjtnant Byström. Det nya namnet blev Sällskapet för Musiköfningar i Carlskrona. Till styrelse valdes överstelöjtn. Byström, direktör Askling och den outtröttlige boktryckaren Folke Hallén. Tyvärr hade föreningen knappast vuxit sig stark förrän ordf. J. T. Byström avled 1870. Nästa gång föreningen dyker upp är 1876 då nya stadgar antogs. Som föreningens dirigent fungerade musikdir. A. Fiedler. Efter en kort tid uppstod en schism 1878 och tydligen uteblev ”Herr Direktör Fiedler” från att infinna sig till att leda övningarna vilket framgår av protokoll som fördes.

Det kan nämnas att denne August Friedrich Gottlieb Fiedler född 1820 i Magdeburg var musikdir. vid Flottans musikkår 1862-1875 då han avgick med pension. Troligen var han tillräckligt engagerad med sitt eget kapell ”Fiedlerska kapellet” under 1860-1890-talen. Bl. a. spelade kapellet på Gamla Teatern på Västerudden åt gästande teatersällskap. Under somrarna var kapellet livligt i farten och spelade varje helg, mest i Hoglands Park men även i den s. k. Nya Planteringen. Denna låg i närheten av Blå Port och var ett område med tallplantering som skett. Man benämnde också området ”Tallet”. Ofta åkte folk dit på söndagarna med ångslupan från ”Tallebryggan” och kunde då även avnjuta servering som fanns där. Detta sköna utflyktsmål blev år 1906 ockuperat av det militära Ing2 K som då byggde sin stora kasern där. - När kapellet spelade i Hoglands Park sommaren 1885 så serverades ”Soupe à la Mode à 60 öre incl. brännvin, öl. Sexor från 1 kr till högre pris”. Det var där sommarlediga militärmusiker och dessa utgjordes normalt av en sextett men det angavs ibland att kapellet var ”förstärkt”. Det annonserades också samma år: Måndagen 22 juni, (Lövmarknadsdagen) ”musik i Hogl. Park” då även ” från kl 8 e. m. Bengaliska eldar afbrännes”.

August Fiedler avled i Karlskrona i februari 1901.

Det förflöt alltså 13 år från att Musikaliska sällskapet upphörde 1886 tills Musikföreningen i Karlskrona bildades 1899. Man kan ju undra kanske vad som skedde då i musikväg i övrigt. Vid ex. vis en genomgång av Karlskrona Weckoblads annonser år 1896 kan man konstatera att mångahanda musiktilldragelser skedde. Resande teatersällskap kom förstås som vanligt och hade föreställningar med både teater och musik, i regel på Karlskrona dåvarande teater vid Varvsgatan.. - Jag noterar att ångbåt från staden till Orrekulle vid Nättraby började turer 1:a maj och med musik ombord och pågick under sommaren.

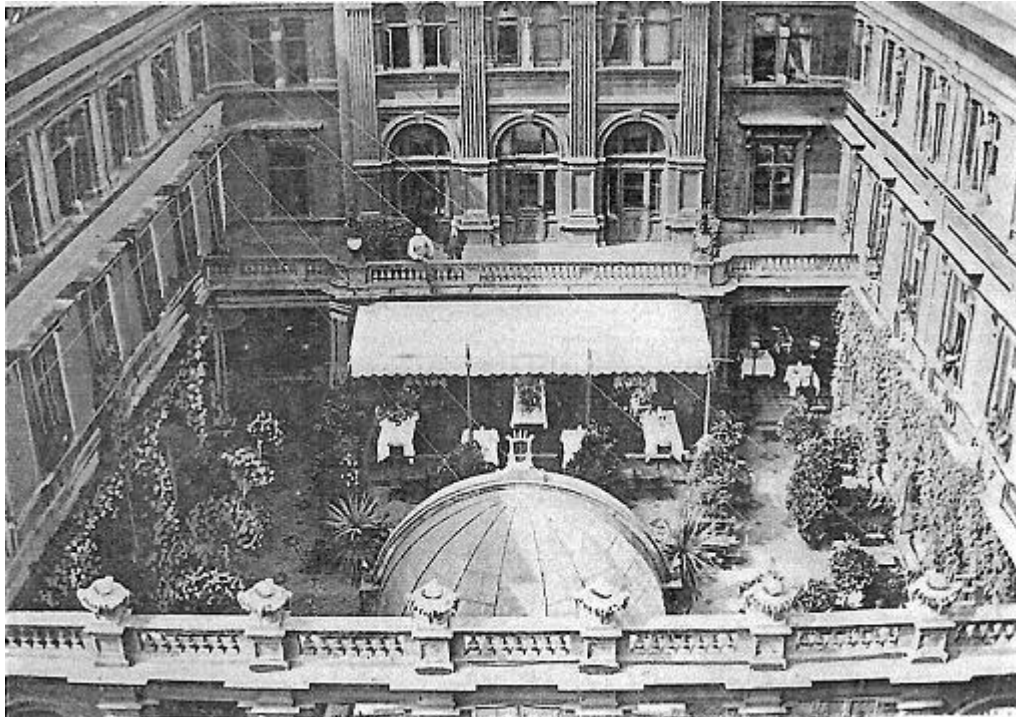
Där fanns förr ett utvårdshus som för karlskronaborna då var ett omtyckt utflyktsmål.

Sista båtturen med detta arrangemang gick 10 sept.

I början av juni annonserades om musik i Nya Schweizeriets trädgård varje kväll från kl 7 till 10.30 och där var romans och kuplettsångerskan fröken Olga Uhrström samt kuplett- och Bellmanssångaren herr Fritz Skough. Entre 25 öre. De uppträdande personerna där varierade sedan under sommaren.

(Anm: Denna plats var Ö. Köpmansg. 34, Schaars Konditori o Schweizeri och från 1899 med namnet "Föreningen Folkets Hus"). Kgl. Flottans sextett spelade där ofta lördagar och söndagar också under ledning av Ferd. Heimdahl. Det benämndes Nya Schweizeriet grundat år 1880 till skillnad från det i Hoglands Park som kom till 1859. Den 25 april tillkännagavs: "Konsert i Artillerikårens gymnastiksal hålles om söndag kl. 7 e.m. af Karlskrona Sångförening med benäget biträde af Artillerikårens musik. Bilj. 50 öre, hälften för barn och skolungdom." (Anm: Artillerikåren ombildades 1901 till Kustartilleriet, låg vid Vallgatan).

Man såg vid annonsering i ortspressen förr uttrycken "Avertissementer" och "Soirées". Orden kommer närmast från franskan. "Avertissementer" brukade skrivas med kraftig stil och innebar helt enkelt att ge uppmärksamhet på något evenemang och det behövde inte alltid handla om musik. Musiksoaré (svensk stavning), ett vanligt uttryck förr, betyder musikalisk aftonunderhållning. Ett viktigt tillägg är emellertid att det var i en form av samkväm då utom musik kanske även deklamation (textuppläsning) och någon förtäring för publiken bjöds. Man får betänka, att det normalt inte var någon riktig konsertsal som fanns att tillgå, utan man fick göra vad man kunde och dessa sammankomster hade säkert sin charm dessutom.

Inne på Stadshotellets gård benämnd Lagerlunden framträdde artister regelbundet under sommaren. Bild: BLM

Frimurarehuskällarens Trädgård

KONSERT-MUSIK AF GRENADJÄRREGEMENTETS MUSIKKÅR
UNDER SOMMARMÅNADERNA.

Bild: BLM

Redan 16 maj 1896 skrev man: "Avertissement, Å Frimurarekällarens Sommarrestaurang, konsert hvarje afton från kl. 7.30 till 10.30. (Några aftnar då med uppträdande af dansösimitatören hr John Lind). Det framgår av programblad att där gavs ganska seriösa program med uvertyrer och klassiska stycken.

Anm: Frimurarekällaren byggdes 1811-13 utmed Guldsmedsgränd, s. k. "vårdshuset". Särskild musikpaviljong där, ibland benämnd "snäckan" kom till 1909. Den flyttades 1932 ett stycke vid förändringar inom sommarrestaurangens gård.

Vidare kan man läsa 27 juni: "Avertissement, Lagerlunden, i afton utföres musik af Karlskrona Artillerikårs sextett från kl. 7.30 till 10.30". På detta stället hette det tidvis under sommaren att det gavs "Taffelmusik". (Anm: Detta var alltså inne på Stadshotellets gård och taffelmusik var musikunderhållning i samband med måltider som kunde innebära restaurangtrio eller liknande. Annars var instrumentet "taffel" i sig självt förr en enklare variant av piano).

När sommaren var slut annonserades 17 oktober:

"Å Storkällarens salong. Konsert i afton och följande aftnar från kl. 7.30 till 10.30 under anförande av dir. G. W. Carl.

(Anm: Namnet blev f. o. m. 1943 Savoy, vid Borgmästaregatan)

Här är alltså Storkällarens trädgård. Fotot uppges vara taget före år 1912. Granskar vi från vänster till höger ser vi ett trädgårdsbord med en öppen fiollåda, vidare två gäster, i dörröppningen två festklädda herrar, den ene med en kornett och den andre med stråke och violin. Vidare sitter pianisten redan vid pianot, obekymrad om fotografen. Kyparen är redo att servera. Bild: BLM

Tillkännagivande 3 okt.: "Carlskrona Sångförening har åter börjat sina sångövningar under anförande af dir. Ferd. Heimdahl i Rådhuset. – Måndagar och torsdagar kl. 8 e.m. Styrelsen".

Namnet på en på sin tid mycket känd vissångare dök upp 17 nov. 1896, likaledes i Karlskrona Weckoblad: "Avertissement: Sven Scholander gifver fred. den 20 nov. kl 7.30 eftermiddag uti Stadshotellets stora sal en Musik o Bellmansafton.- Bilj. á 1:75 uti Fredr. Apelqvists Bokhandel." Denne Sven S. (1860-1936) bidrog starkt till den svenska lutans

renässans. I modifierad form blev den under hans tid mycket populär med sångare som Evert Taube och Gunnar Turesson t. ex. Ja, som framgår så hände det en hel del om man gör ett stickprov bara för året 1896. Inspirerad av Sven Scholander blev säkert karlskronamusikern Daniel Feyerabend, nedan beskriven.

För att nämna ytterligare en plats där det gavs levande musik så fanns konditoriet Göta på Landbrogatan 11 under 1900-talets första decennier. På gården där var det en vacker sommarträdgård och man annonserade varje sommar om daglig musik där. Firman upphörde år 1949.

Konditori Continental på Hantverkaregatan 3 skall icke heller förglömmas med sina musiker varom här beskrives senare. Där är idag platsen för affären Bokhörnan.

Den ovannämnda Fredrik Apelqvists bokhandel bör ha varit ett eldorado för musikkvänner. Utöver försäljning av böcker och konsertbiljetter såldes där musikaler med instrument och tillbehör. Ja, enligt affärens annonsering fanns där det mesta. Affären grundades 1872 och var belägen många år där numera adressen är Ronnebygatan 48.

Senare under 1900-talet fanns där i stället Montelius bokhandel ett antal år. Krooks bokhandel grundad 1862 tvärs över gatan sålde till mitten av 1900-talet faktiskt också utöver sitt traditionella sortiment även musikinstrument, hobbygrejor och leksaker.

Affärs- och hedersmannen Göthe Nilsson ägde från år 1929 en musikaffär. Från att till 1944 ha varit belägen på Hantverkaregatan 4 fanns den sedan på Borgmästaregatan 13. Många var säkert de som köpt instrument med tillbehör av honom. Även hobbygrejer m. m. fanns där. Det var väl så för den typen av affärer i staden att det gällde att utöka sortimentet för att få ekonomin att gå ihop. Jag kan ännu för mitt inre se Göthe Nilsson, lätt böjd på äldre dagar, på ett försynt sätt rekommendera sina varor. Affären upphörde år 1966.

Det fanns en affär "Svenska Pianoaffären" intill Stadshotellet, Norra Smedjegatan 1. I dess annonsering tillkännagavs: "Flyglar och Pianon, Dragspel, Violiner och tillbehör m.m. - Grammofoner. Innehavare: Musikdir. O. Alm. Oscar Georg Alm var musikledare på Grenadjärregementet 1912 till 1927 då denna musikavdelning drogs in. Affären grundades 1925 och omkr. år 1940 ändrar den delvis inriktning och heter i stället Alms Radio och Musikaffär samt flyttar till Ronnebygatan 21. Verksamheten upphörde 1988.

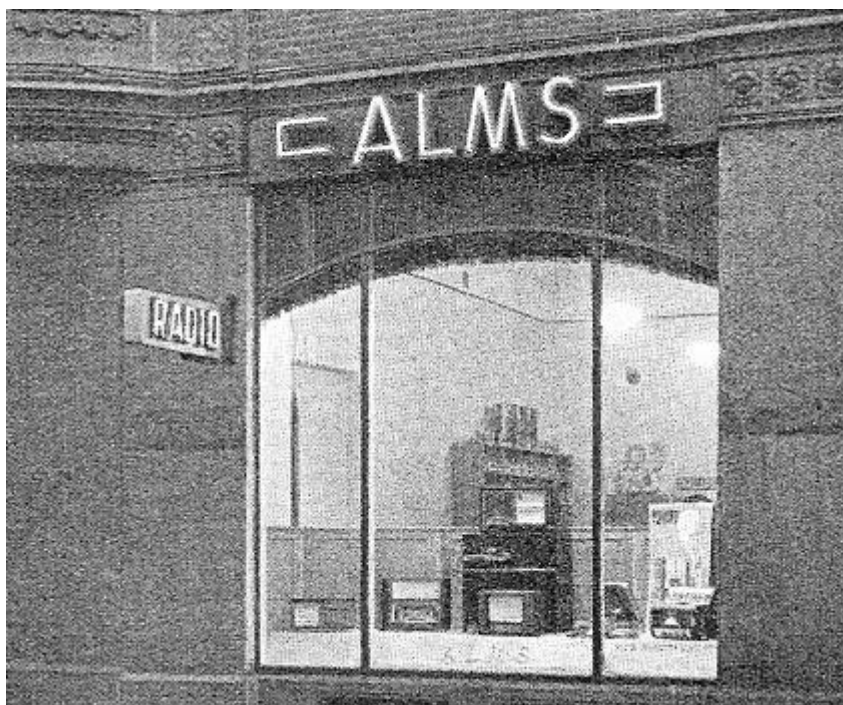

När Göthe Nilsson fortfarande hade sin musikaffär på Hantverkaregatan 4 tog den sig ut på detta sätt. Försäljning av cyklar upphörde av allt att döma vid affärsflytten till Borgmästareg. Bild: BLM

J. Th. Carlsson drev under många år en pianofabrik i Karlskrona. Den var belägen på Pantarholmen, Landsvägsgatan 19. Firman upphörde 1971.

Bild: BLM

De sista åren Alms Radio och Musikaffär fanns var radiodelen med tillhörande reparationer det som dominerade verksamheten. Bild: BLM.

En lutsångare som var mycket känd i Karlskrona på sin tid var Daniel Feyerabend. I en förteckning på folkparksartister under första hälften av 1900-talet finns han med under beteckningen "Vis- och kuplettsångare". Alltnog, han framträdde mycket med sin luta och sjöng. Dokumenterat är t. ex. då han intill Kaffestugan i Vämö hembygdspark, denna sköna plats i staden drog mycket folk. Hans f. d. stora förnäma motorbåt fanns ännu att beskåda i Stockholm ca år 2000 vid en veteranbåtsutställning och då mycket väl-skött som "ex- Feyerabend", möjligen konstruerad efter C. G. Petterssonritningar.

Det har sagts att man vid vackert väder kunde höra honom i Saltö Sund sittande i sin båt och sjunga till eget lutackompanjemang. Till yrket titulerade han sig först sotaremästare, lite senare skorstensfejarmästare och slutligen i samband med pensionsavgången brandfogde. Under åtskilliga år var han ordf. i Fabriks- och Hantverksföreningen. När hant-

verksgården på Bredgatan förvärvades och invigdes av den föreningen den 9 nov. 1919 underhöll han med några sånger till sin luta. Över hundra personer var med där och det hölls många tal och dans in på småtimmarna vid det högtidliga tillfället. Daniel Feyera-bend var född 1888 och avled 1970.

En sentida efterföljare i Feyera-bends anda är fastighetsförvaltaren Inge Wijk. Under åtskilliga år har han underhållit karlskronapubliken med sång till sin gitarr. Mycket av hans repertoar utgör en förkärlek till Blekinge och hembygden.

Daniel Feyera-bend
Bild: Karlskronahantverket
genom tiderna

. . . och här underhåller han vid Vämö kaffestuga.
Bild: BLM

En verksamhet som fanns i Karlskrona i jämt 100 år från 1877 till 1977 var föreningen Jultomtarna. Det var en ideell organisation till uppgift att vid jul bereda fattiga barn glädje genom beklädnad och anordnande av julfester. Iden kom ursprungligen från Tyskland men togs upp i olika delar av Sverige. Där förekom sång, musik, teater, deklamation plus tomte och småtomtar. Ett antal år hade man sina sedvanliga årsfester i frimurarnas lokaler. Föreställningarna var på 1930-talet i skolhusets gymnastiksal på Ö. Prinsgatan, från 1940-talet i konserthuset. För uvertyren vid julspelet svarade i många år folkskolans gossorkester (blåsork.) under ledn. av folkskollärare **Rickard Odensten**. Senare övertog läroverkets blåsorkester under ledning av organisten i Amiralitetskyrkan tillika musiklearen på Läroverket **Torsten Wall** uppdraget att öppna julspelet.

Särskilt under 1940-talet lyckades man samla många goda krafter till verksamheten. På så sätt kom även hela operettföreställningar till stånd. Den legendariske militärmusikledaren Bertil Driving var i staden ett antal år och han ledde en liten orkester, där Läderlappen, Chardasfurstinnan, Glada Änkan m. fl. operetter genomfördes nästan oavkortade enl. Driving själv. Både stråk- och blåsmusiker från staden var där med i denna operettorkester. En av sångarkrafterna där var karlskronaflickan Elisabeth Murgård, senare gift med sångaren Erik Saedén. I revy och teater fanns t. ex. de lokala artisterna Åke Carlsson och Acke Pettersson, senare även Gun Ekedahl. Denna ideella verksamhet ansågs så småningom ha spelat ut sin roll då stadens sociala verksamhet byggts ut och föreningen upphörde år 1977 som nämnts. Bertil Driving fanns i Karlskrona 1942-1948 som ledare för Kustartilleriets musikkår. Därefter hamnade han i Stockholm som dirigent för Flottans musikkår där.

När jag ovan nämnde folkskollärare Rickard Odensten så bör nämnas att han nedlade ett mycket förtjänstfullt arbete med sin gossorkester "Odenstens pojkar". Organisationsiskt tillhörde denna verksamhet Gymnastik- och idrottsföreningen vid Karlskrona folkskolor.

Även på somrarna övades det för dem på Mörtsjölägrät, ett sommarläger för ungdomar med i övrigt gymnastik och idrott på programmet som startades år 1937. Grundaren av lägerverksamheten var den legendariske folkskolläraren Ernst Alvik. Efter ett antal år fick även läroverkets blåsorkester som annars leddes av den energiske Torsten Wall vara med där.

På detta sätt fanns Odenstens orkester under de stora och långa lägren under krigsåren. Rickard Odensten var född 1901 i Karlskrona och fadern var musikkonstapel i Flottan så musiken gick i arv. Rickard var även allmänt konstitresserad och ägnade sig åt måleri och träsnideri. Han avled 1976 vid en ålder av 75 år.

På 1970-talet blev musikläraren i kommunala musikskolan Ernst Ottosson (1920-1985) den som ledde musikverksamheten på lägret. I sin ordinarie lärarverksamhet hade han i huvudsak sin stationering i Jämfö. Tidigare hade han varit militärmusiker. Han koncentrerade sig sedan främst på violin där han kunde medverka i Orkesterföreningen och i div. danskapellsammanhang. Jag hörde ca 1950 även Rickard Odensten spela fiol och det var inte dåligt alls även om han inte var så känd för det.

Torsten Wall drev alltså vid sidan av sin organisttjänst i Amiralitetskyrkan och ordinarie lärartjänst på Läroverket i staden en liten blåsorkester. Han kämpade faktiskt med kammarorkester med blåsare och stråkar på Läroverket också i all blygsamhet. Det var inte så lätt efter den tidens förhållanden att få till stånd något sådant. Men han var en eldsjäl och hans temperament trots smålänning var annars signerat på tydligare breddgrader.

Torsten Wall. Bild: Amir.församl.

Torsten W. kom till staden 1930 och engagerade sig i många musikverksamheter. Då Orkesterföreningen som brukligt var spelade i Konserthusen såg man honom alltid på sin ordinarie stol uppe på balkongen och dagen efter läste man ivrigt i tidningen recension som han skrivit. Torsten Wall avled hastigt i jan 1970. Han var född år 1902 i Solberga i Jönköpings län. Utbildningen genomgick han på Musikhögskolan i Stockholm.

År 1972 bildade den ovan nämnde Ernst Ottosson en sammanslutning som heter Jämfö musiksällskap. Första konstituerande sammanträdet hölls i februari. Det hela började mycket ambitiöst med medlemmar på både stråk- och blåsinstrument. Som ledare var Ernst O. allmänt kunnig. Med hans bakgrund behärskade han ju både trumpet och violin. Så fungerade det under då år han ledde orkestern. Där fanns alltså då både "småktande trumpeter och smattrande violiner". Antagligen drevs verksamheten senare lite väl mycket med utgångspunkt för unga musikskoleelever. Hur som helst blev orkestern snart utan stråksektion. Den finns ännu kvar men i form av blåsorkester.

Några år kring 1945-1950 fanns i Karlskrona klarinettisten Lennart Nerbe. Han var då anställd i Flottans musikkår. Man mindes sedan att han kunde gå på en trottoar och i andanom dirigera något orkesterverk. (Numera går folk mest omkring på trottoarerna och viftar med mobiltelefoner). Senare i civil verksamhet fick jag spela under honom i som-

marorkestrar 1971 och 1972. Han gjorde kring de åren också uppmärksammade tolkningar, särskilt med svensk musik då han dirigerade bland annat Göteborgs och Stockholms filharmoniker. Ännu lever för mig minnet av Lennart Nerbe lika inspirerande som om det var igår och han hade många ljusa minnen från Karlskrona. Tyvärr blev han inte så gammal och de senare åren förmörkades av cancersjukdom. Han var född 1917 och avled 1981. Jordfästningen ägde rum fredagen 31 juli i Rättviks kyrka. Från åren i Karlskrona mindes musikerkollegorna honom under smeknamnet "Stuffen". Han var hängiven såväl den stora klassiska musiken som underhållningsmusiken.

Nils Hugo Lennart Nerbe, sommaren 1971. Bild: Leif Karlsson

Lennart Nerbe från den tid det begav sig i Karlskrona. Från hans sida sett till vänster sitter Ivan Wedeborg. Han förblev staden och Flottans musikkår trogen och ledde även Oktetten Rosenbom ett antal år. I Orkesterföreningen spelade Ivan W. klarinett och vid ett tillfälle var han solist i Mozarts klarinettkonsert. Tidvis spelade han även altviolin i denna orkester. På andra sidan sitter klarinettisten Kurt Forslund.

Bild: Flottans musikkår i Carlsrona (utsnitt)

När Schweizeriet i Hoglands Park från 1859 hade gjort sitt kom denna åttakantiga musikpaviljong till i stället år 1905. Senare, år 1944, kom där schweizeriet fanns den s. k. "Snäckan" på plats och blev då musikestrad. Bild: BLM

Gamla Teatern i våra hjärtan invigd 1880 och som revs 1971. Arkitekt: A. Strehlenert i samarbete med stadsing. Hjalmar Thedenius. - Här fanns varvets materialbod som 1784 på Gustav III:s uppdrag gjordes till teater, "teaterladan", ibland benämnt "spektakelhuset". Bild: BLM

En förening bildades i staden som redan från starten 1903 blev mycket lyckosam och kom alla samhällsklasser tillgodo. Det var Karlskrona Föreläsningförening. Den hade egentligen sin uppkomst ur goodtemplarnas led men kom så att bli fristående från dessa. Man ser att alla mänskliga aktiviteter kunde tas upp vid sammankomsterna. Av de så där 30 till 40 föredragen som årligen hölls kom även ett antal att handla om musik. Det var ofta framstående föreläsare som engagerades.

Några exempel av musikintresse:

År 1903 vid första föreläsningen sjöng fru Anna Levertin ett par sånger, ackompanjerad av Svante Sjöberg. Under samma år lät också arbetarekommunens sångkör höra sig vid några tillfällen vilket tacksamt omnämndes.

Man använde i regel ordenslokalen vid Ronnebygatan vid sammankomsterna men från år 1922 fick man tillstånd att använda läroverkets aula. Det uppstod även en önskan att integrera verksamheten med ett folkbibliotek. Initiativtagare där var Ulrik Leander och detta startade 1906 och utökades f. o. m. 1910 med möjlighet till hemlån.

År 1910 den 21 feb. noteras att den kände folkmusikforskaren och stadsnotarien Nils Andersson behandlade ämnet "Vår folkmusik". Flera gånger var violinprofessorn Sven Kjellström årligen föreläsare. Han var känd för att i sådana sammanhang demonstrera musiken med sin violin. Han hade även förmåga att varva repertoaren med både Beethovens verk och t. ex. Jon-Erik Östs polskor. Det är svårt att välja ut några särskilda föredrag som genomfördes. Bara musikämnena spände över ett stort fält. - Där var violinister som Julius Ruthström, Oluf Nielsen, Rudolf Porges och Issay Mitnitzky. Vidare sångerskor, trubadurer, Karlskrona manskör, Sandgrenska manskören o. s. v.

Som ett särskilt beundransvärt initiativ av stadens egna profiler kan nämnas att Torsten Wall höll föredrag 1939 över ämnet "Pianomusiken i hemmet" (och givetvis med demonstrationer). År 1940 återkom han med ämnet "Violinmusik i hemmet". Enligt protokollet gavs det demonstrationer även där. En annan gång gav han sig på att hålla allsång på en sammankomst. Vid 200-årsjubileet av Mozarts födelse 1956 genomförde musikdirektör Arne Stenbjörn ett föredrag med musikillustrationer beträffande detta. I omorganiserad form ges ju föreläsningar än idag och då inom Bibliotekets vännar.

Inom K.F.U.M. i Karlskrona anordnades i början av 1900-talet konserter. I Lyckeby skolorhus 7 maj 1911 kl. 6 e.m. hölls konsert med ett tryckt program där K.F.U.M:s orkester spelade. Vid tillfället framförde denna orkester Marsch, Kaiserstedt av Diedrig. Vidare Ouverty till Kalifen i Bagdad av Boieldieu, Fantasi ur Op. Regementets dotter av Donizetti samt Cannot-marsch av Ganne. - Allt tyder på att det var en blåsorkester. Enligt programmet där framförde Lyckeby Ungdomsförenings sångkör även ett antal sånger. - K.F.U.M:s minnesskrifter nämner att när denna förening började sin verksamhet i staden 1889 hade man där sångövningar som dels leddes av Svante Sjöberg och dels också av folkskolläraren J. J. Blomberg. Det enda man idag tycks kunna finna i musikväg inom KFUK-KFUM är ett sångarförbund bildat 1997 på riksplanet men inom detta anges ingen verksamhet i Karlskrona. Idrott, lägerverksamhet och liknande tycks vara helt dominerande tillsammans med den religiösa förankringen i övrigt. När K.F.U.M. började med scoutörelse i Karlskrona 1910 försvann tydligen snart dess orkesterverksamhet. En manskör inom K.F.U.M. fanns från 1894 men efter menings-skiljaktigheter skedde där en utbrytning. På detta sätt bildades då år 1909 Sandgrenska manskören efter sin förste ledare, kontrollanten vid Örlogsvarvet Oskar Sandgren och den har nu en ärorik verksamhet att se tillbaka på.

En konsert anordnad av K.F.U.M. 16 april 1911 gick av stapeln i Fredrikskyrkan. Man kan konstatera att den oförbrännelige Svante Sjöberg medverkade. Det framgår även att

grundaren av en fotoaffär i staden, Ernst Wretmark framförde ett par stycken på sin violin. - Programmet var som följer:

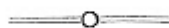
PROGRAM

vid

K. F. U. M. Konsert

i Fredrikskyrkan

Annandag Påsk den 16 April 1911
kl. 7 e. m.

Sats 1.

- 1 Sonat I. G moll..... *G. Merkel.*
Musikdirektör Sv. Sjöberg.
- 2 a. Under Rönn och Syrén..... *Herm. Palm.*
b. Serenad..... *Ivar Widéen.*
Manskör med solo.
- 3 a. Stjärnklart..... *J. A. Josephsson.*
b. Hemlängtan.....
Fru Ellen Franzén.
- 4 a. "När stjärnehären"..... *A. Körling.*
b. Dav. Psalm 84..... *G. Wennerberg.*
Herr Rob. Gustafsson.
- 5 Ave Maria..... *Ch. Gounod.*
Violinsolo af Herr Ernst Wretmark.
- 6 a. Tonerna..... *A. Dahl.*
b. Ave Maria..... *F. Arlberg.*
Duett: Fru Franzén och Hr Gustafsson.
- 7 Berceuse de Jocelyn..... *B. Godard.*
Violinsolo af Herr Wretmark.
- 8 Jerusalem..... *Ch. Gounod.*
Fru Franzén.
- 9 a. Söndagsmorgonen..... *Ivar Widéen.*
b. Den store hvide Flok..... *E. Grieg.*
Manskör med solo.

En musikpersonlighet av en alldeles särskild kvalitet kom från Tjurkö i Karlskrona skärgård. Där i stenhuggerimiljön växte han upp. Hans namn var Gustav Syrén och var född 1879. Vid 6 års ålder råkade han ut för en olycka då han kommit över en tändhatt som exploderade och han förlorade då synen på ena ögat. Efter ett ytterligare olycksfall blev han senare helt blind år 1904. Han gick i blindskola - han blev skicklig i att arbeta med korgmakeri- och borstbinderiarbeten - han var musikalisk. Han spelade flera instrument - dragspel och fiol men speciellt fiol. Med detta turnerade han såväl i Sverige som i utlandet. På Tjurkö stod han så ett trettio-tal år till tjänst som musikledare vid såväl nykterhets- som religiösa sammankomster. Han bildade familj trots sitt handikapp. Till 50-årsdagen fick han ett hedersamt omnämnande i lokaltidningen år 1929.

En son till honom med namnet Wiking Syrén är boende i Karlskrona, f. d. militärmusiker (flöjt, kontrabas, m.m.), musiklärare och f. d. medlem i Karlskrona orkesterförening. Han är en känd profil i staden på sina dagliga promenader ännu år 2006. Redan vid 15 års ålder blev han 1939 musikelev och kom in i militärmusiken. Några år närmast därefter var han verksam sommartid också i dansband (som ju så många militärmusiker varit).

När jag tänker på Gustav Syrén och skolan för blinda så kan noteras att i juni 1885 kom en gästande dubbelkvartett till staden som sjöng. Det var 4 damer och 4 herrar som varit elever på som det hette "Kongl. Institutet för blinda i Stockholm." De framträdde både i staden och i Augerums resp. Rödeby kyrkor.

Vi hade i Karlskrona en person med rötter i den judiska traditionen, nämligen Moses Sztern, född i Lublin, Polen år 1919. Vid tyskarnas ockupation av Polen 1938 flyttade han till Sovjetunionen. Deltog där i kriget mot nazismen. 1950 utexaminerad som tandläkare. Flyttade tillbaka till Lublin 1958 och fortsatte där inom yrket. År 1969 flyttade han med familjen till Sverige. Fram till pensioneringen arbetade han vid folktandvården i Karlskrona. - Jag träffade honom ett antal gånger och det var inget tvivel om att musiken och fiolspelet var Moses stora intressen. År 1990 fick han Karlskrona kommuns kulturarbetsstipendium. Bland annat spelade han in två program med traditionell judisk musik för Sveriges Radio. Inom denna repertoar klingade hans violin levande och vackert. Tillsammans med Karl-Erik Flodmark skrev han på ett arbete om vibratots natur vilket publicerades i Kungl. Musikaliska Akademiens årsskrift. Moses avled i mars 1993 vid 74 års ålder.

Ett musicerande som väl nästan är bortglömt numera är det som fanns på olika biografier, restauranger och kaféer i staden till 1930-talet. Musikerna där anlätades emellanåt även för andra musikuppträdanden.

I detta sammanhang skulle jag vilja återge i valda delar "En gammal karlskronaflickas minnen från sin älskade stad, dess musikliv, musikkaféer, restauranger och biografier 1927-1932" infört i Blek. Läns Tidning 25 juli 1983 :

"För mig började det med Flottans musikkårs konserter i Hoglands park, en underbar park, den vackraste jag vet. Så ofta jag kunde gick jag dit och lyssnade på musiken, om jag inte minns fel spelades det 2 gånger i veckan. Dirigenten då var den stilige Georg Ringvall. Han bodde i samma hus som jag, det stora Fribergsska huset på Kungsgatan 28. Han gjorde alltid flott honnör när man neg för honom. Neg? Ja, just neg, det gjorde flickorna i min ålder för äldre personer. - - Stadshotellets uteservering hette Lagerlunden, man kunde flanera utanför på Smedjegatan och lyssna på musiken. Det hände

även att jag fick följa med mina föräldrar dit och äta glass. Att jag själv under ett par sommarmånader skulle få spela där, kunde jag väl knappast drömma om, men år 1935 fick jag vikariera för en cellist där och spelade då tillsammans med den senare så kända Matla Temko som kom till Konsertföreningen. Pianisten hette Sonja Sahlberg. Men nu har jag gått händelserna i förväg. Musiken började på allvar på min födelsedag då jag fyllde 15 år. Jag fick då en cello i present. Jag hade spelat fiol för den gamle musikdirektör Heimdahl, men mitt intresse och min flit var inte så stor tror jag. - - Min första cellolektion fick jag av en herre som hette Sören Krogh och som spelade på Skandia-biografen. Det var på min födelsedag den 4 november 1926. Vi bodde då på Hantverkaregatan och jag traskade med cellon över Ristorgsbacken till Ronnebygatan där min lärare bodde i huset bredvid det Elftmanska huset. Jag var stolt över mitt instrument. Det fanns inte så många som spelade cello då, i varje fall inte någon flicka. Jag hade 2 cellokamrater, en hette Svensson och en hette Franzén. De var äldre än jag. - - - Vi har nu kommit till 1927, jag hade fått vara med och spelat på julottor, föreningsfester m. m. - - - På Frankes konditori Continental spelade en trio: två damer och en herre. Violinisten hette Anna Carlman. Hon var en duktig violinist och hade haft en egen violinafton och spelade i Karlskrona orkesterförening. Hennes bror var den kände skulptören Conrad Carlman, skapare av Wachtmeisterstatyn som avtäcktes 1930. Pianisten hette Margit Fahl, hade spelat på Imperialbiografen men var även pianopedagog. Cellisten var Franzén, elev till Krogh. En dag kom Franzén och undrade om jag ville vikariera ett tag för honom. Skulle jag våga, jag var ju alldeles orutinerad och hade bara spelat i knappt ett par år. Gaget 3 kr. på vardag och 5 kr. på söndag. - - - Värst var det nog när mina skolkamrater kom för att lyssna och jag rodnade ju alltid så fort jag gjorde en miss, jag fick lära mig sen att inte visa detta utåt. Trappan där var så smal så man knappt kunde möta någon i den. (Anm: Continental, med adressen Hantverkaregatan 3 fanns till år 1964 och låg där Bokhörnan finns idag)."

Så här såg konditori Continental ut från utsidan - -.

Bild: BLM

Här är serveringen som låg på andra våningen.
Bild: BLM

I denna trappan var det alltså trångt att komma fram
för Inga med sin cello. Bild: BLM

Inga fortsätter här sin berättelse:

” - - Efter den säsongen for jag till Malmö för att studera vid Malmö Musikkonservatorium som på den tiden var en privat skola. Vid hemkomsten fick jag en ny cellolärare som hette Lindholm och som spelade på Skandiabiografen tillsammans med Einar Åsbrink, violinist och Herbert Mitchell, pianist. Lindholm var stämledare i stadens orkester som leddes av musikdir. Svante Sjöberg, han var min musiklehrare vid Flickskolan. - - - Jag fick nu börja i Orkesterföreningen och medverkade vid flera konserter. Svante Sjöberg dog 1935 och jag var hemma då och spelade med orkestern på hans jordfästning. Efter Sjöberg kom musikdir. Gudmundsson. På Ronnebygatan fanns en kort tid konditori, där nu Kapp Ahl ligger. Där spelade jag tillsammans med en fru Elly Koch-Sandholm. Hon var tyska, duktig violinist och även hon medlem av Orkesterföreningen. - - - Konditor Franke drev också Stadshotellets konditori, där stadens damer intog sitt kaffe på eftermiddagen och där vi hade ungdomlig publik på kvällen. Jag kom efter tre månaders engagemang i Norrköping och spelade där med en tysk kapellmästare som hette Rudolf Künzel. - - - Jag fortsatte mitt spelande runt om i Sveriges land och hade några år även en egen trio. - - - Sedan 1954 har jag och min make varit lärare i Sundsvall där jag även spelat 20 år i orkestern. Min make avled 1969, men jag fortsätter med undervisning i cello och piano och kan glädja mig åt att ha haft många elever som valt musiklehrarens yrke. - - - Det skulle glädja mig mycket om det finns några gamla karlskronabor kvar som minns oss som spelade på stadens konditorier på 20- och 30- talen. Jag spelade även på Skandiabiografen sista säsongen det var stumfilm där, då med Åsbrink och Mitchell. Den första ljudfilmen jag såg på Skandia var ”Säg det i Toner”.

Så långt Inga Sandberg-Böckmanns sköna minnesbilder från 1920- och 1930-talen. Ur detta persongalleri känner jag väl till fru Elly Koch-Sandholm. Hon fanns med i Orkesterföreningen delvis inpå min tid där och då högt upp i åren kommen. Till och med våren 1973 fanns hon med bland 1:a violinerna där. Hennes tyska ursprung var icke att ta miste på när hon talade. Under de sista åren hette hon Elly Gudmundsson då hon in på ålderns höst gift sig med gamle musikdir. Carl G. Han avled 1970 och hade ju varit mycket omtyckt av Karlskronas musikvänner. Vid en orkesterföreningskonsert som jag besökte på 1950-talet lämnade musikerna orkestern och vandrade ut från scenen. Fru Sandholm blev den siste som vandrade ut likt en kapten på en skuta som enligt reglerna sist skall lämna det sjunkande skeppet. - De musikaliskt bevandrade förstår säkert att det var Joseph Haydns s. k. avskedssymfoni som spelades.

Georg Fredrik Ringvall som Inga nämner var född i Stockholm 1880 och ledde Flottans musikkår i Karlskrona mellan åren 1915 till 1935 under vilket år han även avled. Än i dag spelas den gamla fina underhållningsmusik han komponerade såsom valser, polkor, marscher m. m. Många invånare i Blekinge har sjungit allsång i hans tonsättning "Sång till Bleking" med text av C. M. U. Eggertz.

Inga Sandberg skrev om att fru Sandholm var tyska och en duktig violinist som hon spelade tillsammans med.

Fru Sandholm var ägare till ett notställ av sällan skådat slag. Vi ser här en konstfullt utsnidad detalj på detsamma.

Nu i Blekinge museums ägo.

Bild: Leif Karlsson

Sedan jag förgäves sökt Inga Sandbergs telefonnummer på nätet om hon fortfarande kan vara i livet får jag i ortstidningen efter ett par dagar läsa om hennes bortgång. Det känns som ett märkligt sammanträffande. På detta sätt tar jag det som en plikt att komplettera hennes berättelse med vad som införts under Sydöstra Sveriges Dagblads familjenotiser tisdag 14 februari 2006 :

"Inga Sandberg. Cellisten och musikpedagogen Inga Sandberg, Sundsvall, har avlidit i en ålder av 94 år. Hon var född i Karlskrona, dotter till underofficeren vid flottan Frantz Böckmann och hans hustru Matilda. Hon blev tidigt intresserad av det instrument som skulle komma att följa henne genom livet - violoncellen. - Efter flickläroverket i Karlskrona studerade hon vid Konservatoriet i Malmö, men involverades mycket snart i hemstadens musikliv, i Orkesterföreningen samt i café- och restaurangkapell. Hon var gift med Evan Sandberg som var pianist. Som Böckmann-Sandbergs Trio reste de sedan landet runt med varierande violinister. Från och med 1941 fanns också en liten dotter med i "bagaget".- I samband med dotterns skolstart bosatte man sig för gott i Sundsvall där Inga drev en framgångsrik musikpedagogisk verksamhet, dels vid dåvarande Sundsvalls musikinstitut, dels privat.- Inga Sandberg hade många talanger. Hon skrev sina memoarer, målade akvarell och tillverkade smycken. Dessutom älskade hon litteraturen och poesin. När det behövdes var också hennes hjälpende hand alltid beredd. - Närmast anhöriga är dottern Gunilla och hennes son Samuel".

- - - -

Om man försöker göra ett överslag på utbudet av levande musik verkar det ganska omfattande. Även om man bortser från biografkapellen som ju försvann ca 1930 får man nog ihop 4 - 5 ställen i staden där det spelades varje dag. Cirka hälften bestods av militärmusiker som spelade underhållningsmusik vid sidan av sina rent militära åtaganden. Något färre evenemang bör det ha varit på vintern. Man kan om man vill, dela upp musikutbudet i restaurang- och kafémusik, dansmusik, soaréer och konserter (profana och kyrkliga) samt musik vid de resande teatersällskapen. Denna tid får nog räknas till och med 1940-talet då en minskning av musik i restaurang- kafé- och soaréverksamhet blev tydlig. Vid förfrågan hos de gamla restaurangägarna sades att det började bli för dyrt att

ha anställda musiker. Dansbandens och jazzmusikens verksamhet blommade då upp i staden såväl som i folkparksrörelsen över huvud taget. Denna rörelse växte sig stark under 1900-talets första hälft för att sedan sakta gå tillbaka. Föreningen Sveriges Folkparker stod i huvudsak på ideell grund, framsprungen ur arbetarrörelsen men för de uppträdande musikkapellen och artisterna där blev det i stort sett en kommersiell verksamhet.

Av de mest kända dansbanden i Karlskrona kring mitten av 1900-talet kan nämnas Sonneys orkester. Den leddes från sin allra första tid av Lennart Nerbe. Honom nämner jag här även i annat sammanhang. Under sin glansfulla tid var Arne Håkansson ledaren där. När Charlie Norman gett dansbandet fina lovord blev det även spelning på Nalen i Stockholm. Bandet fanns under 1950- och 1960-talen. I övrigt fanns vid denna tid t. ex. KA2:s dansorkester. Från år 1957 och delvis in i vår tid finns Lokets orkester. Den leds av Gunnar "Loket" Olsson. Han, liksom Eskil Nyström och andra militärmusiker har varit mycket verksamma i dansbandsorkestrar i Karlskrona. Det har ofta nämnts att livet vid dansbanorna förr var präglad av brännvin och slagsmål. - Lyrans var en förening som var hemmahörande i Rödeby och hade en dansorkester från 1935. I lokaltidningen såg man emellanåt att denna förening annonserade om danstillställningar i staden vilka av allt att döma skedde under ordnade former.

- - - -

Svante Sjöberg Bild: BLM

Carl Stjernberg Bild: BLM

Musikföreningen räknade sin tillkomst till 23 jan. 1899. Det började som så att handlanden **Carl Stjernberg** som under början av 1890-talet studerat violin, piano och dirigering vid konservatoriet i Stockholm samlade damer och herrar i sitt ungarlschem för körövning och efter något år så bildades alltså denna sammanslutning. Som mål hette det "att i samhället väcka och underhålla intresset för tonkonsten". Bland stiftarna fanns dessutom pastorn Ernst Collén, notarien Josef Fröberg, stadsfogden Lars Levertin och revisorn Axel Lundgren. Kallelse till medlemskap hade antagits av 156 personer, varav 55 aktiva. Man samlades så en gång i veckan för repetitioner i läroverkets musiksäl. Carl Stjernberg kom så småningom att även tituleras grosshandlare och förblev ogift. Sin bostad hade han i varje fall 1909 på adressen Fortifikationsgatan 7, senare Stortorget 5, platsen där senare posthus blev byggt.

Musikföreningens stadgar antogs 23 jan. 1899 samtidigt som föreningen bildades.

I § 1 hette det då: Musikföreningens i Karlskrona ändamål är att i samhället väcka och underhålla intresset för tonkonsten. Föreningen arbetar på förverkligandet av denna uppgift:

- a) genom inöfvandet och utförandet af större och mindre körkompositioner;
- b) genom gifvande af musikkföredrag för föreningens medlemmar, och
- c) genom anordnandet af konserter (dels egna, dels ock af framstående, helst inhemska framstående konstnärer.

§ 2. Föreningens ledamöter, som utgöras af både damer och herrar, äro antingen arbetande (aktiva) eller icke arbetande (passiva), af hvilka de förstnämnda genom sitt inträde i föreningen förpligta sig att verksamt deltaga i dess öfningar och musikkföredrag.

Inträde i föreningen vinnes efter kallelse af styrelsen och ega föreningens aktiva medlemmar att till styrelsen ingifva förslag rörande kallande af arbetande ledamöter.

Till hedersledamöter kan föreningen, på förslag af styrelsen besluta att invälja personer, som i synnerligt hög grad gjort sig förtjenta om föreningens verksamhet.

§ 3. Föreningens verksamhet börjar årligen i Oktober månad och bör avslutas under loppet af derpå följande April månad. Under arbetsåret samlas föreningens aktiva ledamöter till öfning en gång i hvarje vecka å dag och ställe, som vid arbetsårets början af dessa ledamöter bestämmes, egande styrelsen, derest omständigheterna så påfordra, att besluta om ändring i afseende å tid och lokal för sammankomsterna.

§ 4. Styrelsen utser de musikverk, som vid sammankomsterna skola inöfvas.

Fyra gånger under arbetsåret, eller der så medhinnes, en gång i månaden anordnas musikkföredrag, till vilka föreningens passiva ledamöter ega tillträde och hvarvid ej mindre körkompositioner än äfven instrumental- och vokalmusik må utföras

§5. Derest föreningens tillgångar det medgifva, anordnar styrelsen minst en gång årligen konserter af in- och utländska utöfvare af tonkonsten, hvilka af styrelsen, å föreningens vägnar och under dess garanti, inbjudas att här konserteras.

Detta var alltså delar ur Musikkföreningens stadgar från år 1899. Allt tyder på att det som i den sist relaterade paragrafen benämns konserter då avsåg framförande för stadens allmänhet.

En trogen pianist blev snart rådman Arvid Elliot. Om honom kan nämnas att han var stockholmsbarn till börd. Han kom till Karlskrona 1897, rådman 1898. Innehade flera civila befattningar och uppdrag. Kunnig och bildad på de mest skilda områden, teater- och musikrecensent i Karlskrona Veckoblad och Karlskronatidningen."Hans instrument var piano och man minns alltid med glädje den briljanta teknik och det glänsande föredrag som han mången gång lät offentligen komma till synes såsom ackompaniator vid Musikkföreningens konserter". (Minnesord vid begravningen 1918).

(Uppgifter ger vid handen att både namnen Elliot och Levertin tillhörde judiska släkter som kom till Sverige vid tidig östeuropeisk invandring.)

Vid den första offentliga konserten den 27 feb. 1900 framfördes med Stjernberg som dir. Elfrida Andréas ballad Snöfrid för soli och kör (solo av Anna Levertin och Robert Gustafsson) samt Griegs ballad Foran Sydens Kloster för soli och damkör (solo av Anna Levertin och Agnes Meijer). Dessutom medverkade en liten orkester ledd av danske kapellm. Möller-Berthelsen. Denna föreningens första offentliga konsert som gick av stapeln i Stadshotellets stora sal inbringade 354:70 kr. vilka medel anslogs till välgörande ändamål och fördelades lika mellan Frivilliga fattigvården och Barnhemmet i Karlskrona.

Efter något år och i samband med att Stjernberg blivit sjuk övertog den legendariske **Svante Sjöberg** dirigentuppgiften som han troget upprätthöll i 35 år.

Av Musikföreningens olika program enligt nedan framgår att man inom sina led hade tillgång till sångare men även ett mindre antal instrumentalister som utförde kammarmusik. På det sättet var det nog en lycklig tid inom föreningen. Det som saknades många gånger var förstås en orkester för framförande av oratorier och liknande. Längre fram får vi se att detta kom att lösas med en stadigvarande symfoniorkester i staden.

Höger. A. Bänk 7.

Fredrikskyrkan i Karlskrona.

KONSERT

af

Musikföreningen i Karlskrona

Söndagen den 10 april 1904 kl. 7 e. m.

Program:

SKAPELSEN

Oratorium af Joseph Haydn (1732—1809)
för soli, kör och orkester.

Solister: Fru Anna Levertin, fröken Davida Hesse,
Herrar Carl Gentzel och Axel Norrman.

Orkester: Kungl. Vendes Art-regementes musikkår
(förstärkt).

Dirigent: Svante Sjöberg.

K. J. SVENSSONS FÖRÅG. KARLSKRONA.

Några uppgifter om S. Sjöberg kan vara på sin plats: Han var född i Karlskrona 1873 och son till guldsmiden Joh. V. Sjöberg. Sina första musikaliska lärospår fick han av stadsförsamlingens organist J. A. Askling som han senare kom att efterträda. Så blev det studier i Stockholm på Akademien. Senare också studier i Berlin. Under åren 1902-1935 var han så organist i Karlskrona stadsförsamling, (en tjänst som därefter upprätthölls av David Murgård). I lärargärning var han även verksam på Högre Allmänna Läroverket och Högre Läroverket för flickor i staden. För sitt uppoffrande arbete, inte

minst i stadens ideella musikliv blev S. Sjöberg mycket uppskattad. Han beskrevs ibland som något av en envåldshärskare men det behövdes kanske emellanåt och han var omtyckt av sångare och musiker. År 1930 blev han ledamot i MA och fick även andra utmärkelser. Han avled i jan. 1935 och fick då en hedersam beskrivning i Bl. L. Tidn. av kollegan Torsten Wall. Svante Sjöbergs familjegrav är belägen vid sydvästra delen på Vämö kyrkogård. Musikvänner reste vården och de var säkert ganska många. Gravstenen kan vara värd ett besök med sin fina reliefbild. Bland hans kompositioner räknas Gustaf-Vasauvertyr för stor orkester till hans bästa. Den har framförts av flera av landets främsta symfoniorkestrar.

Organisten J. A. Askling hade även en del undervisning i musik och sång på Läroverket. Det berättas att han icke förmådde hålla styr på gossarna där som kallade honom ”Tjäre-gubben”. Hans sätt att vid tonträffningsövningar på svarta tavlan föra pekpinnen över notlinjerna hade erinrat något om rörelser man gör när man tjärrar tak och så var namnet uppfunnet. En gång hade man hittat på att ta bort den kritbit som brukade ligga vid svarta tavlan och ersätta den med en sockerbit. Gossarna hade ofantligt roligt när han försökte rita notlinjer med sockerbiten. Privat var Askling en gladlynt man som trivdes mycket bra i ungdomligt sällskap och under mera lösliga former ledde han en sångkör på 1870- och 1880-talen som till stor del rekryterades från äldre läroverkselever. Född 1822 kom Askling till Karlskrona som organist och kantor i Heliga Trefaldighetskyrkan år 1848 och från år 1868 även motsv. i Fredrikskyrkan. Undervisning på Läroverket började han med 1850. När läroverkets stora byggnad invigdes 5 sept. 1882 framfördes förutom högtidliga tal även en festmarsch och en kantat komponerade av Askling, (text av adj. Philip Ljunggren).

Johan August Askling hade ”flera strängar” på sin lyra. Således erbjöd han sig att förmedla köp av ”Flyglar, Pianinos, Tafflar och Orgel-Harmonier till samma priser som å fabrikena äro gällande”. Detta annonserade han om i aug. 1877.

En pianofabrik fanns i staden med adressen Hantverkaregatan 9. Ägare var J. Hagdahl. Verksamhetsperioden där var slutet av 1800-talet och några år in på 1900-talet. Den var ganska känd på sin tid.

En snickaremästare G. M. Liljeberg startade 1886 en tillverkning i staden av orgelharmonier och liknande instrument. Han var också aktiv på flera sätt. Sålunda var han även lärare i orgelspelning på Läroverket, medlem av stadsfullmäktige under många år och tillsammans med Gustaf Quiding initiativtagare till Vämö hembygdspark 1910. Vidare var Liljeberg andre intendent och bibliotekarie vid Blekinge museum och alltid villig att stå till tjänst och svara på frågor där. Så var han även ledamot av museets styrelse och känd som en sympatisk person. Han föddes i Karlskrona 1852 och avled även där 1919. Fastigheten han ägde (2 mindre tomter) finns inte kvar men platsen motsvaras idag närmast av Västra Vittusgatan 14.

En stilla undran är: Vart tog alla orgel-harmonier vägen som fanns i skolsalar förr och som så många skollärare trampade och spelade på till psalmerna vid morgonböerna?. Kanske de kom att ingå i vedförråden under de kalla vintrarna.

Stadshotellets stora sal

Musikföreningens 43:e MUSIKFÖREDRAG

Tisdagen den 4 April 1911 kl. 8 e. m.

Program.

1. **Joseph Haydn** - - - - - Adagio f. stråkkvartett.
(Hrr C. Stjernberg, Levertin, Sjöberg, A. Stjernberg.)
2. a) **Vilhelm Svedbom** - - Gossen och fjäriln. } Duetter.
b) **Julius Steenberg** - - Sommerfuglefangst. }
(Fru Levertin, frök. Sandquist.)
3. a) **P. Tosti** - - - - - Ninon.
b) **Emil Sjögren** - - - - »Lehn deine Wang'» ...
(Frök. Sandquist.)
4. a) **Svante Sjöberg** - - - Wiegenlied.
b) **Ivar Hallström** - - - Dagslåndan.
(Fru Wijkström.)
5. **Emil Sjögren** - - - - - Sonat f. violin o. piano, Op. 19.
I. Allegro vivace.
II. Andantino.
III. Finale (Presto).
(Hrr C. Stjernberg o. Elliot.)
6. a) **Oskar Merikanto** - - Skogsdufvors toner.
b) **W. Peterson-Berger** Jungfrun under lind.
c) **A. F. Lindblad** - - - Den skeppsbrutne.
(Fru Heilborn.)
7. a) **van Bohm** - - - - - »Ljuf som en natt».
b) **Edw. Grieg** - - - - - Möte.
(Frök. Sandquist.)

Vid pianot: Hrr Elliot och Sjöberg.

Det noteras år 1910 att dirigentens årliga arvode i föreningen som från året 1903 varit 100 kr. höjdes till 150 kr. Vid 10-årsjubiléet 1909 var styrelsen enl. följande:

Arvid Elliot ordförande, Lars Levertin sekreterare och skattmästare, Svante Sjöberg dirigent, fru Maria Fehrman, fröken Nanna Lönnroth, kapten S. Emil Swenson och handlanden Carl Stjernberg. Suppleanter var fröken Elin Witt (lärare) och överlärare J. J. Blomberg.

Ofta ägde konserterna rum i Kustartilleriets exercishus (vid Vallgatan).

För att visa vad Musikföreningen i Karlskrona kunde åstadkomma under de första åren och med endast deltagare från sina egna led kan en konsert i Stadshotellets stora sal 21 mars 1907 få stå som ett exempel:

1. Föredrag om Robert Schumann

2. Kompositioner af Rob. Schumann

a. Två stycken ur "Bilder aus Osten". (Piano 4 händer.)

b. Sånger vid piano:

1. An den Sonnenschein. 2. Waldesgespräch. 3. Widmung. (Sopran)

c. Två stycken ur "Märchenbilder". (Violin)

d. Zigenarlif. (Soli, kör och piano)

Solister: Fru A. Levertin (sopran), frk. M. Stangenberg (sopran),

herrar A. Elliot (piano), S. Sjöberg (piano), C. Stjernberg (violin).

Akomp: Herr A. Elliot

Föredragshållare och dirigent: Herr Svante Sjöberg.

Som synes upprätthöll man de stolta traditionerna att spela fyrhändigt. I detta fall är "Bilder aus Osten" en originalkomposition för just 4 händer.

Musikföreningen bestod av sångare och medlemmar som framförde kammarmusik. Från året 1903 fick man ibland hjälp med en orkester i form av Kungl. Vendes Artilleriregementes musikkår (Kristianstad). Under de första tio åren kunde även någon gång musiker från flottan och kustartilleriet medverka. Man hade dock inte så många instrumentalister inom sina egna led.

Det belyses t. ex. av att sönd. 2 maj 1909 framfördes i Fredrikskyrkan kl. 19,30 Cherubini's Requiem c-moll med piano då orkester ej kunde åstadkommas. Pianostämman spelades av rådmann Arvid Elliot. Dir. var Sv. Sjöberg. Han framförde så på orgel J. S. Bachs Toccata och Fuga i d-moll. Violinstycke och ett par sopransolon framfördes sedan också med pianoackompanjemang.

Utöver den senare beskrivna sopranen Anna Levertin medverkade ofta under Musikföreningens första decennier dessa två sångerskor.

Fröken Gertrud Sandquist (alt)
Bild: Musikf. i K-a

Fröken Malin Stangenberg (sopran)
Bild: Musikf. i K-a

Gertrud Sandquist, född 1885 var syster till Karl Arvid Sandquist, född 1883. Om honom kan sägas att han var kassör i flottans pensionskassa men spelade även fagott i Orkesterföreningen. När denna firade 10-årsjubileum utarbetade han en minnesskrift över verksamheten. Jag noterar att Gertruds mor, Louise Fredrique S. bostad Borgmästaregatan 11 blev änka 2/12 1885 och själv föddes Gertrud 23/12 1885 och träffade således aldrig sin far. Nästan hela året 1910 var hon i Stockholm. Man kan anta att hon studerade musik då.

Hon kom från en handlarefamilj och man ser av konsertprogrammen att döma att hon trivdes med att framträda tillsammans med sin tidigare lärare, sångpedagogen Anna Levertin. Från 6/11 1916 blev sedan Gertrud bosatt i Stockholm för gott. Hon kom dock att sjunga ytterligare en och annan gång i Karlskrona. I Stockholm arbetade hon på kontor. Hennes sista adress i huvudstaden blev Erik Dahlbergsgatan 37, 2 tr. v. (Oscars församl.) Fröken Gertrud Bernhardina Sandqvist avled 6 nov. 1963 på Södersjukhuset i Stockholm.

Malin Stangenberg var född 1867. Det var tobaksfabrikören Gustav Magn. Stangenberg, hennes farfar som upplåtit en del av sina lokaler för musikundervisning där adressen idag är Kyrkogatan 16. Hennes far, Svante Magnus S. (1823-1894) som sedan övertog fabriken ivrade även mycket för vitterhet och konst. Under fabriken sista år i slutet av 1800-talet blev konkurrensen från bl. a. Rubens fabrik svår och fastigheterna vid Kyrkogatan gick 1894 till försäljning. Malin blev Karlskrona trogen hela sitt liv och hon var en mycket anlitad sopransolist i Musikföreningen.

Hon avled 1953 och var de sista åren bosatt under adressen c/o H. Andersson, Holmgatan 16D. (Pantarholmen)

Arvid L. Stjernberg titulerade sig urfabrikör (gesällbrev 1890), spelade cello och var bror till Carl Stjernberg. Han var med som musiker från Musikföreningens start och var även med i Orkesterföreningen under dess första årtionden. Det var på Stortorget 9 han hade sitt urmakeri. (Under samma tid hade H. A. Lindström sitt urmakeri intill på Stortorget 11)

Bild: BLM

Om man tidigare saknat tillgång till en orkester från orten så blev en konsert i Musikföreningen i Karlskrona 9 mars 1913 lite speciell på så sätt att man lyckats få ihop en liten orkester på 27 personer med medlemmar från garnisonsmusikkårerna och amatörer från samhället. Man framförde under Svante Sjöbergs ledning en Haydn-symfoni i D-dur samt ett då nytt verk av Leone Sinigaglia, "Danze piemontese". Så sjöng fru Levertin ett par sånger av Schumann med orkester varefter handlanden Carl Stjernberg framförde Bachs Air på violin till ackompanjemang av stråkar.

Behållningen tillföll barnförlamningens bekämpande.

Detta nämnda tillfälle kan nog ses som en initiering av en blivande stadigvarande orkester.

Den 11 dec.1913 bildades nämligen Karlskrona orkesterförening med en numerär av 30 personer och med Svante Sjöberg som dirigent.

Härefter förekom ett årligt samarbete mellan Musikföreningens kör med sångsolister och Orkesterföreningen. Detta tog sin början 19 april 1914 då Händels Messias framfördes kl. 19 i Amiralitetskyrkan (Fredrikskyrkan höll just på att renoveras). Solopartierna gjordes av fru Otti Pegel, herrar Nils Fahlman och John Husberg från Stockholm samt fröken Gertrud Sandquist, Karlskrona.

Så fortgick Musikföreningens samarbete med Orkesterföreningen. Det gjordes en eller ett par konserter om året på detta sätt. I april 1917 var Musikföreningen uppe i sin 68:e konsert. Det innebär ju då att det blivit ca 4st. om året så många framträdanden gjordes alltså utan biträde av Orkestern. Man hade som vi ser några egna instrumentalister för framförande av kammarmusik även om man hade den vokala delen med kör och solosång som dominerande inslag.

Fredrikskyrkan i Karlskrona.

Musikföreningens

68:e KONSERT

Söndagen den 15 April 1917 kl. 7 e. m.

PROGRAM:

Johannes-Passionen

— Jesu lidandes historia efter Evangelisten
Johannes — tonsatt för soli,
kör och orkester
af
JOH. SEB. BACH.

Solister: Fru Anna Levertin (sopr.), fröken Gertrud Sandquist (alt), herrar Nils Fahlman (evangelisten) och Erik Elfren (Petrus, Pilatus) fr. Stockholm samt Axel Norrman (Jesu parti) fr. Malmö.

Orkester: Karlskrona Orkesterförening.

Orgel: Herr Alfred Andersson.

Dirigent: Svante Sjöberg.

En repetition i Musikföreningen 26 mars 1918 fick en särskild prägel över sig. Till denna infann sig nämligen landshövding greve Axel Wachtmeister för att till dir. Svante Sjöberg överlämna den honom av konungen tilldelade förnämliga förtjänstmedaljen Littera et Artibus. Sedan landshövdingen i ett anförande redogjort för de stora insatser dir. Sjöberg gjort i Karlskronas musikliv och tackat honom härför överräckte han medaljen samt utbringade ett leve för den dekorerade. Dir. Sjöberg tackade med några ord för utmärkelsen och sedan de skallande applåderna tystnat var det högtidliga intermezzot slut och repetitionen fortsattes.

Vid 20-årsjubiléet år 1919 utgjordes föreningens styrelse av: Polismästare Lars Levertin (ordf.), disponent Edward Thorell (sekr. och skattmäst.), Sv. Sjöberg (dirigent), fru Helga Heilborn, fröken Nanna Lönnroth, köpman C. Stjernberg, kamrern A. R. Lundgren samt såsom suppleanter fru Maria Fehrman och överlärare J. J. Blomberg. År 1923 erhöll Musikföreningen genom polismästare Levertin en gåva på 400 kr. av Rubens donationsfond, vilken mottogs med stor tacksamhet. Det noterades då också att biljettpriserna vid oratoriekonsakterna under de senare åren varit 2:50 och 1:75 samt vid gene-

ralrepetitionerna 1:25. Blygsamma belopp kan man tänka, även för den tidens förhållanden.

Åren närmast före 1930 konstaterar historieskrivaren Janrik Bromé att de ideellt musikverksamma i staden mera börjat komma från de breda befolkningslagren men tyvärr hade intresset minskat från de sociala skikt där musiken tidigare haft sitt starkaste stöd. Allt tyder på att det var en riktig iakttagelse. Bromé såg också allmänt pessimistiskt på utvecklingen när han fullbordade sitt verk om stadens historia. Han rentav klagade på att musiken fått ge vika för ”bridgen och jazzen”.

Några år in på 1930-talet verkar föreningen helt sakna instrumentalister för kammarmusik inom sina egna led. Man hade emellertid nu nya uppsättningar av förnäma sångare. Vid 50-årsjubileet 1949 gjorde man en konsert i Fredrikskyrkan som gott tål att minnas. Den 23 jan. framfördes då G. F. Händels Messias under ledning av David Murgård. Föreningens kör med sångsolisterna Elsa Nilsson (sopran) och Brita Sjöberg (alt) medverkade. Inlånade gästsolister var Olle Björling (tenor) och Erik Saedén (bas). Det instrumentala svarade Karlskrona orkesterförening för. (Brita Sjöberg var dotter till Svante Sjöberg)

Musikföreningen upphörde under början av 1970-talet och man hade då sedan länge endast haft sångare (blandad kör) som aktiva i föreningen och inget fel i det förstås. Det hade blivit allt svårare att få nya medlemmar. Därtill var det nog så att det accepterades mer och mer att kyrkokörer även sjöng en del profan musik och en del av sångarna i Musikföreningen var även med i kyrkokör. I detta sammanhang blir det då stadsförsamlingens kör man närmast tänker på och därmed hade Musikföreningen som en särskild kör inte så stor funktion längre. Man minns dock de sista åren fru Elsa Nilssons mångåriga medverkan. Även i alldagliga kyrkliga sammanhang lät hon höra sin vackra sopran som solist. In mot föreningens senare år medverkade även den trogne veteranen folkskolläraren Nils Nilsson. Han hade också varit med och utarbetat en minnesskrift vid föreningens 50-årsjubileum 1949.

Det sista samarbetet mellan Karlskrona orkesterförening och Musikföreningen ägde rum den 17 mars 1970 vid midnattskonsert i Amiralitetskyrkan. Ja, det var faktiskt i mars det året. Senare har den årliga traditionella midnattskonserten i kyrkan hållits vid jultid. Tillsammans med även Amiralitetsförs. kyrkokör, Sandgrenska manskören och Stadsförsamlingens kyrkokör framfördes då bl. a. Gabriel Faurés Requiem för soli, kör och orkester med Gunnel Fridell, sopran, Valter Andersson, baryton och dirigenten Åke Dohlin.

I detta sammanhang kan nämnas att Stadsförsamlingens kör hade bildats år 1892 och Amiralitetsförsamlingens kör 1899. Karlskrona manskör kom till 1926 och upphörde f.o.m. år 1965. Sandgrenska manskören som grundades av kontrollanten vid Örlogsvarvet Oskar Sandgren kom till år 1909 och den fick genast rådman Lars Levertins oförbehållsamma beröm för kvalité och verksamhet.

ABF:s manskör i Karlskrona startade året 1934 och initiativtagare där var Åke Carlsson, en känd profil i amatörteaterkretsar. Han var även trubadur med lutan som instrument, avliden 1991. I övrigt finns mängder av sångkörer i staden numera, men instrumentala ensembler som kammar- eller symfoniorkestrar är lätt räknade.

Vid stadsförsamlingens traditionella gudstjänster medverkade denna kör. Dess tillkomstår var 1892 och fanns alltså vid sidan av musikföreningens verksamhet under många år och fortlever alltjämt. Detta fint utarbetade kort daterar sig från 1907 och givetvis med Svante Sjöberg i högsätet. Bild: BLM.

I början av 1880-talet kom Karlskrona Godtemplarloger till i staden. De kom då att äga hörnfastigheten vid den s. k. "Sveas hörna", då ett vinkelformat trähus. Där kom div. evenemang att äga rum. Sålunda tillkännagavs i C-a Weckobl. 22/1 1885: "Konsert på Dragharmonika i Godtemplarlokalen vid Amiralitetsslätten. Entre, 50 öre. Viktor Axelsson".

Det kan tilläggas att han framförde enl. programmet 12 musikstycken. Tisd. 13/1 hade motsvarande tillställning med dragharmonika gått av stapeln i Frimurarekällaren som en välgörenhetskonsert till förmån för nyblivna änkan efter Maximilian Axelson. - Det bör väl alltså ha varit sonen Viktor som spelade och samlade in pengar till sin mor. - Det kan nämnas att Maximilian Axelson (1823-1884) kom till Karlskrona på 1870-talet och var då författare och publicist.

Från i huvudsak Karlskrona Godtemplarloger kom så småningom som en utbrytning att bildas föreningen Hembygdsgillet. Denna förening bildades 1945 med folkdans och senare också vävning, slöjd i olika former m. m. på programmet. Många goda krafter där kom att verka i musikens tjänst både sångligt och instrumentalt. Man minns där särskilt dragspelaren Vesta Pettersson (1903-1977) samt lantbrukaren och fiolspelaren Erik Stivén (1908-1993) som var Hembygdsgillet trogna under många år. Föreningen firade sitt 60-årsjubileum år 2005 och där var då nestorn i denna förening, Wolfgang Svensson den ende medlemmen som varit med sedan starten år 1945. I yngre dagar sjöng han även i manskör.

Vid tiden kring sekelskiftet 1900 då hembygdsrörelsen började blomstra ute i landet så inspirerades man av detta även i Karlskrona. Vämöparken grundades av Gustaf Quiding 1910. Redan år 1908 anordnades en spelmanstävling. Uppspelning anordnades 25 juni i läroverkets musikrum kl. 10 på förmiddagen med ett 15-tal tävlande. Prisdömare var rådmän A. Elliot, t.f. landssekr. J. Fröberg, handl. C. Stjernberg och fru Anna Levertin. På eftermiddagen vid 5-tiden spelade de tävlande sedan i Vämöparken för allmänheten. För karlskronabor i gemen kan noteras att den välkände Sven Andersson, allmänt kallad Vega-Sven var en av de medverkande. Under själva Vegaexpeditionen verkar han ha lånat medresenären Nordströms fiol då det spelades vid en fest ombord på Vega 25 dec. 1878 när man låg infrusen vid Norra Ishavet. En gitarr och ett positiv ! fanns också med. Man dansade då även. Det måste ha varit en syn för gudar i isen på juldagen. - Efter ett händelserikt liv avled timmermannen Sven Andersson år 1928. Dagboken han skrev under Vegaexpeditionen är ett unikum.

Vid hemkomsten firades Vegamännen furstligt under flera dagar i Karlskrona. Särskilt här att uppmärksamma är 13 maj 1880. Då hyllades både befälet och besättningen med sina fruar i Frimurarelokalen. Den nämnda "Lundborgska sångkvartetten" ur Musikaliska sällskapet underhöll även här. Det hela avslutades så med ett ståtligt fyrverkeri.

Ett par spelmän från Karlskronatrakten var Alfred Pettersson, Nättraby (1852-1927) och Karl Johansson (Spel-Kalle), Lösen, född 1839. Bägge var med vid den kända spelmanstävlingen i Lund 1907 och bägge finns representerade i Svenska Låtar av Nils och Olof Andersson. Något som har påpekats från forskare inom spelmansrörelsen är att väckelsevågen under 1800-talets senare del ska ha orsakat att många fioler då skattade åt förgängelsen. De betraktades såsom varande djävulens redskap och folk uppmanades att bränna upp dem.

- - - - -

År 1919 gästades staden av denna högt uppburna sopran och sångpedagog. Exercishuset var säkert den bästa konsertsal man kunde erbjuda då. M:me Andrejewa S. (1882-1969) var av rysk härkomst och utbildad i St. Petersburg. Hon blev sv. medborgare, anställd på Kungl. Teatern 1915-1920. Berömd sångpedagog. I konserten här som var en recital ackompanjerades hon av Harald André från Kungl. Operan.

Besök i staden av våra stora symfoniorkestrar har inte varit många under senare decennier. Det kan emellertid vara värt att nämna Stockholms filharmonikers besök 16 januari 1968 i Idrottshallen. Bl. andra stycken framfördes Johannes Brahms symfoni nr 1. Karl-Erik Welin framförde en egen improvisation vid flygel. Han sågade emellertid icke sönder densamma. Det gjorde han ju 1964 på Moderna museet vid ett framförande som ju sedan blev allom bekant. - Det som emellertid inte är allmänt känt från konserten i Karlskrona är att den närapå inte blev av. Efter resan till Karlskrona kom filhar-

monikerna och tog in på Stadshotellet på dagen och så behövdes förstås lite vila före konserten på kvällen. Men då var det så illa att hotellet höll på att byggas om.

Dirigenten och ungraren Antal Dorati blev rasande över det oväsande som där då blev på hotellet och med hans sydländska temperament var det ytterst nära att han åkte iväg och lämnade landet. Med förenade ansträngningar lyckades hans kollegor förmå honom att stanna. - På kvällen på konserten som var en stor upplevelse tog Dorati dock på sig sitt älskvärdaste humör igen. - Denna incident fick jag höra av en av filharmonikerna många år därefter så det var något som man inte glömde så lätt.

- - - -

För en liten knatte som jag var i slutet av 1940-talet och skolgosse på Saltöskolan fanns det som brukligt var skolsång på schemat. Många skollärare var väl inte så skickade för denna undervisning. Det hände en och annan gång att den lärarinna vi hade där fick assistans av en farbror. Han kom som en frisk fläkt från den stora musikvärlden och förklarade lite av musikens mysterier för de små barnen på ett humoristiskt sätt. Ja, jag tyckte nog att även vår ordinarie fröken, Evy Winell blev överrumplad av detta gemyt som han spred där i skolsalen. Detta var den första kontakten med **Arne Stenbjörn**. Vi vet ju nu att han under många år var organist och dirigent i Augerums och Lösens församlingar samt lärare på Kommunala flickskolan i staden. Arne S. kallades av flickorna där allmänt "Nalle Styrbjörn". Flickskolans frivilliga kör som han ledde gjorde under 1940-talet flera uppskattade framträdanden. Augerums och Lösens kyrkokörer hade han med sig en gång till Orkesterföreningen och med gemensamma krafter framförde vi där då Carl Nielsens "Fynsk Foraar". Jag minns att det i konserthuset vid framförandet i fonden bakom orkester och kör hängde ett målat landskap där man då kunde tänka sig den danska naturen. - Arne Stenbjörn ledde även alltifrån Oskar Sandgrens frånfälle Sandgrenska manskören från år 1937 till 1971 där ju sedan Gärt Necksten tog vid.

Arne Stenbjörn i kretsen av ca 50 flickor på Flickläroverket. Denna frivilliga kör gjorde flera uppmärksammade framträdanden. Året här var 1942.

Bild: BLM (utsnitt)

I min skolgång senare på Högre Allmänna Läroverket var det Torsten Wall som huserade på sångtimmarna. - - - Röda stugor tåga vi förbi, - - - En God Häst Drar Fort av f A C E n, samt andra gedigna kunskaper tillkom då.

Flera av Karlskrona Läroverks lärare under andra hälften av 1900-talet har på fritiden varit hängivna musikutövare. En adjunkt, Bengt Utterström var en god pianist och någon gång kring 1950 var han solist i Karlskrona orkesterförening i en av Mozarts piano-konserter. Något år därefter återkom han på samma sätt som solist i Schumanns konsert. I tidningsrecensionen därefter skrev musikdirektör Wall i ganska positiva ordalag. En imponerande insats av en person som inte har musik som yrke. Bengt Utterström lade ned ett gediget författarskap inom vissa delar av Karlskronas historia (historik om Karlskrona läsesällskap m. m.), dock icke om stadens musikliv.

Ett par av skolans övriga lärare, makarna Greta och Sam Fritz spelade violin och altviolin under många år med stor hängivenhet. I all anspråkslöshet utövades där kammarmusik tillsammans med de närmaste vännerna Else Petersson (violin), David Bergvall (cello) och andra vikarierande deltagare. Jag bidrog också i någon mån i den verksamheten. Om Else Petersson kan sägas att hon i sin yrkesverksamhet var byråsekreterare på Televerket. Hon spelade även i många år i Orkesterföreningen och i kyrkliga sammanhang. Hon vårdade in i det sista sin gamla mamma som blev mycket gammal. Bägge avled år 1991.

- - - - -

För att främja musiklivet i landet och då i synnerhet amatörverksamhet fanns det folkrörelsebetonade Musikfrämjandet åren 1940-1965 som verkade tillsammans med flera andra organisationer. När kommunala musikskolor bildats och Rikskonserter kom på 1960-talet betraktades Musikfrämjandet obehövt men dess ideella uppgift har enligt min mening till dags dato icke gått att ersätta.

- - - - -

Karlskrona orkesterförening bildades 11 dec 1913 och styrelsen vid det första konstituerande sammanträdet var polismästare Lars Lervertin, ordf., vidare musikdir. Svante Sjöberg, kaptenen E. Schmiterlöw, dåv. sergeanten H. Lundberg och handlanden Carl Stjernberg. Föreningens första stadgar antogs 18 maj 1916. Vissa revideringar bl. a. år 1934 och år 1989 har sedan skett.

Strax efter sekelskiftet 1900 hade flertalet landsortsstäder liksom Karlskrona tillfälliga orkestrar sammansatta för olika ändamål. Så uppstod tankar på att bilda permanenta orkestrar vid denna tid runtom i landet bestående av dels yrkesmusiker och dels amatörer. För Karlskronas del närdes länge tanken att en förening av typen "Sydöstra Sveriges Orkesterförening" skulle kunnat bildas med anslag från både stat och kommuner. Det gick dock ej att förverkliga men Karlskrona orkesterförening har nu år 2006 en ärorik historia att se tillbaka på. 90-årsjubileét genomfördes år 2003 med musiken till filmen "Star Wars" av John Williams som huvudnummer på konserten. Det var ett evenemang man länge kommer att minnas och det leddes av den norske, mångsidige unge dirigentbegåvningen Rune Bergmann som under flera år bidragit med sin entusiasm inom orkestern. Musik alltifrån renässans till 2000-tal har framförts de 2-3 senaste åren och det ger ju en oerhörd kontrast i repertoaren. Under senare tid har orkestern framträtt under namnet Karlskrona Symfoniorkester.

På riksplanet bildades år 1928 intresseföreningen Sveriges orkesterföreningars riksförbund (SOR). I dess statuter ingick att ta tillvara dess medlemsorkestrars intressen med kursverksamhet m. m. Riksföreningen höll även kontroll på att orkestrarna upprätthöll en viss standard med god orkestermusik och minst 4 konserter om året. År 1999 upphörde tyvärr detta och SOR försvann samtidigt vid en omorganisation. Det hela har efter sammanslagningar resulterat i sammanslutningen Sveriges Orkesterförbund (SOF). Framtiden får utvisa hur kammarorkestrarnas och symfoniorkestrarnas intressen kommer att tas till vara där. För närvarande är i varje fall omsorgen om blåsorkestrar påtaglig av förbundet.

Emellertid; Lörd 6 maj 1978 hade SOR sålunda 50-årsjubileum och då i Stockholms konserthus med deltagare från medlemsorkestrar i hela landet. Karlskrona orkesterförening blev där då representerad av Alf Sigurdsson, oboe och undertecknad bland 1:a violinerna. Det blev en orkester på över 100 pers. Dirigent var danske kapellmästaren vid det Kunglige i Köpenhamn Poul Jørgensen. Solist: Pianisten Greta Eriksson (Griegs pianokonsert). Huvudnummer: Johannes Brahms 1:a symfoni. Ett liknande arrangemang fast lite mera blygsamt hade vi i Malmö konserthus 1988 då SOR firade 60 år.

Vid Karlskronaorkesterns femårsjubileum 1918 stod i lokaltidningen en utförlig presentation över verksamheten. Det noterades då att det i 1:a paragrafen i orkesterföreningens stadgar står att föreningen har till ändamål att emot en billig avgift göra god orkestermusik känd och värderad av en större allmänhet och på så sätt verka för åstadkommande av en utav kommuner och stat understödd orkester med säte i Karlskrona. (Det statliga understödet var dock redan från början en alltför långtgående förväntan). Till att börja med erhöll föreningen inget understöd alls utan var hänvisad till medlemsavgifter, konsertinkomster och tillfälliga bidrag (bl. a. "Familjen Rubens donationsfond" som även vid ett par tillfällen uppmuntrat Musikföreningen). Under åren 1917-1919 åtnjöt Orkesterföreningen dock ett årligt anslag från kommunen på 500 kr. som senare höjdes till 2000 kr och så till 4000 kr. Senare sänktes detta till 2000 kr. igen. Vid konserter hyrde man in tillfälliga musiker från biografkapellen och de på hotellen tillfälligt anställda musikerna.

Fyra konserter hade i regel getts årligen varvid Beethoven, Mozart, Mendelssohn, Haydn, Schubert jämte åtskilliga andra av tonkonstens mästare tolkats av orkestern. Man skrev så vid femårsjubileet: "En dryg del af förtjänsten om orkesterns konstnärliga framgångar falla gifvetvis på dess dirigent Svante Sjöberg, hvilken sedan föreningens början med säker hand ledt orkesterns arbete. Då och då har någon solist lämnat sin värdefulla medverkan hvarvid det vokala inslaget gjorts af bl. a. fru Anna Levertin och fröken Gertrud Sandquist och det instrumentala af orkesterns bepröfvade konsertmästare Calle Stjernberg samt violinisten Sven Kjellström. Till grannstäderna har orkestern gjort två tournéer, en till Ronneby och en till Karlshamn. De oerhörda kostnaderna ha emellertid på senare tiden omöjliggjort hvarje företag i den vägen. - Slutligen må nämnas att Musikföreningen vid sina oratoriekonserter haft förmånen af orkesterföreningens rutinerade medverkan."

Som en slutkläm skrev man så även i tidningen vid femårsjubileet: "Då föreningen därför om onsdag går att fira sin femårsdag, icke med några stora festligheter, utan helt enkelt genom att ge en konsert med värdefullt program och emot billig afgift, synes det vara stadens innevånare en enkel plikt att genom att mangrannt infinna sig på konserten betyga föreningen sin tacksamhet för hvad den gjort och alltjämt verkar. Ty det är den ärligen förtjänt af."

Som ovan beskrivits så var Carl Stjernberg violinisten som studerat på musikkonservatoriet i Stockholm en stor tillgång som konsertmästare. Det fanns konsertframföranden då han utmärkt sig som både violinist, pianist och dirigent.

Ett par persondata ur verksamheten:

Enligt tillgängliga källor föddes en flicka i Göteborg av okända föräldrar 4/1 1865. Hon hamnade hos fosterföräldrarna, kaptenen vid Flottan Karl Johan Lodbrok Hjort och hans hustru Anna Caelina Carolina (född Schön). Redan som mycket liten hamnar så flickan i Stockholm tillsammans med sina fosterföräldrar. Hennes fosterfar avlider 1893 och för att göra en lång historia kort flyttar flickan sedan till eget hushåll 1894 på Valhallavägen 35. Vad som i övrigt händer den unga damen som har namnet Anna

Wilhelmina Hjort är en saga. - Det var tidigt sångstudier på gång och karlskronaborna fick senare höra henne vid många tillfällen som vi här kan se.

Sopranen Anna Levertin, född Hjort hade studerat i Stockholm och Paris. Hon hade turnerat med W. Stenhammar och förutspåddes en internationell karriär. Så gifte hon sig med polismästaren och blivande rådmannen Lars Levertin och kom till Karlskrona 12/12 1898. Sitt sista offentliga framträdande gjorde hon år 1925. Hon undervisade i sång även ett antal år därefter. Anna och Lars Levertin valdes till Hedersledamöter i Musikföreningen år 1922 för ett "oegennyttigt och högst förtjänstfullt arbete". Vid Lars Levertins 65-årsdag 1930 hette det i BLT "Vad han verkat inom stadens Musik- och Orkesterföreningar torde hava varit den allra största betydelse för dessa föreningars verksamhet och stadens musikliv. Sammanhållande, enande och själv bidragande med lödig konst är han förtjänt av stor tacksamhet från musikälskare i vårt samhälle. Livlig, impulsiv, initiativrik och verksam förefaller Lars Levertin minst av allt som en åldrande man på 65-årsdagen." (Det kan nämnas här att han var bror till skalden och litteraturforskaren Oscar Levertin).

Som framgår gjorde de alltså en betydande insats i både Musikföreningen och den 14 år senare bildade Orkesterföreningen. De hade sin bostad på Hästkvarnsgatan 2 för övrigt.

Några närmare uppgifter om Lars Olof Levertin: Han hade titlarna polismästare, stadsfogde, v. häradshövding och rådmän, född 21/12 1865 i Maria församling, Stockholms län. Inflyttad till Karlskrona stadsförsamling 1897. Konfirmerad i Mosaiska församlingen 24/5 1892. Borgerligt vigd 5/12 1898 med Anna Vilhelmina Hjort, De fick en dotter, Ester Vilhelmina, journalist, född 24/12 1904 i Karlskrona stadsförsamling. Lars Olof Levertin avled 4/5 1940. Hustrun och dottern flyttade till Oskars församling, Stockholms län 2/10 1942 (Styrmansgatan 4). Anna Levertin fick ett långt liv och hon avled 29/3 år 1956 i Stockholm i sitt hem vid Grev Magnigatan 5, och då bokförd i Oskars förs. men kvarstående i Skeppsholmens förs. (en icke territoriell församling liksom vår amiralitetsförsamling i Karlskrona).

Lars Levertin

Bild: Kungl. Bibl.

Anna Levertin

Bild: Kungl. Bibl.

Av de medlemmar som spelade de första åren fanns ju förstas konsertmästaren Carl Stjernberg. Han bör ha haft sin kompis Lars Levertin nära sig också i förstafiolstämman. Allt tyder på att kaptenen Edward Schmitterlöw, född 1869 var där redan då. Han kom till Karlskrona grenadjärregemente 1902 men hade även en civil utbildning som bokhållare. 1:a violin spelade även Nils Groth som i det civila var registrator vid Riksbanken. I Orkesterföreningen var han skattmästare sedan bildandet. Han avled hastigt år 1920.

Särskilt bland kamraterna i denna stämman skulle han länge minnas. När en konsert var över kunde han sedan i samkvämet liva upp den kanske något dystra stämningen med en eller annan visa sjungen med hans vackra klingande tenor.

Andrafiolerna leddes av förre militärmusikdirektören vid flottan Ferdinand Heimdahl, bekant även såsom kompositör av populära marscher och danser. Han var en ”flitig och värderad medlem i Orkesterföreningen”. Som militärmusiker var hans instrument esskornett. Utan att förtrötts deltog han i orkesterns övningar till kort före sitt frånfälle november 1929 i en ålder av 81 år. Det beskrevs att även mot slutet av sin levnad behöll han sitt ungdomliga sätt och var alltså lika hängiven musiken. Karlskronafödd var han uppburen som få. Han innehade den sällsynta utmärkelsen *Litteris et Artibus*.

Carl Stjernbergs bror Arvid Stjernberg spelade cello, till yrket urfabrikör (gesällutnämning 1890). Han var innehavare av urmakeri som faktiskt låg intill ett annat av samma slag, senare känt som Lindströms efterträdare och Karl Jönsson som innehavare. (Även denne urmakare verkade med musik. Karl Jönsson var nämligen en god dragspelare.) C. Stjernberg själv var även boende intill samma plats till sin död 1929 och där blev senare det kända postkontoret byggt vid Stortorget, ritat av Lars-Erik Lallerstedt.

Kontrabasstämman leddes av musikfanj. F. O. Schönbeck, en stor man till sin lekamen som sades röra sig förvånansvärt lätt under långa marscher. Han var bördig från Skåne och kom till Karlskrona grenadjärregemente 1903 och mycket omtyckt av kollegorna. Endast 40-årig avled han emellertid oväntat år 1922. I blåsarstämmor fanns säkert nästan bara militärmusiker. Där fanns den för karlskronabor kände O. G. Alm, född 1877 i Gårdsby socken, Kronobergs län. Han tillhörde en känd musikersläkt och han kom som militärmusiker till Karlskrona år 1903. Hans huvudinstrument var flöjt som han också spelade i Orkesterföreningen. Fagottisten Arvid Sandquist var sekreterare många år i föreningen och han utarbetade dessutom en minnesskrift vid dess 10-årsjubileum 1923. Det är oklart om stadsbyggnadschefen Hjalmar Thedenius (1848-1928) då som pensionär medverkade på cello, (han finns nämnd som cellist och violinbyggare på fritiden). Om hans fru kan sägas att hon spelade piano. Hjalmar T. måste ha varit en mycket verksam person med flera civila uppdrag. Stadsingenjör Alarik Lagergren, född 1869 hade i varje fall medverkat inom Musikkföreningens kammarmusikverksamhet som cellist.

Bland solister som gästade Karlskrona orkesterförening under dessa första år kan nämnas professorerna i violinspelning Henri Marteau och Sven Kjellström.

Ett gammalt foto från år 1920 som jag här presenterar är det äldsta över Karlskrona orkesterförening som jag känner till. (Det finns ett från 1923 också).

På grund av en del lyckliga omständigheter kan jag datera det till 4 mars 1920. Där är ingen kör i Fredrikskyrkan vid tillfället; alltså en symfonikonsert vilket visat sig vara unikt under dessa år. Calle Stjernberg, den ordinarie konsertmästaren har tillfälligt fått maka plats för en gästande violinist som här är Henri Marteau (1874-1934), en av Europas stora stjärnor vid denna tid. Fransman till börden blev han svensk medborgare år 1920. Dock kom han då att verka i Sverige bara några få år och var i övrigt utomlands. Konsertprogrammet vid detta tillfälle syns här i förteckningen över program under orkesterns tio första år. Det var alltså i Coriolanusuvertyren som Marteau agerade konsertmästare. För övrigt framträdde han som solist vid detta tillfälle. Bakom honom ser vi Lars Levertin. Nestorn i församlingen var Ferdinand Heimdahl med sin buskiga mustach och stämledare för andrafiolerna. Dirigent: Svante Sjöberg.

Bild ur Blekinge Museums arkivalier.

En lista på program över symfonikonsserterna från föreningens början t. o. m. år 1923 redovisas enl. nedan. Konserterna ägde rum i Kustartilleriets exercishus (vid Vallgatan) om inte annat anges. Då är de konsserterna inte med som gjordes i samarbete med Musikföreningen, i regel en om året (oratorier m. m.) Utan undantag var Svante Sjöberg dirigent.

10/2 1914

W.A.Mozart: Symf. i Ess-dur, komp 1788. F. Mendelssohn: Arior ur orat. Elias.
R. Wagner: Högtidståget till dômen (ur Lohengrin). H. Berlioz: Ungersk marsch ur Faust.

8/4 1914

L. van Beethoven: Uvertyr Coriolanus op. 62 och romans f. violin och ork. op. 25 (solist Carl Stjernberg). F. Schubert: Balettmusik ur Rosamunda op. 26.
J. Haydn: Symfoni i C-dur.

7/2 1915

L. van Beethoven: Symfoni nr 1 op 21
W.A.Mozart: Eine Kleine Nachtmusik
F. Mendelssohn: Bröllopsmarsch ur Midsommarnattsdröm.

25/3 1915

J. Haydn: Symfoni i G-dur (Militärs.). C. M. von Veber: Uv. t. Friskyttan
H. Wieniawski: Romans ur violinkonsert i d-moll. (solist, C. Stjernberg)

13/2 1916

F. Schubert: Symfoni i h-moll (den ofullb.). R. Wagner: Högtidståget till Dômen ur op. Lohengrin. E. Grieg: Ur Peer-Gyntsvit. F. Mendelssohn: Bröllopsmarsch ur Midsommarnattsdröm.

19/3 1916

W.A.Mozart: Symf. nr 40 i g-moll. L. van Beethoven: Romans i F-dur för violin och orkester (solist, C. Stjernberg). N.W. Gade: Uvertyr till Ossian. G. Meyerbeer: Kröningsmarsch ur op. Profeten.

9/5 1916

J. Haydn: Symfoni i D-dur. W.A. Mozart: Larghetto ur Klarinettkvintett. L. van Beethoven: Uvertyr Konung Stephan op. 117. Leone Sinigaglia: Danze piemontesi op.31.

19/11 1916

J. Haydn: Symf. G-dur (med pükslaget). W.A. Mozart: Uvertyr t. Don Juan. Anton Rubinstein: Molto Lento ("Sfärernas musik") för stråkar ur op. 17. F. Mendelssohn: Prästernas krigsmarsch ur Athalia.

16/12 1916

J. Haydn: Symf. G-dur (militärs.) C. M. von Veber: Uvertyren t. Friskyttan.
G. F. Händel: Sinfonia pastorale ur Messias. H. Berlioz: Ungersk Marsch ur Faust.

4/2 1917 Karlshamns kyrka

J. Haydn: Symf. G-dur (med püksl). N.W. Gade: Nachklänge von Ossian.
L. van Beethoven: Adagio cantabile F-dur (solist, Carl Stjernberg)
F. Mendelssohn: Aria för tenor med ork. ur oratoriet Elias (solist, R. Fernström)
A. Rubinstein: Molto lento ("Sfärernas musik") för stråkar.
F. Mendelssohn: Bröllopsmarsch ur Midsommarnattsdröm

13/3 1917 Karlskrona Teater ("Gamla Teatern")

F. Mendelssohn: Symf. nr 3 (Skotska). J. Haydn: 2 sånger ur Årstiderna för sopran och ork. (solist, Anna Levertin). Edv. Grieg: 2 elegiska melodier för stråkar op. 34.
R. Wagner: Förspel till Mästersångarna i Nürnberg.

18/3 1917

F. Mendelssohn: Symf. nr 3 (Skotska). Edv. Grieg: 2 elegiska melodier för str. op. 34
R. Wagner: Förspel till Mästersångarna i Nürnberg.

29/4 1917

W.A. Mozart: Symf. nr 35 i D-dur. Svante Sjöberg: Konsertuvertyr i d-moll.
Armas Järnefelt: Berceuse g-moll. J. Strauss: An Der Schönen Blauen Donau.

9/12 1917 Amiralitetskyrkan, 100-årsminnet av Niels W. Gade.

N.W. Gade: Symf. nr 4 i B-dur. Elverskud, ballad för soli kör och orkester op. 30
Solister: fru Anna Lervertin, frk. Gertrud Sandquist samt herr Nils Fahlström från Stockholm.

25/2 1918 Karlskrona Teater.

L. van Beethoven: Uvertyr till Egmont. Konsert för violin och ork. op. 61 (solist, Sven Kjellström). Symf. nr 2 D-dur op. 36

1/4 1918

J. Haydn: Symf. nr 7 i C-dur. W.A. Mozart: Uvertyr till Trollflöjten. J. Brahms: 2 ungerska danser nr 7 o nr 2. Edv. Grieg: Hyllningsmarsch ur Sigurd Jorsalfar.

25/4 1918

F. Schubert: Symf nr 8 ("den ofullbordade"). Niels W. Gade: Uvertyr till Ossian.
A. Rubinstein: Molto lento (Sfärernas musik) för stråkar. F. Schubert: Balettmusik ur Rosamunda.

11/12 1918

L. van Beethoven: Symf. nr 4 B-dur op. 60. Uvertyr till "Konung Stephan" op. 117.
Edv. Grieg: Ur Holbergsvit för stråkar, Saraband o Gavott.
Moritz Moszkowski: 2 spanska danser.

28/2 1919

W.A. Mozart: Symf. i Ess-dur komp. 1788. Uvert. till Don Juan.
Edv. Grieg: Ur Peer-Gyntsvit nr 1, Aases död o Anitras dans (stråkar)
G. Meyerbeer: Kröningsmarsch ur op. Profeten.

26/3 1919 Karlskrona Teater

G. Bizet: L'Arlesiennesvit nr. 1. Max Bruch: Konsert i g-moll f. violin och orkester, solist, Sven Kjellström. J. Brahms: 2 ung. danser, nr 2 och 7.
Svante Sjöberg: Gustaf Wasa, symfonisk uvertyr.

11/5 1919 Ronneby Teater

G. Bizet: L'Arlesiennesvit nr 1. F. Mendelssohn: Konsertuv. Hebriderna op 26.
E. Grieg: Ur Peer-Gyntsvit nr 1, Aases död o Anitras dans.
Moritz Moszkowski: 2 spanska danser. H. Berlioz: Ungersk marsch ur Faust.

26/10 1919

G. Bizet: L'Arlesiennesvit nr 1. F. Mendelssohn: Konsertuv. Hebriderna op. 26.
A. Järnefelt: Berceuse.
M. Moszkowski: 3 spanska danser. E. Grieg: Hyllningsmarsch ur Sigurd Jorsalfar.

21/11 1919

J. Haydn: Symf. Ess-dur (med pukvirveln). W.A. Mozart: Ur Eine Kleine.. Romans och Menuett. A. Dvorák: Romanze ur svit f. ork. op. 39. R. Wagner: Högtidståget till dômen ur op. Lohengrin. F. Mendelssohn: Prästernas krigsmarsch ur Athalia.

4/3 1920 Fredrikskyrkan

L. van Beethoven: Uvertyr t. Coriolanus op. 62. J. S. Bach: Chaconne f. soloviolin.
L. van Beethoven: Violinkonsert op.61. solist, Henri Marteau.

8/4 1920

J. Haydn: Symf. G-dur (militärs) . Johan Svendsen: Romans f. violin och orkester solist, Carl Stjernberg. J. Sibelius: Valse triste. E. Grieg: I höst, konsertuv. op.11.

7/11 1920

C. M. von Veber: Uvertyren till Friskyttan. F. Schubert: Balettm. ur Rosamunda. Aug. Söderman: Bröllopsmarsch ur Bröllopet på Ulfåsa. J. Brahms: 2 ungerska danser, nr 5 och nr 6. J. Strauss: Künstlerleben, vals.

12/12 1920 Amiralitetskyrkan

L. van Beethoven: Symf. nr 5 op. 67. E. Grieg: Konsert för piano och ork. solist, Edvin Svensson.

6/3 1921

J. Haydn: Symf. nr 2 D-dur. A. Boieldieu: Uvertyren till Hvita frun. A. Dvorák: Ur svit op. 39, polka o romanze. Engelb. Humperdink: Knusper-walsen ("pepparkaksvalsen") ur op. Hans och Greta.

10/4 1921 Sölvesborgs Godtemplarsal. / även föreställn. i Karlshamns kyrka.

J. Haydn: Symf. D-dur. L. van Beethoven: Uvert. t. Coriolanus op 62.

J. Svendsen: Romans f. violin och ork. op 26. solist, Carl Stjernberg.

A. Dvorák: Ur svit op 39, Andante con moto. G. F. Händel: Sinfonia pastorale ur Messias. F. Mendelssohn: Prästernas krigsmarsch ur Athalia.

1/11 1921 Läroverkets Stora sal.

W.A. Mozart: Symf. nr 35 D-dur. Camille Saint-Saens: Förspel till Syndafloren. Eng. Humperdink: Ur op. Hans och Greta, John Blunds visa, Aftonbön, "Pepparkaksvalsen". A. Boieldieu: Uvertyren till Hvita frun.

11/12 1921 Biograflokalen Skandia.

L. van Beethoven: Symfoni nr 1. C. W. Gluck: Uv. till Ifigenia i Aulis.

J. Haydn: Largo i Fiss-dur för stråkar. Leone Sinigaglia: Danze piemontesi.

H. Berlioz: Ungersk marsch ur Faust.

5/2 1922 Skandiabiografen, 2 föreställningar.

J. Offenbach: Uvertyr t. Orfeus i underjorden. J. Strauss: Künstlerleben, vals.

W.A. Mozart: Ur Eine Kleine ... Romans o Menuett.

A. Dvorák: Romans ur orkestersvit op. 39. E. Grieg: Hyllningsmarsch ur Sigurd Jorsalfar op. 56.

5/3 1922 Skandiabiografen, 2 föreställningar.

F. Mendelssohn: Konsertuv. Hebriderna op 26. N.W. Gade: Andante con moto ur symfoni nr 4 B-dur. J. Brahms: 2 ung. danser, nr 5 o 6. E. Grieg: Ur sviten Från Holbergs tid f. stråkar. Saraband o Gavott. E. Grieg: Landkjending för manskör, barytonsolo och ork. op. 31. solist, major S. Ericsson, kör, Sandgrenska manskören.

9/4 1922 Skandiabiografen

Niels W. Gade: Symf. nr 4 B-dur. F. Mendelssohn: Ur musiken till Midsommarnattsdröm, Notturmo o Intermezzo. A. Järnefelt: Berceuse. R. Wagner: Högtidståget till dômen ur op. Lohengrin. J. Svendsen: Norsk rapsodi nr 3, op 21.

5/11 1922 Imperialbiografen, 2 föreställningar.

E. Grieg: Peer Gyntsvit nr 1 op. 46. Camille Saent-Saens: Konsert för violoncell och ork. solist Hans Buttermund. M. Bruch: Kol Nidre, adagio f. violoncell och orkester. A. Hallén: Om hösten, 2 lyriska tonbilder op. 38.

3/12 1922 Imperialbiografen, 2 föreställningar

L. van Beethoven: Uvertyr till Coriolanus op. 62. W.A. Mozart: Konsert nr 4 D-dur för violin och ork. solist, prof. Géza von Kresz, violin. L. van Beethoven: Romans i F-dur f. violin o ork. op.50. Leone Sinigaglia: Rapsodia piemontese för violin o ork. op. 26. P. Tschaikowsky: Ur baletten Nötknäpparen, marsch och vals de fleurs.

11/2 1923 Imperialbiografen, 2 föreställningar

Medverkande: Herrar Max Hirzel (tenor) och Herman Kutzschbach (1:e kapellmästare från Statsoperan i Dresden.

J. Haydn: Symfoni nr 3. W.A. Mozart: Aria ur Trollflöjten (Hirzel o K.)

R. Wagner: Walters prissång ur Mästersångarne (Hirzel o K.)

Jean Sibelius: Finlandia, tondikt op 26.

11/3 1923 Imperialbiografen, 2 föreställningar

L. van Beethoven: Symfoni nr 6 (pastorale). A. Söderman: Offertorium ur Katolsk mässa. A. Söderman: Försp. till skådespelet Marsk Stigs döttrar.

L. Norman: Konsertuvertyr i Ess-dur op 21.

2/4 1923 Imperialbiografen, 2 föreställningar

C. M. von Veber: Uv. till Friskyttan. Eng. Humperdinck: John Blunds visa och Aftonbönen ur Hans och Greta. J. Sibelius: Finlandia, tondikt op. 26.

P. Tschaikowsky: Ur belettsviten Nötknäpparen, marsch och vals.

G. Verdi: Hymn och triumfmarsch ur op. Aida.

4/11 1923 Imperialbiografen, 2 föreställningar

Niels W. Gade: Uvertyr till Ossian. Camille Saint-Saens: Förspel till Syndaflo den (bibl. dikt) op. 45. J. Svendsen: Norsk Rapsodi op. 21.

J. Haydn: Symfoni i f-moll (s.k. avskedssymfonin).

När vi kommer till år 1923 stöddes Orkesterföreningen av 63 stödjande medlemmar.

Dessutom var orkesterns aktiva musiker det året enligt följande:

Dirigent: Svante Sjöberg, musikdir.

1:a violiner: C. Stjernberg, grosshandl. (konsertmäst.)

E. Schmitterlöv, kapten

L. Levertin, polismäst.

C. Gudmundsson, musiker

F. Ewers, arkitekt

H. Andersson, musiker

2:a violiner: F. Heimdahl, musikdir.

E. S. Linden, folkskollärare

I. Engström, musiker

B. T. Larsson, musikserg.

Altvioliner: M. Resén, marinintendent

K. Friman, musikkonstapel

Violonceller: E. V. Palmér, musikfanj.

A. L. Stjernberg, fabrikör

J. Ericsson, musiker

Kontrabasar: I. Johansson, musikserg. Trumpeter: G. Hansson, musikserg.

J. Persson, musikkonst.

O. Håkansson, musikserg.

Flöjter: O. G. Alm, musikdir.

Valthorn: A. Johansson, musikfanj.

G. Friman, musikkonst.

J. Johansson, musikkonst.

E. Rudberg, kapten

Basuner: V. V. Sjöborg, musikkonst.

Oboer: C. Lund, musikserg.

S. Hansson, musikkonst.

A. O. Rosén, musikserg.

J. Persson, musikserg.

Klarinetter: C. Olsson, musikfanj.

Slagverk: G. Kwick, reg. trumsl.

C. Högdahl, musikserg.

Fagotter: A. Sandquist, kassör

J. Lund, musikserg.

Om några ovanstående militärmusiker kan noteras: Carl Johan Bernard Lund var född 1896 och kom in vid Karlskrona grenadjärregemente 1911 som musikelev. År 1928 blev han överflyttad till Gotland. Som synes spelade han oboe i orkestern.

Carl August Emil Olsson, född i Malmöhus län 1881 kom till grenadjärregementet 1902. Bl. a. var han ordf. i Svenska musikerförbundets avd. i Karlskrona. I Orkesterföreningen spelade han alltså klarinett.

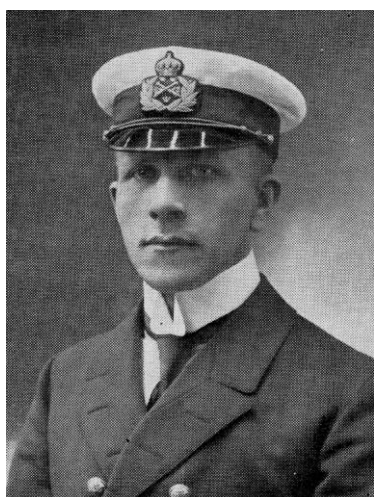
Emil Palmér, likaså född i Malmöhus län 1881 kom till grenadjärregementet 1903. Han spelade violoncell i Orkesterföreningen men trumpet som militärmusiker och avled redan år 1926.

Vid en allmän granskning av musikerna av år 1923 konstateras att ingen kvinnlig deltagare då fanns med, men redan 10 år därefter fanns där en och annan. - Något sådant har inte ens Wienfilharmonikerna in på 2000-talet kunnat eller velat åstadkomma.

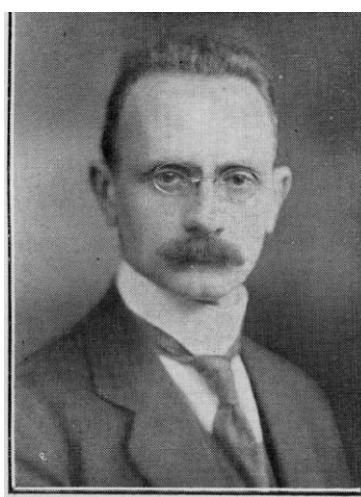
Ferdinand Heimdahl

Bild: BLM

Carl Gudmundsson

Bild: BLM

Oscar Georg Alm

Bild: BLM

När vi kommer in på år 1930 så har vi ej längre med oss den mångsidige konsertmästaren Carl Stjernberg. Han avled 23 aug. 1929 i en ålder av 57 år. Saken efter honom blev stor. I minnesorden skrevs "För de som kände honom var han inkarnationen av begreppet vänskap". Men för Karlskrona orkesterförening måste "the show go on".

Carl Stjernberg, Karlskrona orkesterförenings förste konsertmästare var märkligt nog förutom sin violin även ägare av detta instrument, en hummel. Det är en instrumenttyp som har uråldriga anor och räknas till klassen brädzittor. Detta exemplar har 4 melodisträngar och 7 ackompanjemangsträngar. Blekinge Museum fick instrumentet som gåva år 1912.

Bild: BLM

För att nämna orkesterföreningens styrelse år 1930 så såg den ut så här:
Musikdir. Sjöberg, dirigent och t.f. ordf., musikfanj. C. Olsson, sekr., musikfanj. A. Johansson, kassör. läroverksadj. fil.mag. G. O. Kreuger och musikkonstapeln J. Johansson, ledamöter utan särsk. funktion. Styrelsesuppleanter: musikserg. C. Högdahl och musikern J. Lindholm.

Denne J. Johansson (Jocke J.), legendarisk militärmusiker och tamburmajor spelade 2:a fiol i orkestern långt efter sin pensionering 1942 ända till år 1964. Som jag minns honom (från och med år 1962) så hade han ofta någon märklig historia till hands vid repetitioner. – Som ett exempel nämnde han att han tillsammans med några andra äldre militärmusiker hade för vana att gå till en liten fest ibland. En av gubbarna hade en fru som inte såg med så blida ögon på detta. Därför lurades han inför frun med att han skulle gå till en orkesterrepetition och tog alltså instrumentlådan med under armen och då med lämpligt innehåll.

Ett tag därefter var det emellertid dags att gå till musikkåren och repetera. Då visade det sig att musikinstrumentet låg kvar hemma och i lådan fanns fortfarande det tidigare innehållet; en brännvinsflaska. Joachim Johansson avled år 1968, känd och beundrad av stora delar av Karlskronas innevånare, en profil av den gamla stammen.

Klarinett i D, av buxbom som tillhört musikfanjunkare Kurt Forslund, Karlskrona, nu i Blekinge Museums ägo.

Konto					Kredit		
1938			Transport	Kuifon		4640.97	
Febr	19.	✓ P. Sahberg	avvade	60	✓ 12.50	5	
		✓ N. Ekström	-	61	✓ 12.50	5	25.-
	21	✓ Ekström	Mar	62	✓		7.40 9
		✓ H. Nordiska Musikförlaget		63	✓		42.- 10
		✓ K. Pianoaffären		64	✓		18.- 10
	22	✓ R. L. Svensson	Eft.	65	✓		35.38 2
		✓ - - -		66	✓		20.- 2
		✓ K. Pianoaffären		67	✓		16.- 10
	24	✓ F. Håkansson	Snickeri	68	✓		5.25 10
Mars	1.	✓ Björkes Hornstenhandel		69	✓		6.- 7
	6.	✓ Olsson, Whachyna		71	✓ 20.-	5	
		✓ Sahberg	Ekström avvade	72	✓ 25.-	5	
		✓ Erik Lennberg		73	✓ 3.-	2	
		✓ Karlskrona Eksportfirma		74	✓ 3.50	2	50.50
		✓ Witkowski	Sal. tärnade	75	✓ 175.-	5	
		✓ Porges, Kgluor, avvade		76	✓ 31.-		
	31	✓ B. Hultström	-	77	✓ 25.-		
		✓ B. Luntajärvi	-	78	✓ 12.-		
		✓ Nils Eek	-	79	✓ 25.-		268.- 5
		Transport					5,134.62

Ur Karlskrona orkesterförenings kassabok för 1938.

Som synes hade pianisten Wiatcheslaw Witkowski (1902-1946) just då varit pianosolist. Han var av rysk härkomst, kom till Sverige 1923 och blev sv. medborgare 1930.

Här kan vi notera en inlånad musiker också som hette Rudolf Porges. Hans levnadshistoria är värd att notera. Född 1882 i den lilla orten Spittal i Österrike var det tänkt att han skulle bli läkare men ekonomin tillät inte denna utbildning. Han blev i stället utbildad på musikkonservatoriet i Wien på violin och var sedan anställd i operaorkester i Kairo i 9 år (1905-1914). Så bodde han några år i sin födelsestad igen men flyttade till Sverige och Kalmar 1919 där det fanns en ledig tjänst i ett biografskapell. I Kalmar blev det senare även kammarmusik och restaurangmusik för hans del. När kommunala musikskolor hade byggts upp i landet var han även verksam som violinlärare i trakten. Han var jude till börd och avled år 1979.

I en redogörelse 1949 om orkestrens tidigare verksamhet påpekades att tiden före 1930 var orkestrens tillgång på musiker mycket god, beroende dels på att det i staden fanns inte mindre än tre militärmusikkårer, dels de före ljudfilmen förefintliga biografskapellen.

Närmast inför arbetsåret 1949 hade man en tid haft problem med att ha tillgång till en kvalificerad violinist från orten som konsertmästare. Men den frågan lyckades man lösa genom att engagera landssekreteraren Gunnar Wik. Han hade också under årtionden varit verksam med kammarmusik. Under spelåren 1949 - 1951 med 4 konserter per säsong konstaterades att publiken i genomsnitt varit ca 450 personer på varje konsert. Biljettpriserna var då under flera år 3:50, 2:50 och 2:-

Det visar sig att den nämnde Gunnar Wik inte var med mer än 2-3 år i orkestern. Senare, under 1950- och 1960- talen var tidvis Arne Bjurling (ingenjör på Örlogsvarvet), Egon Nilsson (militärmusiker), Sven Andersson (ingenjör och karlshamnsbo) med flera under olika perioder konsertmästare. Man får väl säga där att under de år jag själv kan överblicka av militärmusiker i staden så höll Egon Nilsson professionell klass på violin. I kåren var klarinett i huvudsak hans instrument men jag förstod att han lade mycket krut på violinen även där då han kunde spela med piano exekverat av Christer Danielsson. Christer var senare anställd i många år som trombonist i Stockholms filharmoniker, skaplig pianist, kompositör till ett flertal verk och även lärare ett flertal somrar på musikkurser men avled sedan oväntat.

Egon gav under sin karlskronatid även privatlektioner på violin. Redan år 1961 försvann han från staden, relativt ung och jag vet inte var han hamnade sedan.

Ur ungefär samma generation som Gunnar Wik var Gustav Andersson som spelade 1:a violin ett antal år i orkestern till mitten av 1950-talet. Han räknade sig som musiker till yrket och boende på Hästö. Bägge var goda violinister enligt uppgift från välunderrättat håll. Gustav hade till en del haft restaurangmusicerande som levebröd tillsammans med sin fru, pianist. De verkade en hel del då tillsammans med cellisten Gösta Vikberg som är nämnd här på annat ställe.

Som framgår ovan så började alltmer salonger som Skandiabiografen och Imperialbiografen att användas för orkesterföreningens konserter. Lite senare fungerade även Läroverkets aula och delvis även Stadshotellets stora sal. Emellertid, år 1939 kom Konserthusteatern till vid Stortorget. Det var på en tomt som då varit obebyggd ett bra tag efter en förödande brand. Invigningen skedde 4 mars då Orkesterföreningen gav konsert och en invigningskantat framfördes författad av läroverksadjunkt Gottlieb Wirde och tonsatt av musikdirektör Torsten Wall (se program!). Senare på kvällen gavs där operetten Mazurka i riksteaterns regi. Arkitekt för konserthusteatern var Wolter Gahn. Stig Blombergs relief Orpheus med sin lyra pryder fasaden mot Stortorget. År 1973 gjordes en upprustning av byggnaden som återinvigdes.

- I detta sammanhang kan nämnas att ytterligare en konsertsal invigdes i Karlskrona lördagen 16 jan.1988. Flottans musikkår (eller Länsmusiken som det hette då) spelade på invigningen. Sen var troligen en pyroman i farten och 12,5 miljoner gick upp i rök redan efter ett par dagar nämligen tisdagen 19 jan. Mödosamt och med sorg i hjärtat byggdes emellertid salen upp igen. Den ligger i ett kvarter som tidigare varit militärområde. En hel del notmaterial som icke gick att ersätta blev lågornas rov. Denna konsertsal disponeras sedan till vardags av Marinens musikkår som repetitionslokal. Hela detta byggnadskomplex blev ursprungligen byggt 1877 som exercishus. Karlskrona orkesterförening och andra ger ibland konserter där också. Lokalen benämns Sparresalen och den ligger också i kvarteret Sparre (efter amiral Klas Sparre som levde 1673-1733).

Program vid invigningen av Karlskrona stads Teater- och Konserthus
lördagen 4 mars 1939 kl. 19,30

K O N S E R T

av

Karlskrona Orkesterförening

Dirigent: Musikdirektör Carl Gudmundsson

1. *Svante Sjöberg: Gustav Wasa. Overture*
1873–1935
2. *Frans Berwald: Sinfonia Singulière*
1796–1868
Allegro fucoso
Adagio. Scherzo: Allegro assai
Finale: Presto

— P A U S —

I N V I G N I N G S K A N T A T

Ord av Läroverksadjunkt Gottlieb Wirde

Kompositör och dirigent: Musikdirektör Torsten Wall

S O L I S T E R:

Kantor E. G. ELMAN, Baryton
Fröken BRITA SJÖBERG, Sopran
Kantor J. LUNDMARK, Bas
Fru BRITT-LOUISE ENBY, Mezzosopran

K Ö R:

Medlemmar av Musikföreningen, Kyrkokörerna och
Manskörerna i Karlskrona

Den ovan beskrivne **Svante Sjöberg** ledde Orkesterföreningen till sitt fränfalle 1935. **Carl Gudmundsson** var i regel dirigent för rena symfonikonsserter från ca år 1935 till 1944, delvis även till 1949. De gamle i orkestern talade långt senare med vördnad om denna tid. Hans instrument var B-kornett och Altviolin. Det framgår ju från musikerförteckning 1923 att han även spelade violin i Orkesterföreningen. Han var då tidvis även konsertmästare. Han föddes i Skåne, Barsebäck 1884. Efter utbildning och annan tjänst kom han till Karlskrona 1918 som musikdir. vid Kungliga Karlskrona Kustartilleriregemente och då närmast från Boden. Det blev många i Karlskrona då som av honom erhöill utbildning på violin. Gudmundsson föreföll vid första anblicken allvarlig men det visade sig snart att under den till synes karga ytan fanns en sprudlande humor. Ja, det var ju ett helt annat samhälle man levde i då. De amatörmusiker som kom till Orkesterföreningen var eldsjälur som levde för sitt fritidsintresse och de hade i flera fall sitt yrke mera för att kunna försörja sig. Carl Gudmundsson avled år 1970. Vissa kyrkokonsserter tillsammans

med orkester, kör och sångsolister anfördes ofta av körens ordinarie dirigent och så har det i regel varit allt framgent under åren.

John Skoglöf var en mycket kunnig och temperamentsfull dirigent för orkestern åren 1944 – 1957. Förutom som militärmusikdirektör var han t. ex. huvudlärare på flöjt vid Musikhögskolan från 1932 och ett tiotal år framåt. Vissa perioder var han anställd såväl i Hovkapellet som Stockholms konsertförening och Radioorkestern. Åren 1949 till 1957 var han ordinarie dirigent för Karlskrona orkesterförening. (Före 1949 hade Bertil Drivning dirigerat en och annan konsert där). Skoglöf flyttade sedan till Kalmar där han startade Kalmar stads musikskola. Sista gången han ledde vår orkester var som gästdirigent 28 nov. 1967 och då spelade vi bl. a. Beethovens 5:e symfoni minns jag. J. Skoglöf var född 1902 och avled 1989.

Sune Sundberg var känd för sin skolade och vårdade dirigerings teknik som musikerna lovordade. Född 1904 i Uppsala blev han musikelev vid Svea Livgarde 1918. Som instrumentalist var det klarinett och piano för hans del. Han avlade examen som militärmusikdir. och år 1944 blev han verksam vid Bråvalla flygflottilj samtidigt som han var klarinettist i Norrköpings konsertförening. Det blev senare under ca 20 års tid en karriär som kapellmästare åt Karl-Gerhard och Jules Sylvain. En tid var han Zarah Leanders personliga ackompanjator. Han var i Karlskrona åren 1957–1960 som ledare för Flottans musikkår och var då även dirigent i Orkesterföreningen. När han då gick i pension lämnade han staden och flyttade till Spanien (Torremolinos). Det har nämnts att han även praktiserade som röstpedagog. (Man kommer att tänka på Zarah Leanders excellenta diktning i sin röstbehandling). Sune Sundberg avled vid 84 års ålder i december 1988.

John Skoglöf

Bild: K-a Orkesterf.

Sune Sundberg

Bild: K-a Orkesterf.

Åke Dohlin

Bild: K-a Orkesterf.

Ja, så är vi framme vid tiden då **Åke Dohlin** var ledare. Under 13 år från 1960-1973 delade han orkesterföreningens öden som dirigent. Det var en tid med många omdaningar. Kommunala musikskolan i staden byggdes succesivt upp. Ett antal musikelever därifrån spelade en tid i orkestern men försvann i regel ganska snabbt igen. Somliga tappade intresset, bildade familj o.s.v. Andra flyttade från staden av vilka några kom in på någon musikskola ute i landet för att yrkesmässigt ägna sig åt musik. Flera av eleverna kom senare till Hovkapellet, Stockholms filharmoniker m.m. När åtskilliga år förflutit så har dock några blivit staden och orkestern trogna och det är ju bra för framtiden.

Åke kom 1960 till Karlskrona närmast från Gotland. Där var han militärmusikledare och sedan så också i Karlskrona. Vissa omorganiseringar av Flottans musikkår skedde under dessa år som bekant. Han dirigerade även körer i staden. År 1973 försvann Åke till Strängnäs som militärmusikledare/organisatör. Vid pensioneringen några år därefter flyttade han tillbaka till Karlskrona och blev sedan staden trogen. Sista gången han ledde Orkesterföreningen var som gästdirigent vid en konsert 28 feb.1978. Han var en mycket sympatisk person som försökte tolka allt till det bästa, född år 1921 och avliden år 1997. Under många år fram till början av 1970-talet var det stadigt två repetitioner i veckan i Orkesterföreningen, tisdag och fredag med nästan alltid blåsarstämorna fullbesatta. Musikdir. Dohlin gav då i regel militärmusikerna ledigt ett par timmar på dagen som kompensation för kvällsrepetitionen. Sedan dess repeteras mest en gång i veckan och utan blåsare. Det beror på att militärmusikernas anställningsvillkor har ändrats.

Musiker som hade eller hade haft anställningar på restaurangerna Storkällaren/Savoy, Stadshotellet och biografer fanns förr i orkesterföreningens led. Där fanns den gamle Karl Schubert, cellist. Han hade varit yrkesmusiker. Sin bästa tid angav han att han hade när han var anställd i ett musikkapell på Amerikabåtarna i början av 1900-talet. Han medverkade i orkestern till ca 1962 då han i princip drog sig tillbaka med ålderns rätt. Med röken från sin pipa åstadkom han senare på ålderdomshemmet (Ekliden) vid olika tillfällen att brandlarmet reagerade vilket gav brandkårsutryckning som följd. Han var en mycket försynt och vänlig man. Ungefär kring år 1962 slutade också cellisten Gösta Vikberg. I unga år hade han på Musikkonservatoriet i Stockholm konfronterats med flera blivande legendariska stråkmusiker. Han var även utbildad pianostämmare och arbetade

dagligen därmed. Vid många konserter var han stämledare på cellostämman. Hans uppenbarelse då på podiet gav ett uttryck av den allra största gemytlighet som smittade av sig. Vart hans fina Öbergcello senare hamnade vet jag inte. På hösten 1962 kom där i stället läraren i den nya musikskolan Adolf Schmidt att intaga platsen som stämledare i cellostämman, en mångsidig man som även behärskade piano och dirigering. Han tyska bakgrund och ibland lite bryska sätt kunde ha sina problem innan hans kollegor vant sig vid honom. Musikaliskt mycket kompetent vann han respekt och han var egentligen en sympatisk person. Adolf nämnde vid en intervju att "det är musiken som räddade mitt liv". Under andra världskriget blev han nämligen rysk krigsfånge. Musiken inte bara räddade livet på honom utan gav honom en position som kulturchef för fånglägren i Ryssland. Han hade trevliga minnen från sin tid som krigsfånge. Han dirigerade bl. a. Leningrads symfoniorkester. Före kriget var han musikledare i Frankfurt. Adolf Schmidt var stämledare i cellostämman till 1973, dirigerade sen orkestern ett par år och flyttade så efter pensioneringen från staden. Man hade en känsla av att han med sin bakgrund gott kunde känna sig hemma var han än befann sig, i alla fall i Europa. Vid Karlskrona musikskolas frankrikeresa 1966 var vi några deltagare som blev guidade där i Paris av Adolf och det hela slutade med ett konsertbesök hos Franska National-orkestern med violinisten Isaac Stern som solist. - Oförglömligt.

År 1962 när Kommunala musikskolan var nybildad intog dess ledare John Borrum, en förnämlig violinpedagog platsen som konsertmästare men han medverkade endast ett och ett halvt år då det uppstod en schism så han lämnade orkestern.

På hösten 1962 började jag i Orkesterföreningen och då på andraviolin.

Till och med vårsäsongen 1964 var Ernst Nilsson stämledare i 2:a violinstämman. Med ålderns rätt slutade han då i orkestern. Delvis hade han försörjt sig som biograf- och restaurangmusiker men var annars i huvudsak bokbindare. Jag minns honom som en sympatisk person och han spelade gärna och ofta kammarmusik med de närmaste vännerna.

I samband med förändringar i orkesterföreningens styrelse i juni 1979 uppmärksammades i lokaltidningen med ganska stor rubrik: **Ny kassör efter 40 år i Orkesterföreningen.** Det var föreningens nestor, mångåriga styrelse- och orkestermedlemmen och föreningens kassör sedan Konserthuset invigdes år 1939, Viktor Johansson, som infunnit sig till vårsammanträdet för att avsäga sig befattningen som kassör. Genom sitt 40-åriga kassörskap var han välkänd för flera generationers orkestermedlemmar. Han spelade även flöjt under många år i orkestern. Han hade år 1978 fyllt 90 år och tyckte alltså år 1979 att han kunde dra sig tillbaka. - Han avtackades med blommor och ett bordsur.- Jag minns när man skulle hämta ett litet gage efter en konsert (som man fick på den tiden) att man tyckte han var lite butter, särskilt om man inte kom och kvitterade ut pengarna i rätt tid.

Han hade varit verkmästare på Örlogsvärvet och takterna därifrån fanns väl kvar.

Viktor Johansson var kassör i Orkesterföreningen i 40 år från 1939. Flöjtist tillika under många år. Bild: BLM

Allt ifrån orkesterföreningens start 1913 annonserade man sina egna konserter som symfonikonserter. I regel gjorde man dock en konsert ytterligare om året tillsammans med Musikföreningens kör. Det var då ett oratorium eller likn. som stod på programmet.

Som exempel här: Symfonikonserter spelåren 1949 - 1952

Sönd. 23 okt. 1949 kl. 19.00

Dirigent: John Skoglöf

Solist: Stig Ribbing

Chr. W. Gluck (1714-1787)

Uvertyr till op. *Ifigenia i Aulis*

F. Mendelssohn (1809-1847)

Symfoni n:r 3 a-moll (den Skotska)

L. van Beethoven (1770-1827)

Pianokonsert n:2 op.19 i B-dur

Stig Ribbing

Bild: K-a Orkesterf.

Sönd. 27 nov. 1949 kl.19.00

Dirigent: John Skoglöf

Solist: France Ellegaard

L. van Beethoven (1770-1827)

Symfoni n:1 op.21 i C-dur

Lars-Erik Larsson (1908-)

Pastoralsvit. Uvertyr-Romans-Scherzo

P. Tjajkovskij (1840-1893)

Pianokonsert op. 23 i b-moll

France Ellegaard

Bild: K-a Orkesterf.

Sönd. 19 feb. 1950 kl. 19.00

Dirigent: John Skoglöf

Solist: Endre Wolf

Joseph Haydn (1732-1809)

Symfoni n:r 101 i D-dur (Klocksymf.)

Hugo Alfvén (1832-)

Ur "Gustaf Vasa"

Sarabande-Menuett-Elegi

F. Mendelssohn (1809-1847)

Violinkonsert, e-moll

Endre Wolf

Bild: K-a Orkesterf.

Endre Wolf, född 1913 i Ungern kom 1936 till Sverige och då närmast till Göteborg. Flera gånger har han gästade Karlskrona med flera av de stora klassiska violinkonserterna. Att det inte var så lätt att vara nyinflyttad till Sverige i början kan man förstå. Under ett musikläger talade cellisten Guido Vecchi om, att vid ett tillfälle skulle det spelas stråkkvartett vid en begravning efter änkan till tonsättaren Wilhelm Stenhammar.

Endre Wolf hade fått i uppgift av Vecchi att hålla reda på noterna. Det var även påbjudet att man skulle bära mörk hatt. Väl komna till kyrkan hade E. Wolf varken det ena eller det andra med sig. De övriga intog sina platser i väntan på att han skulle gå iväg och skaffa sakerna. - -

Efter långt om länge uppenbarade han sig nere vid kyrkdörren med en hjälplös gest och med en mörkgrön tyrolerhatt som han fått tag på men utan noter. Vid begravningsakten fick man så spela vad man kunde och det blev ett cellosolo och ett violinsolo. Bl. a. sångerskan Iwa Aulin bland begravningsgästerna tog det hela från den humoristiska sidan och mindes det hela med munterhet många år därefter.

En liten episod som hände då Endre Wolf var i Karlskrona och spelade Felix Mendelssohns violinkonsert: Strax innan framförandet utbrast han ”jag undrar om jag kommer ihåg konserten” och så försvann han in i ett litet kyffe i källaren och stängde dörren efter sig. Efter ca 10 sekunder kom han hastigt ut igen med orden ”jo, jag kommer ihåg den”. Rolf Westerlund som var lärare på violin i musikskolan uppmärksammade händelsen och häpnade över denna snabba insikt och fann saken humoristisk. Konserten tar väl ca 25 minuter att spela och Endre Wolf gjorde det med bravur som vanligt.

Sönd. 26 mars 1950 kl.19.00

Dirigent: John Skoglöf

Solist: Carl-Axel Hallgren

Otto Nicolai (1819-1849)

Uvertyr till op. Muntra Fruarna

Wilh. Stenhammar (1871-1927) Stjärnöga

G. Nordquist (1886-1948) Solblind

T. Rangström (1884-1947) Vingar i natten

Fr. Schubert (1797-1828) Symf. nr 7

W.A. Mozart (1756-1791) Säg farväl lilla

fjäril (Figaros bröllop). Serenad (Don Juan)

U. Giordano (1867-) Gerards monolog
(Andréa Chenier)

Carl-Axel Hallgren

Bild: K-a Orkesterf.

Sönd. 26 nov. 1950 kl. 19.00

Dirigent: John Skoglöf

Solist: Alfred Schenker

Natanael Berg (1879-)

Polonäs ur ”Hertiginnans friare”

Joel Olsson (1882-) Brittsom-

mar, symfonisk svit nr 2 g-moll

Peter Tjajkowskij (1840-1893)

Violinkonsert i D-dur op. 35

Sönd. 18 feb. 1951 kl.19.00

Dirigent: John Skoglöf

Solist: Iso Elinson

G. Rossini (1792-1868) Uver-

tyr till op. Barberaren i Sevilla

W.A. Mozart (1756-1791)

Symf. nr 41 C-dur (Jupiter)

S. Rachmaninoff: Pianokon-
sert nr 2 c-moll

En känd cellist, jag behöver inte säga vem spelade (troligen på 1940-talet) på restaurang i en trio på stadshotell och till saken hör att det var i Skåne, Landskrona. En kypare kom fram till musikerna och sade att gäster hade önskat ”Viim stack i troåmman”. - Det blev omöjligt att förstå detta önskemål. Man bad då att gästerna skulle skriva ned sin önskan på ett papper och sålunda kom det då nedpräntat:

Wien, du Stadt meiner Träume.

Greta Eriksson
Bild: K-a Orkesterf.

Sönd. 21 okt. 1951 kl. 19.00
Dirigent: John Skoglöf
Solist: Greta Eriksson

W. A. Mozart (1756-1791) Uvertyr
till Enliveringen ur Seraljen
Fr. Schubert (1797-1828) Symfoni
nr 5 B-dur
L. van Beethoven (1770-1827) Konsert
för piano och ork. nr 4 G-dur

Charles Barkel
Bild: K-a Orkesterf.

Sönd. 25 nov. 1951 kl. 19.00
Dirigent: John Skoglöf
Solist: Charles Barkel

L. van Beethoven (1770-1827)
Symfoni nr 3 (Eroica)
W. A. Mozart (1756-1791)
Violinkonsert A-dur

Jag kom härvid, när Greta Erikssons namn nämns att tänka på när hon för en del år sedan blev tillfrågad att ackompanjera Elisabeth Söderström vid en instudering av Musorgskijs Barnkammarsånger, (ingen annan pianist ville eller vågade anta utmaningen) - Så dom satte i gång hemma i Elisabeths villa. Hon hade småbarn då och dom hördes leka på övervåningen när dom jobbade med instuderingen av den stora sångcykeln. - Till slut uppenbarade sig där i trappan en liten parvel och tillkännagav:

”Nu tycker jag tanten kan gå”.

Det berättas att när Kjellströmkvartetten i början av 1900-talet var runt i Sverige och spelade så kom de till en liten ort i Norrland. Man skulle framföra det som brukas räknas som Beethovens sista stråkkvartett. Man förklarade då att verket kan spelas i versionen med avslutande fugan men även utan. Kjellström sade att ”Vi spelar utan fugan”
I lokaltidningen kunde man dagen därefter så läsa: ”Musikerna var förvisso skickliga men nästa gång de kommer hoppas vi att de tar med tuban”.

Tore Wiberg

Bild: K-a Orkesterf.

Sönd. 17 feb. 1952 kl. 19.00

Dirigent: John Skoglöf

Solist: Tore Wiberg

Fr. v. Suppé (1819-1895) Uvertyr till
Poeten och bonden

F. Mendelssohn (1809-1847) Symfoni
nr 4 A-dur (Italienska)

Edv. Grieg (1843-1907) Pianokonsert
a-moll

Marianne Wallberg

Bild: K-a Orkesterf.

Sönd. 16 mars 1952 kl. 19.00

Dirigent: John Skoglöf

Solist: Marianne Wallberg

G. Rossini (1792-1868) Uvertyr
till op. Tancred

W. A. Mozart (1756-1791)

Symfoni nr 39 Ess-dur

A. Dvorak (1841-1904) Konsert
för violoncell och ork. h-moll

Ett solistframträdande som i Karlskrona veterligen bara hänt en gång var ett evenemang då samma person var solist både på piano och valthorn. Detta gjordes i feb.1961 av musikern Wilhelm Lansky-Otto. Han var nämligen då solist i både en pianokonsert av Haydn och en hornkonsert av Mozart. Åtskilliga år var han anställd i Konsertföreningen i Stockholm som hornist. Han tillhörde en musikersläkt som ursprungligen kom från Danmark.

En son till honom, Ib Lansky-Otto hade även samma anställning, så där såg man då i Stockholm ett antal år sida vid sida dessa två mycket fylliga herrar, bägge på valthorn.

Under 1960- talet gästades Orkesterföreningen av många förnämliga artister och man kan då under dessa tio år nämna namn som:

Dag Achatz, piano. Laila Andersson, sopran. Walter Andersson, tenorbaryton.
Gotthard Arnér, orgel. Leo Berlin, violin. Rolf Björling, tenor. Diego Blanco, gitarr.
Erling Blöndal-Bengtsson, cello. Sten Broman, dirigent. Bruno Eichenholz, violin.
Ingrid Eksell, sopran. Sigurd Fredriksson, piano. Marianne Fridberg, sopran.
Stanislav Knor, piano. Gun Kramer, violin. Wilhelm Lansky-Otto, piano och valthorn.
Käbi Laretei, piano. Hans Leygraf, piano. Sylvi Lin, piano. Stig Lindberg, trumpet.
Sylvia Mang-Borenberg, sopran. Arne Melin, flöjt. Carrie Nilsson, sopran.
Birgit Nordin, sopran. Jennifer Nuttal, violin. Paavo Pohjola, violin.
Elisabeth Saedén, sopran. Erik Saedén, baryton. Rosalia Savin, harpa.
Lars Selligren, piano. Janos Solyom, piano. Leon Spierer, violin. Torsten Wall, orgel.
Camilla Wicks, violin. Inger Wikström, piano. Edit Wohl, violin. Endre Wolf, violin.
Ulf G. Åhslund, gitarr.

Jag vill här passa på att nämna något om en del musikerkollegor som medverkade under flera årtionden som delvis sammanfaller med min egen tid i Orkesterföreningen. Här blir det i viss mån subjektiva hågkomster och det må väl vara förlåtet.

Hösten 1956 kom **Carl Dahnmark** till orkestern och anslöt sig där till 1:a violinerna och han blev en av de allra trognaste medlemmarna. Han slutade där år 1978. Vid konserten då i oktober blev Carl vederbörligt avtackad och fick då en skeppsklocka som överlämnades av orkesterns språkrör Åke Andersson. Orkesterns touche var en från hjärtat kommande hyllning till orkesterkamraten Carl Dahnmark. Många av Karlskronas musikvänner hjälpte han att skaffa musikalier då han var avdelningschef i Krooks bokhandel under många år. Han var känd för sin humanistiska bildning som han också tillgodogjort sig vid utbildning inom sitt yrke i Paris vilket gav honom en livslång kärlek till franska språket och litteraturen. På äldre dar spelade han gärna och ofta kvartett med de närmaste musikvännerna. På näthinnan stannar för alltid bilden av den chevalereske, bildade och ömsinte hedersman han var. Den violin han spelade på var av märket Sebastian Klotz, Mittenwald. Carl Dahnmark blev 90 år.

Folke Svensson var likaså en av de verkliga veteranerna. Född år 1909 i Karlskrona upplevde han de svåra depressionsåren på 1930-talet. Genomgick så Karlskrona Yrkeskola med ämnet elektronik. Till Blekinge Museum kom Folke 1933 som vaktmästare och där fanns den legendariske Sigfrid Leander. Det blev ett mycket gott samarbete dem emellan. Så blev det därför praktik och utbildning på Nordiska Muséet, Skansen och Vitterhetsakademien. Under många år var han sedan anställd på Blekinge Museum som konservator. Inom musik var han en mångsysslare. Sedan 1938 var han medlem av Karlskrona Orkesterförening. Vid en tidningsintervju 1976 nämnde han att han då på nära 40 år uteblivit från orkestern bara 2 gånger. Det stämde nog för han var en ärlig man. Inte bara på museet togs hans hantverksskicklighet tillvara. Han byggde violiner, nyckelharpor och jag vet inte vad. Många gånger lät jag honom tagla min Hillstråke och han tog mycket rimligt betalt. Han var i farten redan på 20- och 30-talen under stumfilmens tid och spelade på biograf i staden. Folkmusik låg honom också varmt om hjärtat och han bildade Blekinge Spelmansförbund 1951. I Orkesterföreningen slutade han med ålderns rätt år 1988. Han spelade där normalt på en Bernardelviolin. Folke Svensson avled 1993 vid 84 års ålder.

Carl Dahnmark

Bild: Bl. L. Tidn.

Folke Svensson

Bild: BLM

Torsten Thorell var med i Orkesterföreningen redan på, som det sades Gudmundssons tid och så långt jag känner till var det altviolin han spelade där. Det innebär alltså att han var med från åren kring 1940. Han trakterade dock även violin. Tillsammans med de närmaste vännerna spelade han liksom Dahnmark gärna kammarmusik. - Även om, som det visat sig på Musikaliska sällskapets tid under 1870-1880-talen det fanns familjer där

flera medlemmar var aktiva med musik så slår nog familjen Thorell rekord. Både Torsten och hans fru Margit spelade. Deras flickor Anette Jefta och Eva Thorell, bägge musiklärare, har under olika perioder varit konsertmästare på ett förtjänstfullt sätt in i nuvarande tid i vår orkesterförening. Flera av barnbarnen ägnar sig också åt musik. Det var höga ideal som var Torstens ledstjärna och det märktes på honom när resultatet icke blev därefter, en försynt och stillsam man som han var. Yrkesmässigt arbetade han på elektriska verkstaden på Örlogsvarvet. Torsten var född år 1915 och trappade ned sin medverkan i orkestern efter hand samt slutade där för gott 1995. Han bevistade sedan orkesterns konserter till kort före sin bortgång 2004.

Per Staaff var född i Stockholm 1913 och på håll släkt med gamle statsministern Karl Staaff. Till Karlskrona kom Per 1959 som ordinarie organist och kantor i Karlskrona stadsförsamling. Han kom då närmast från Hallstahammar på en motsv. befattning. Han gav vid sidan av sin tjänstgöring en hel del privata musiklektioner på både piano och violin. Bland violineleverna där fanns även jag. Jag minns i hans hem på Hantverkaregatan 27 att han hade 2 st. flyglar för att han praktiskt skulle kunna undervisa. Jag har en notering (som han skrev i etydstyckets marginal) om lektion 24 december 9.00. Det är väl ganska unikt i musikskolor att ge lektion på julafton. Mot slutet av sin levnad beklagade han att han inte kommit på att ibland assistera lite med pianoackompanjemang när han gav violinlektioner. Ja, det fanns inte så många möjligheter, särskilt på stråkinstrument före kommunala musikskolans tillkomst att få undervisning. Kollegor till honom skämtade ibland lite fint om det "eken-slang" som undslapp honom någon gång, i kontrast till hans övriga seriösa framtoning. Man kunde se honom i ur och skur på cykel på väg till någon förrättning. Rent allmänt var han en lärd man med klassiska språk mer än en hobby. Något som jag tänkt på senare var att jag hörde honom aldrig säga ett ont ord om någon människa, en livsfilosofi jag inte stött på mer än högst i ett par fall bland andra personer. Per spelade violin i Orkesterföreningen under åren 1959-1971. Från att därefter några år varit halvt sjukledig från organisttjänsten gick Per Staaff i pension i dec. 1976. Han avled i februari 1982 vid en ålder av 69 år.

Alf "Tott" Sigurdsson (1922-2005) var en av de stora tillskyndarna för Orkesterföreningens väl och ve. Där var han under många år oboist. Karlskronabor i allmänhet minns honom i Flottans musikkår som en ståtlig anförare och tamburmajor. Han ingick under åtskilliga år i orkesterföreningens styrelse. Från honom och från orkesterns förnämlige 1:e flöjtist,

Arne Melin fick jag som ny orkestermedlem i början av 1960-talet glada och uppmuntlande tillrop. Utom i Flottans musikkår var Arne en kort tid flöjtist vid Stora Teatern i Göteborg.

Stig Alvar "Masen" Johansson var omtyckt av musikerkollegor. I yngre dagar var han militärmusiker och senare fotograf några år inom marinen. Hans dalmål märktes inte så mycket av efter mångårigt boende i Karlskrona. Han var född 1927 och började medverka i Orkesterföreningen år 1961 på kontrabas. Redan när det i orkestern delats ut nya noter och man då stod inför uppgiften vid ett sådant tillfälle att traggla igenom ett nytt musikverk brukade Masen höja sin röst och säga "Vad ska vi tolka". En och annan gång kunde han vid ett samkväm efter en konsert ta fram sin gitarr och muntra upp stämningen med någon humoristisk visa. Han medverkade i orkestern till kort före sin bortgång i nov. 2001. Dessutom var han även trummis i KA2-oktetten som brukar konserter med gammal fin underhållningsmusik, i regel arrangerad av den gamle militärmusikern Eskil Nyström (en tidigare medlem i Orkesterföreningen). Eskil Nyström, född 1923 i Bräkne-Hoby började sin musikskolning med privatlektioner för den legendariske Bertil Driving som var ledare för Kustartilleriets musikkår några år under 1940-talet. Sedan kom Eskil in vid denna kår, spelade i dansband o. s. v.

Gärt Necksten, född 1934 började spela violin i orkestern år 1970. Efter några år finner vi honom i altviolinistämman där han sedan medverkade till 3 månader före sin bortgång i september 2005. Som organist i Lösen - Augerum, dirigent i Sandgrenska manskören och mycket mer var han en välkänd profil i Karlskrona. Han växte upp i Malmö där han genomgick grundläggande studier vid Musikkonservatoriet. Sedan följde högre examina och violaklassen på Musikhögskolan i Stockholm. Så blev det kyrkomusiker-tjänster i trakten där. Senare var han musikledare och kyrkomusiker i Falkenberg. Så kom han till Karlskrona 1970. Många gånger skrev Gärt i lokaltidningen och meddelade sina intryck efter någon konsert i staden. Ett av hans stora intressen genom åren var att tonsätta och arrangera musik. Det blev då både vokala och instrumenta verk inklusive kammarmusik. Hans stil betecknas romantiskt melodiös och hans musik har framförts såväl utomlands som i Sverige. Han drev även eget notförlag. Inom Randelsällskapet var han en drivande kraft under de senare åren.

Den altviolin han spelade på är en äkta Nils Nilsson, Malmö (1842-1929), från en över 100 årig violinverkstad. Gärt var noga med att påpeka detta eftersom Malmö var hans gamla hemstad.

Gärt Necksten Bild: BLM

Avslutning.

Så har denna lilla dokumentation kommit till slut. I huvuddrag har jag följt en kronologisk ordning på det hela. Det blir på intet vis någon fullständighet över forna dagars musik i staden men visar väl ändå på huvuddragen. Verksamhet under de ca 25 senaste åren har jag endast dokumenterat i undantagsfall. Det får göras av en senare historieskrivare. Något smärta det mig, att under ”den gamla goda tiden” musiklivet i staden var väldigt societetsbetonat. Det berodde ju då på hur hela samhället var uppbyggt för övrigt. Det kan vara på sin plats tycker jag, att skänka musikhjältarna en tanke, både de professionella och de på fritid verkande i musiksällskap eller andra sammanhang i förgången tid i vår stad. Musiken har för många givit en lyftning över den grå vardagen.

Man kan konstatera att ideell verksamhet inom musik har funnits hela tiden under århundradena. Än idag är det ofta så att hårt arbetande fritidsmusiker och glada yrkesmusiker kan arbeta tillsammans och för många har det blivit ett spelberoende redan från barnsben.

- Spelberoende ?. - Nja, - inte Spelmissbruk väl?.

Apropå missbruk så tillkännagavs i lokaltidningen 26 oktober 1972:

”Upptäckt i Karlskrona: Musikelever röker ej”

Det var musikskolans ledare John Borrum som meddelade reportern att ingen av eleverna i musikskolans kammarorkester var rökare.

Persongalleri med sidhänvisning.

- Ahlström, J. H. 9
 Ahlberg, A. 30
 Alm, Oscar Georg 34,62,67,68
 Alvik, Ernst 37
 Améen, P. 12
 Andersson, Gustav 71
 Andersson, Nils 40,57
 Andersson, Olof 57
 Andersson, Sven (Karlshamn) 71
 Andersson, Sven (Vega-Sven) 57
 Andersson, Valter 55
 André, Harald 57
 Andrée, Elfrida 47
 Apelquist, Fredrik 33,34
 Arnoldson, Gunilla 27
 Arnoldson, Oskar 26,27
 Arrhéén 11
 Askling, Johan August 30,48,49
 Aulin, Iwa 77
 Axelson, Viktor 56
 Baillot, Pierre 13
 Barkel, Charles 79
 Bellman, Carl Mikael 6,15
 Bennet, Fr. 27
 Berg, Carl 30
 Bergmann, Rune 4,59
 Bergvall, David 59
 Bjurling, Arne 71
 Björling, Olle 55
 Blanc, Johan von 5,7,8
 Blomberg, J. J. 40,51,54
 Borrum, John 75,83
 Brunérus, Erik 7
 Brunsberg, Fredric 11
 Bruzelius, Malin 19,29
 Bull, Eduard 30
 Bull, Ole 30
 Byström, Gertrud 22
 Byström, Herman 22
 Byström, J. T. 4,17,19-24,26,27,30
 Byström, Oscar (tonsättare) 20
 Byström, Oskar (överste) 22,24-26
 Byström, Sophie 4,21,22,27,29
 Böckmann, Frantz 45
 Carl, hertig (Karl XIII) 7
 Carl XIV Johan 13,26
 Carl, G. W. 33
 Carlman, Anna 43
 Carlman, Conrad 43
 Chapman, F. H. af 6,7
 Cherubini, Luigi 13,51
 Christierson, Hjalmar 2,27-29
 Christierson, Håkan F. 28
 Christierson, Lotten 28,29
 Cimmerdahl, Oscar 11
 Collén, Ernst 46
 Dahlgren, F. A. 23
 Dahnmark, Carl 81
 Danielson 12
 Danielsson, Christer 71
 Dohlin, Åke 4,55,74
 Dorati, Antal 58
 Dreilick, Otto 27
 Driving, Bertil 36,73,82
 Ekedahl, Gun 36
 Elinson, Iso 78
 Ellegaard, France 77
 Elliot, Arvid 4,47,51,57
 Eneqvist, Wilhelm 27
 Eneqvist, Wilma 27
 Eneskiöld, C. F. 6
 Engelhardt, Otto 12
 Eriksson, Greta 60,79
 Fahl, Margit 43
 Fahlman, Nils 53
 Fehrman, Maria 51,54
 Feyerabend, Daniel 34-36
 Fiedler, August 30
 Fischerström, A. N. 28
 Fischerström, Louise H. 28
 Fornell, Beata 21
 Fornell, Lars 21
 Forslund, Kurt 38
 Franke 43,44
 Franzén 43
 Fridell, Gunnel 55
 Fritz, Greta 59
 Fritz, Sam 59
 Fröberg, Josef 46,57
 Fundin, Wilhelmina 13
 Geer, Gerard De 13
 Gertten, Johan V. von 6,7
 Groth, Nils 61
 Gudmundsson, Carl 4,44,67,68,72
 Gustafsson, Robert 47
 Gustav III 4,7,8,23,39
 Gyllenkrok 25
 Hagström, Gustaf 12
 Hallén, Alfred 30
 Hallén, Folke 30
 Hallén, R. 30
 Hallgren, Carl-Axel 78

- Harms, Christopher 14,15
 Hegedahl 25
 Heidenstam, C. W. von 26,27
 Heidenstam, Janne von 27
 Heimdahl, Ferdinand 33,43,62,67,68
 Hubendick, Betty 19
 Husberg, John 53
 Håkansson, Arne 46
 Högdahl, C. 67,69
 Höijer, Gustaf 12
 Jacobson, Samuel 12
 Jacobson, Vilhelm 12
 Jefta, Anette 82
 Joachim, Christian 10
 Johansson, A. 67,69
 Johansson, Joachim 67,69
 Johansson, Karl 57
 Johansson, Stig Alvar 82
 Johansson, Viktor 75,76
 Jonsson 12
 Jönsson, Karl 62
 Jørgensen, Poul 60
 Karlsson, Leif 1
 Carlsson, Åke 36,55
 Kihlgren, Magnus G. 9,13
 Kjellström, Sven 40,60,62,65,79
 Koch-Sandholm, Elly 44,45
 Kreuger, G. O. 69
 Krogh, Sören 43
 Künzel, Rudolf 44
 Königson, Albert 12
 Lagergren, Alarik 62
 Lansky-Otto, Ib 80
 Lansky-Otto, Wilhelm 80
 Leander, Ulrik 40
 Lennman, Otto 27
 Levertin, Anna 4,40,47,51-53,57,60,61
 Levertin, Ester 61
 Levertin, Lars 4,46,51,54,55,59,61,62,67
 Liljeberg, G. M. 49
 Lind, Jenny 13
 Lind, John 33
 Lindblad, Adolf Fredrik 25
 Lindbom, Fale 27,28
 Lindholm, J. 44,69
 Lindström, H. A. 53,62
 Lipke, Johan 12
 Ljungberg, Johan 12
 Ljunggren, Philip 27-29,49
 Ljungstedt, Carl 12
 Lund, Carl J. B. 67,68
 Lundberg, H. 59
 Lundberg, Th. 27,28
 Lundborg, Nils 27-30
 Lundgren, Axel 29,46
 Lundgren, Carl 11
 Lundqvist, Carl 12
 Lühmann, E. W. von 17,26
 Lönnroth, Nanna 51,54
 Mankell, Johan H. 9,13-15
 Marteau, Henri 62,65
 Meijer, Agnes 47
 Meissner, A. F. 16
 Melin, Arne 82
 Mitchell, Herbert 44
 Montelius, Axel 34
 Murgård, David 48,55
 Murgård, Elisabeth 36
 Necksten, Gärt 58,83
 Nerbe, Lennart 37,38,46
 Neyber, Malin 29
 Nilsson, Egon 71
 Nilsson, Elsa 55
 Nilsson, Ernst 75
 Nilsson, Folke 4
 Nilsson, Göthe 34
 Nilsson, Nils (skollärare) 55
 Nilsson, Nils (luthier) 83
 Nordbeck, Rosamunda 27
 Nordenskjöld, Julie 27
 Nordqvist, Conrad 4,25,26
 Nordström, N. P. 25
 Nordvall, Israel 4,9,10,19
 Norman, Charlie 46
 Norman, Ludvig 13,29
 Nyström, Carl Gabriel 11
 Nyström, Eskil 46,82
 Odensten, Rickard 36,37
 Olsson, Carl A. E. 67-69
 Olsson, Gunnar "Loket" 46
 Oskar I 13,17
 Osterman, Christine Louise 27
 Osterman, Christoffer D. 27
 Osterman, Hanna 27
 Osterman, Matilda 27
 Osterman, Tilda 27
 Ottosson, Ernst 37
 Palander, Axel 12
 Palmér, Emil 67,68
 Pegel, Otti 53
 Peterson, Ludvig 26-28
 Petterdahl, Rudolph 13
 Pettersson, Acke 36
 Pettersson, Alfred 57
 Pettersson, Anders 11,13
 Petersson, Else 59

- Pettersson, Fredric 12
 Pettersson, Vesta 56
 Pisarsky, Johan 5
 Pisarsky, Zackarias 5,9,16,19
 Porges, Rudolf 40,70
 Quiding, Gustaf 49,57
 Randel, Andreas 9,11,13,23
 Ribbing, Stig 76
 Ringvall, Georg 42,45
 Rode, Pierre 13
 Rosén, Helle 4
 Ruthström, Julius 40
 Rutz, Carl 12
 Ryding, Allan 23
 Saedén, Erik 36,55
 Sahlberg, Sonja 43
 Sandberg-Böckmann, Inga 44,45
 Sandberg, Evan 45
 Sandgren, Oskar 40,55,58
 Sandholm, Elly 44,45
 Sandquist, Arvid 52,62,67
 Sandquist, Gertrud 52,53,60
 Schenker, Alfred 78
 Schlossbauer, I. C. 14
 Schmidt, Adolf 4,75
 Schmitherlöw, Edw. 59,61,67
 Scholander, Sven 33
 Schubert, Karl 74
 Schönbeck, F. O. 62
 Sigurdsson, Alf 60,82
 Sigurdsson, Ulf 4
 Sjöberg, Brita 55
 Sjöberg, Sv. 4,40,44,46-49,51,53-56,59 m. fl.
 Skilondz, Andrejewa 57
 Skoglöf, John 4,73,76-79,80
 Smith, Salomon 16
 Sparre, Beata Sofia 7
 Sparre, Erik 7
 Staaff, Per 82
 Stangenberg, G. M. 18,19,52
 Stangenberg, Malin 51,52
 Stenbjörn, Arne 40,58
 Stenhammar, Wilhelm 77
 Stivén, Erik 56
 Stjernberg, Arvid 53,62
 Stjernberg, Carl 4,46,47,51,53 m.fl
 Strand, Pehr Zacharias 10
 Strehlenert, August 22,39
 Strömgren, Svante August 30
 Sundberg, Sune 4,73
 Sundewall 27
 Swenson, S. Emil 51
 Svensson, Folke 81
 Svensson, Wolfgang 56
 Syrén, Gustav 42
 Syrén, Wiking 42
 Sztern, Moses 42
 Söderström, Elisabeth 79
 Taube, Evert 34
 Temko, Matla 43
 Tersmeden, Carl 3,6,7
 Thedenius, Hjalmar 39,62
 Thorell, Eva 82
 Thorell, Margit 82
 Thorell, Torsten 81,82
 Thorn, Janne 13
 Tornqvist, Carl 12
 Turesson, Gunnar 34
 Törnström, Emanuel 12
 Törnström, Johan 9,12
 Utterström, Bengt 59
 Vecchi, Guido 77
 Vickström, Petter Andreas 12
 Vikberg, Gösta 71,74
 Viotti, Giovanni Battista 13
 Vogler, Georg Joseph 8
 Wachtmeister, Axel 54
 Wahlberg, Lars 10
 Wall, Torsten 36,37,40,49,58,59,71
 Wallberg, Marianne 80
 Wallenstrand, Sophie 19,21
 Wedeborg, Ivan 38
 Welin, Karl-Erik 57
 Westerlund, Rolf 78
 Wiberg, Tore 80
 Wijk, Inge 36
 Wik, Gunnar 71
 Winell, Evy 58
 Winroth, G. E. 19,30
 Wirde, Gottlieb 71
 Witt, Elin 51
 Wolf, Endre 77,78
 Wollin, Mie 27
 Wretmark, Ernst 41
 Wulff, Gerhard Petter 5,6
 Zaar, Johan Gottfrid 8
 Åsbrink, Einar 44

Källor och litteratur

KÄLLOR

Blekinge museums arkiv, BLM
 Fotoarkiv
 Klipparkiv
 Liljas Blekingesamling
 Musikaliska sällskapets handlingar 1817-1880

Stockholms stadsarkiv

LITTERATUR

Andersson Jens, Klein Olle, Samuelsson Marcus, red. (2001). *"Sänd dem därför till lägret": Mörtsjölägret 75 år*. Karlskrona: Skolidrottsföreningen Mörtsjöåsen.

Anderson, William (1912). *Svenskt stadslif under 1700-talet: Tidsbilder från Karlskrona*. Stockholm: Norstedts.

Arwin-Lindskog, Inga (1965). *Thörnska gården i Karlskrona*. Karlskrona: Föreningen Gamla Karlskrona. (Årsbok Föreningen Gamla Karlskrona).

Dansbaneminnen: Från vägsäl till dansbana: En dokumentation om dansplatser i Karlskrona kommun (1997). Karlskrona.

Flickor, flickor!: Minnen från Karlskrona högre läroverk för flickor och Karlskrona kommunala flickskola (1998). Karlskrona: Karlskrona skolhistoriska förening.

Hillbom, Rune (1982). *Karlskrona 300 år: En återblick i ord och bild 1863-1930*. Vol. 2. Karlskrona: Abrahamson.

Karlskrona orkesterförening 1913-1923: Berättelse med anledning av 10-årsdagen den 11 december 1923 (1923). Karlskrona: Orkesterföreningen.

Kristliga föreningen av unga män i Karlskrona 1889-1959: Jubileumsskrift (1959). Karlskrona: KFUM.

Larifari (1883). *Historiska skizzer och silhouetter från Carlskrona*. Christianstad: Littorin.

Levertin, Lars (1930). Teater och musik. Kap. XXI i *Karlskrona stads historia*. Vol. 3. Karlskrona: J. Bromé. S. 442-474.

Musikföreningen i Karlskrona 1899-1909: Berättelse, med anledning af 10-årsdagen den 23 januari 1909 (1909). Karlskrona: Musikföreningen.

Musikföreningen i Karlskrona 1899-1919: Berättelse, med anledning af 20-årsdagen den 23 januari 1919 (1919). Karlskrona: Musikföreningen.

Musikföreningen i Karlskrona 1899-1949 (1949). Karlskrona: Musikföreningen.

Rostin, Per (1994). *Flottans musikkår i Carlskrona*. Karlskrona: Föreningen Gamla Carlskrona. (Årsbok Föreningen Gamla Carlskrona).

Sandberg-Böckman, Inga (1983). En gammal Karlskronaflickas minnen. *Blekinge Läns Tidning (BLT)*, 1983-07-25.

Schreil, Johan (2003). *Frimurarnas hus i Karlskrona: Minnesskrift utgiven av att logefastigheten vid Drottninggatan den 9 november 2003 varit i bruk under 200 år*. Karlskrona: Abrahamson.

ÖVRIGT

Urval ur Karlskrona orkesterföreningens program
Författarens egna dokument, minnen och hågkomster

För personalen på Blekinge museum som stött och servat mig i arbetet och andra vänner som delgivit mig sina kunskaper tackar jag härmed.

KARLSKRONA 2006
Leif Karlsson